

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
KALİTE VE STRATEJİ YÖNETİMİ
DERGİSİ

Cilt: 2 Sayı: 2 Temmuz 2022

TRAKYA UNIVERSITY
JOURNAL OF QUALITY AND
STRATEGY MANAGEMENT

Volume: 2 Issue: 2 July 2022

ISSN 2791-6545
e-ISSN 2791-7843

Trakya Üniversitesi
Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi

Cilt: 2 Sayı: 2 Temmuz 2022

Trakya University
Journal of Quality and Strategy Management

Volume: 2 Issue: 2 July 2022

Trakya Üniversitesi
Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi
Cilt:2 Sayı:2 Temmuz 2022

Trakya University
Journal of Quality and Strategy Management
Volume:2 Issue:2 July 2022

Sahibi / Owner

Trakya Üniversitesi Rektörlüğü
Kalite ve Strateji Geliştirme, Uygulama ve Araştırma Merkezi Adına
Dr. Öğr. Üyesi Sedef Zeyrekli Yaş

Baş Editör / Editor-in Chief

Doç. Dr. Serol Karalar

Editör / Editor

Dr. Öğr. Üyesi Işıl Usta Kara

Alan Editörleri / Field Editors

Prof. Dr. Tuğba Yanpar Yelken

Prof. Thanassis Karalis, Ph.D

Doç. Dr. Tülay Demiralay

Dr. Öğr. Üyesi Levent Doğan

Öğr. Gör. Dr. Anıl Nalkaran

Yardımcı Editörler/ Assistant Editors

Öğr. Gör. Burçak Soyer Parlıyan

Öğr. Gör. Müge Atakan

Dergi Yayın Kurulu / Editorial Board

Doç. Dr. Gökhan Ilgaz

Doç. Dr. Serol Karalar

Dr. Öğr. Üyesi Esmâ Arda

Dr. Öğr. Üyesi Işıl Usta Kara

Dr. Öğr. Üyesi Levent Doğan

Dr. Öğr. Üyesi Sedef Zeyrekli Yaş

Öğr. Gör. Burçak Soyer Parlıyan

Dizgi Mizanpaj/ Page Layout

Öğr. Gör. Müge Atakan

Kapak Dizayn / Cover Design

Duygu Yürek

İletişim Adresi/Address

T.C. Trakya Üniversitesi Kalite ve Strateji Geliştirme, Uygulama ve Araştırma Merkezi
Balkan Yerleşkesi - Edirne / TÜRKİYE
Tel.-Faks: 0284 235 71 51 e-mail: ksydergi@trakya.edu.tr

Baskı / Publishing

Trakya Üniversitesi Matbaası
Sarayıçi Yerleşkesi – Edirne / TÜRKİYE

**Trakya Üniversitesi Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi
Uluslararası Hakemli Bir Dergidir.**

Trakya University Journal of Quality and Strategy Management is an International
Peer-Reviewed Journal.

**Trakya Üniversitesi Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi'nin tarandığı
indeksler:**

Trakya University Journal of Quality and Strategy Management is indexed by:

A S O S
indeks

Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board

- Prof. Dr. Muzaffer Elmas – Kocaeli Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Erhan Tabakoğlu - Trakya Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Ahmet Hamdi Zafer – Trakya Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Ali Ekber Şahin – Hacettepe Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Canan Çetin – Beykoz Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Kasım Karakütük – Ankara Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Lindita Xhanari Latifi, Ph.D. – Tiran University, Albania
- Prof. Dr. Mahmut Güler – Trakya Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Recep Bozdoğan – Marmara Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Shaheen A. Mustafa, Ph.D.- Kerkuk University, Iraq
- Prof. Dr. Ümit Kocabıçak – Sakarya Üniversitesi, Türkiye
- Assoc. Prof. Abdul Rahim Ahmad, Ph.D.- Universiti Tenaga Nasional, Malaysia
- Assoc. Prof. Ergin Jable, Ph.D. - Prishtina University, Kosovo
- Assoc. Prof. Gertrud Olsson, Ph.D.- University of Gothenburg, Sweden
- Assoc. Prof. Nuran Malta Muhaxheri, Ph.D. – Prishtina University, Kosovo
- Assoc. Prof. Pashalis Valsamidis, Ph.D.- Democritus University of Thrace, Greece
- Assoc. Prof. Tudora Arnaut, Ph.D. - Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
- Doç. Dr. Selda Uca – Kocaeli Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Dilek Akbaş Akdoğan – Medeniyet Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Tuba Canvar Kahveci – Sakarya Üniversitesi, Türkiye

Bu sayının hakemleri/ Reviewers of The Issue

(Unvan ve isim alfabetik sırasına göre verilmiştir.)

Prof. Dr. Sait Aşgın, Karabük Üniversitesi

Doç. Dr. Hakan Yaş, Trakya Üniversitesi

Doç. Dr. Oya Eru, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ahsen Saçlı, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Aygül Kılınç, Gaziantep Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Vedat Almalı, Muş Alparslan Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Volkan Yakın, Manisa Celal Bayar Üniversitesi

İçindekiler/Contents

Araştırma Makaleleri/Research Articles

Rıdvan Engin (97-126)

Türkiye’de Belediyelerin Stratejik Planlarında Yer Alan GZFT Analizlerinin Değerlendirilmesi: Büyükşehir ve İl Belediyelerinde Karşılaştırmalı Bir Analiz

Evaluation of SWOT Analysis in The Strategic Plans of Municipalities in Turkey: A Comparative Analysis in Metropolitan and Provincial Municipalities

Emine Aydın Özgür (127-162)

BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Çerçevesinde, Edirne Belediyesi ve Edirne İl Özel İdaresi 2015-2019 ve 2020-2024 Stratejik Planlarının Değerlendirilmesi

Evaluation of The 2015-2019 and 2020-2024 Strategic Plans of Edirne Municipality and Edirne Special Provincial Administration Within the Framework of UN Sustainable Development Goals

Senem Ergan (163-191)

E-Hizmet Kalitesi İle İlgili Yazılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi

Bibliometric Analysis of Graduate Thesis On E-Service Quality

Kitap Tanıtımı/Book Review

Burçak Soyer Parlıyan (193-197)

Kitap Tanıtımı: Strateji Araştırmalarının Kuramsal Temelleri

Trakya Üniversitesi Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi Yazım Kuralları

Author Guidelines of Trakya University Journal of Quality and Strategy Management

**TÜRKİYE’DE BELEDİYELERİN STRATEJİK PLANLARINDA
YER ALAN GZFT ANALİZLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ:
BÜYÜKŞEHİR VE İL BELEDİYELERİNDE KARŞILAŞTIRMALI
BİR ANALİZ**

*Geliş Tarihi: 30.03.2022
(Received)*

*Kabul Tarihi: 22.04.2022
(Accepted)*

Rıdvan ENGİN*

ÖZ

Türkiye’de 2000’li yıllardan itibaren kamu yönetiminde başlatılan reform girişimleri çerçevesinde nüfusu 50.000’in üzerinde olan belediyeler dâhil olmak üzere tüm kamu kurum ve kuruluşlarına stratejik planlama zorunluluğu getirilmiştir. Bu çalışmada Türkiye’deki büyükşehir ve il belediyelerinin stratejik planlarında yer alan GZFT analizleri incelenerek aralarındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmuştur. Araştırma stratejik planlarına erişim sağlanan 30 büyükşehir ve 46 il belediyesini kapsamaktadır. Belediyelerin GZFT analizlerinde yer alan güçlü ve zayıf yönler ile fırsat ve tehditlerin analizinde içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. Büyükşehir ve il belediyelerinin GZFT analizlerinde en sık yer verilen güçlü ve zayıf yönler ile fırsat ve tehditler tespit edilerek mukayese edilmiştir. Bu bağlamda benzerliğin en yüksek olduğu kısım tehditler olup ekonomik, mali ve demografik yapıya ilişkin tehditlere her iki belediye grubunda da sıkça yer verildiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Belediyeler, stratejik planlama, GZFT analizi.

**EVALUATION OF SWOT ANALYSIS IN THE STRATEGIC PLANS
OF MUNICIPALITIES IN TURKEY: A COMPARATIVE ANALYSIS
IN METROPOLITAN AND PROVINCIAL MUNICIPALITIES**

ABSTRACT

Within the framework of reform initiatives initiated in public administration in Turkey since the 2000s, strategic planning obligation has been imposed on all public institutions and organizations, including municipalities with a population of over 50,000. In this study, SWOT analyzes in the strategic plans of metropolitan

* Dr. Araştırma Görevlisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü, Çanakkale, Türkiye, ridvanengin@comu.edu.tr, ORCID 0000- 0001-7898-0131.

and provincial municipalities in Turkey were examined and the similarities and differences between them were revealed. The research covers 30 metropolitan and 46 provincial municipalities that have access to strategic plans. Content analysis method was used in the analysis of the strengths and weaknesses, opportunities and threats in the SWOT analyzes of the municipalities. The most common strengths and weaknesses, opportunities and threats were identified and compared in the SWOT analyzes of metropolitan and provincial municipalities. In this context, the part with the highest similarity is the threats and it is seen that the threats related to the economic, fiscal and demographic structure are frequently included in both groups of municipalities.

Keywords: Municipalities, strategic planning, SWOT analysis.

GİRİŞ

Özel sektörün kâr amacı güden işletmeleri tarafından yönetimde etkinliğin artırılmasına yönelik tasarlanan stratejik planlama çalışmaları ilk kez 1960'lı yıllarda ABD'de uygulanmaya başlamıştır. Özel sektörde başarılı bir biçimde uygulanmasının ardından stratejik planlamanın akılcı ve gelecek odaklı bir yönetim metodu olarak kamu kurum ve kuruluşlarına uyarlanabileceği düşüncesi ileri sürülmüş ve bu bağlamda 1980'lerden itibaren kamuda uygulama imkânı elde etmiştir (Pindur, 1992: 102; Songür, 2008: 63). Bu dönemde kamu kesiminde hizmet kalitesinin yeterince arttırılamaması, kaynakların kullanımında etkinlik ve verimliliğin sağlanamaması gibi birtakım sorunların geleneksel yönetim araçlarının yeterliliğinin sorgulanmasına ve tartışılmasına yol açtığı ve “stratejik yönetim”, “stratejik düşünme”, “stratejik planlama” gibi kavramların önem kazandığı görülmektedir (Aşgın, 2006: 7).

Stratejik planlama basit bir ifadeyle bir kuruluşun çevresiyle uyumlu hale getirilmesidir. Stratejik planlama, kuruluş ile çevresindeki gelişmeler arasında bağlantı kurmayı hedefleyen sistematik bir süreç olarak tanımlanabilir. Stratejik planlama süreci karakteristik olarak kuruluşun güçlü ve zayıf yönlerini değerlendirmeyi, fırsat ve tehditlerini belirlemeyi, kuruluşun nereye gitmesi gerektiğini kararlaştırarak tüm bunlara ulaşmak için hedefler, stratejiler ve taktikler oluşturmayı içermektedir (Kissler vd., 1998: 353).

Stratejik planlamanın önemli aşamalarından biri GZFT (güçlü, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler) veya daha yaygın bilinen adıyla SWOT analizi yapılmasıdır. GZFT analizinde esas olarak kurumun iç ve dış değerlendirmesi yapılmakta olup kurumun güçlü ve zayıf yönleri ile karşılaştığı fırsatlar ve tehditler belirlenmeye çalışılmaktadır. Kurumlarda GZFT analizi yapılmasının gerek mevcut durumun gerekse de gelecekteki durumun değerlendirilmesi olmak üzere önemli katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir (Aktan, 2006: 171).

Bu çalışmada öncelikle stratejik planlama kavramı kuramsal açıdan ele alınarak Türkiye’de kamu kurum ve kuruluşlarının stratejik planlamaya geçiş süreci aktarılmaktadır. Daha sonra belediyelerde stratejik planlamanın önemine değinilmektedir. Son olarak da Türkiye’deki büyükşehir ve il belediyelerinin mevcut stratejik planları incelenerek GZFT analizlerinde yer alan güçlü ve zayıf yönler ile fırsat ve tehditler analiz edilmiştir.

1. STRATEJİK PLANLAMA KAVRAMI

Stratejik planlama kavramı ilk kez 1960’lı yıllarda özel sektörün gündemine gelmiştir. Özel sektördeki uygulamasında önemli sonuçlar elde edilmesinin ardından stratejik planlama, benzer başarının sağlanabileceği düşüncesiyle öncelikle ABD ve İngiltere’deki kamu kurum ve kuruluşlarında uygulanmıştır. Bu çerçevede kamuda stratejik yönetim yaklaşımının benimsenmesiyle birlikte pratik imkânı elde eden stratejik planlama süreci, kamu kurum ve kuruluşlarının vizyonlarını gerçekleştirmek amacıyla geleceğe yönelik kararlar almasında önemli bir rol oynamıştır (Usta, 2014: 84).

Kökeni Eski Yunancaya dayanan strateji kavramı, ordu manasına gelen “*stratos*” ve yönetmek veya yönlendirmek anlamındaki “*ago*” kelimelerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Bilhassa askeri literatürde sıkça telaffuz edilen strateji teriminin kökenini, askeri sahadaki malumatları ve savaş taktiklerini tasvir etmek üzere Eski Yunanlı General Strategos’a dayandıran yahut Latince “*stratum*” sözcüğüne atıfta bulunan yazarlara rastlamak mümkündür. Strateji kavramı askeri alandaki yaygın kullanımının ardından zamanla yönetim bilimlerinin de önemli bir parçası haline gelmiştir. Yönetim bilimlerinde bir örgütün amaç ve hedeflerine ulaşmak

amacıyla takip etmesi gereken yol haritasını ifade etmek üzere kullanılan strateji terimi özellikle örgütün rakiplerine karşı izleyeceği taktiklerle ilişkilendirilmiştir (Aktan, 2006: 168).

Strateji kavramı, bir kurumun politika, amaç ve faaliyetlerini rasyonel bir çerçevede birleştiren ve bir bütün halinde hedeflerine doğru ilerlemesini sağlayan bir model olarak tanımlanmaktadır (Erbaşı, 2008: 64).

Planlama, geleceğe dönük tahminler yürütmek suretiyle yapılacak faaliyetlerin önceden tespit edilmesi olarak tanımlanabilir (Ateş ve Köseoğlu, 2011: 30). Planlama, önceden saptanan amaçlara ulaşabilmek için nelerin yapılması gerektiğini ve bu bağlamda takip edilmesi gereken yol haritasını kararlaştırma sürecidir. Geleceği bugünden öngörerek kontrol etme çabası olarak da ifade edilen planlama sürecinde, kuruluşların mevcut kaynakları ile ihtiyaçları arasında bir denge kurularak kaynakların etkin biçimde dağıtılması hedeflenmektedir (Yıldırım, 2011: 61). Kısacası kuruluşun amaç ve hedefleri doğrultusunda mevcut kaynaklarının rasyonel bir biçimde kullanılmasına yönelik karar alma sürecidir. Bu süreçte alınan kararların makul, gerçekçi ve uygulanabilir olmasının yanı sıra değişen şartlara uyum sağlayabilecek esnekliğe sahip olması önem arz etmektedir (Özer ve Bozkurt, 2017: 177).

“Strateji” ile “planlama” gibi birbirine yakın anlamlı iki kelimenin bir araya gelmesiyle oluşan stratejik planlama, “*bir kurumun faaliyetlerinin niteliğini ve yönünü yasal sınırlar içerisinde biçimlendiren kararlar ve eylemler üretmek için disiplinli bir çaba*” olarak ifade edilmektedir (Bryson, 1988: 74). Kurum tarafından belirlenen somut hedeflere nasıl ulaşılacağını gösteren stratejik planlama süreci, kurumsal amaç ve stratejilere ilişkin kararların alınması ve bu kararlara bağlı kalınmasını gerektirmektedir (Allison ve Kaye, 2015: 1-2).

Stratejik planlama öncelikli olarak kurumun mevcut durum analizinin yapılarak misyon, vizyon ve temel değerlerini oluşturmasını ve bunlarla uyumlu bir biçimde amaç ve hedefler ortaya koymasını, ölçülebilir göstergeler aracılığıyla kurumun performansının takip edilmesini ve değerlendirilmesini içeren esnek ve katılımcı bir planlama yaklaşımıdır (Yıldırım, 2011: 62). Stratejik planlama, kurumun güncel gelişmelere ve

yeniliklere kolayca entegre olmasını ve sürekli değişen şartlara karşı kendini yenilemesini sağlayan bir planlama türü olduğu ifade edilebilir (Kesik ve Karagöz, 2010: 132).

Kurumun amaç ve hedeflerine ulaşmak için gerçekleştirmesi gereken faaliyetler hakkında yaratıcı düşünmeye teşvik eden stratejik planlama, iç ve dış paydaşların görüşlerinin dikkate alınarak yenilikçi bir kurum kültürünün oluşmasına ve kurumsal stratejilerin performans ölçümleriyle ilişkilendirilmesine yardımcı olmaktadır (Berry, 2007: 331-332). Stratejik planlama başlıca dört temel unsuru bir araya getiren bir yönetim süreci olarak kabul edilmektedir. Bu unsurları şu şekilde sıralamak mümkündür (Berry, 1994: 323):

- Kurumun misyonunun açık ve net bir biçimde ifade edilmesi,
- Kurumun iç ve dış paydaşlarının belirlenerek kurumun faaliyetlerine ilişkin değerlendirmelerinin tespit edilmesi,
- Kurumun stratejik amaç ve hedeflerinin 3 ile 5 yıl arasında bir dönemi kapsayacak şekilde belirlenmesi,
- Tüm bunlara ulaşmak için stratejiler geliştirilmesi.

Geleceğe yönelik bir perspektifle yürütülen stratejik planlama, bir kurumun bulunduğu mevcut konumu ile erişmeyi hedeflediği durum arasındaki yolu tarif etmektedir. Stratejik planlama, kurumun amaç ve hedeflerini ortaya koyan ve bunlara ulaşabilmesini sağlayacak yol ve yöntemleri tayin eden bir süreçtir (Mutluer, Öner ve Kesik, 2011: 121).

Stratejik planlama anlayışının geleneksel planlama anlayışından farklılaştığı bazı yönler şunlardır (Ateş ve Köseoğlu, 2011: 29; Aşgın, Görgün ve Altay, 2006: 11):

- Stratejik planlar uzun vadeli bakış açısı ile hazırlanmaktadır.
- Planların hazırlanması ve uygulanmasında katılımcılık esastır.
- Stratejik planlar kurumun bütçesi ile ilişkilendirilmekte olup stratejik amaç ve hedeflerin gerçekleşme durumu düzenli olarak izlenmektedir.

- Stratejik plan hazırlanırken bir taraftan kurumun güçlü ve zayıf yönleri tespit edilirken diğer taraftan dış çevrede oluşabilecek potansiyel fırsat ve tehditler değerlendirilmektedir. Böylelikle kurumun iç ve dış çevresiyle uyumu daha kolay hale gelmektedir.

- Kurumlara sistematik olarak veri toplama ve sonuçları analiz etme alışkanlığı kazandırmaktadır.

Stratejik planlama süreci kuruluşları geleceği bugünden öngörerek stratejik düşünmeye teşvik etmektedir. Bununla birlikte stratejik planlama, paydaşların gereksinimlerinin etkin biçimde tespit edilebilmesini ve öncelikli alanlara odaklanmayı bir diğer ifadeyle yönetimde iyileştirmeyi de kapsamaktadır (Usta, 2014: 2).

Katılımcı bir yönetim anlayışı ile yürütülmesi gereken stratejik planlama sürecinde kuruluşların mevcut durum, misyon ve temel ilkelerinden yola çıkarak bir vizyon oluşturmasını, bu vizyona erişebilmesini sağlayacak amaç ve hedefler belirlemesini ve çeşitli ölçütler kullanmak suretiyle performanslarını takip etmesini ve değerlendirmesini gerekli kılmaktadır (Taş, 2005: 103). Birbirini izleyen belirli süreçlerden oluşan ve kendine has bir metodolojisi olan stratejik planlama, bir kurumun sürekli değişen çevreye uyum sağlamasına yardımcı olmakla birlikte yönetimde etkinliği teşvik etmektedir (Öztürk, 2016: 32-34).

2. TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE STRATEJİK PLANLAMAYA GEÇİŞ SÜRECİ

Türk kamu mali yönetiminde stratejik planlama 2001 yılında yayımlanan “*Kamu Harcamaları ve Kurumsal Gözden Geçirme Raporu (PEIR)*”nda yer alan reform tavsiyeleri üzerine gündeme gelmiştir. Raporunda esas olarak politika ve planlar ile bütçe arasında yeterince ilişki kurulamamasına ve bütçe uygulaması üzerindeki aşırı kontrolün yol açtığı sorunlara dikkat çekilmekle birlikte kamu kurum ve kuruluşlarının önceliklerini tespit ederek faaliyet ve projelerini planlı bir biçimde yürütme kapasitesinin yetersizliği vurgulanmaktadır. Bu çerçevede kamu mali yönetimine yönelik reform programlarının desteklenmesi amacıyla Dünya Bankası ile imzalanan “*1. Program Amaçlı Mali ve Kamu Sektörü Uyum Kredi Anlaşması (PEPSAL)*” ile stratejik planlama çalışmaları taahhüt altına

alınmıştır. Bu anlaşmanın gereği olarak kamu kurum ve kuruluşlarına stratejik planlama çalışmalarında yardımcı olmak üzere bir kılavuz hazırlanacağı belirtilmiştir (Yıldırım, 2011: 62; Arıbaş, 2013: 85).

Türkiye’de kamu kurum ve kuruluşlarında stratejik yönetim ve stratejik planlama ihtiyacını ortaya koyan resmi belgelerden biri de “*Kamu Yönetiminin İyileştirilmesi ve Yeniden Yapılandırılması Özel İhtisas Komisyonu Raporu*”dur. Kalkınma Bakanlığı tarafından Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlık çalışmalarına rehberlik etmek amacıyla hazırlanan bu raporda, kalkınma planı döneminde kamu kurum ve kuruluşlarının stratejik planlamaya geçişi öngörülmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013: 4).

Bu süreçte kamu yönetiminde stratejik planlamanın gerekliliğine vurgu yapılan bir diğer belge de 2003 yılında yayımlanan 58. Hükümet Acil Eylem Planı’dır. Eylem planında katı merkezîyetçi yapı içerisinde faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşlarının ekseriyetle politika oluşturma kapasitesinden mahrum olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca planda kurumsal düzeyde hazırlanacak stratejik planlar neticesinde kamu kurum ve kuruluşlarının misyon, vizyon, politika ve önceliklerini tespit ederek çeşitli göstergeler aracılığıyla performans düzeylerini ölçmeleri ve takip etmeleri gerektiği belirtilmektedir. Acil Eylem Planı’nda yer alan bir başka hususta ise kurum bütçelerinin oluşturulmasında stratejik planların esas alınması gerektiği vurgulanmaktadır.

Yukarıda belirtilen söz konusu gelişmelere paralel olarak 2003 yılında Yüksek Planlama Kurulunca “*2004 Yılı Programı ve Mali Yılı Bütçesi Makro Çerçeve Kararı*” yayımlanarak kamu idarelerinin kalkınma planı ve yıllık programlarda yer alan politikalar ve makro hedefler doğrultusunda stratejik planlarını hazırlamaları ve yıllık bütçelerini stratejik planda belirlenen misyon, vizyon ve hedefleri göz önünde bulundurarak oluşturmaları gerektiği belirtilmiştir. Bu çerçevede kamu idarelerine stratejik plan hazırlık sürecinde yol göstermek üzere Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)¹ tarafından bir kılavuz hazırlanacağı belirtilmiş ve 2003

¹ DPT daha sonra kapatılarak 2011 yılında Kalkınma Bakanlığı kurulmuştur. Son olarak 2018 yılında Resmi Gazete’de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Kalkınma

yılında sekiz pilot kuruluş düzeyinde planlama çalışmaları başlatılmıştır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013: 5).

2006 yılında yayımlanan “Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ile stratejik plan hazırlamakla yükümlü kamu idarelerinin stratejik planlama sürecine kademeli bir biçimde geçişini öngören bir takvim oluşturulduğu görülmektedir. Yönetmelikte ayrıca kamu idarelerince hazırlanacak stratejik planların süresi, güncelleştirilmesi ve yenilenmesine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013: 13).

Bir taraftan kamudaki stratejik planlama çalışmaları pilot kuruluşlar düzeyinde sürdürülürken öteki taraftan 24.12.2003 tarihinde yayımlanan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK) ile tüm kamu idarelerine stratejik planlama zorunluluğu getirilmiştir. Kamuda stratejik yönetim modeline geçişi öngören 5018 sayılı KMYKK'nin yanı sıra 5393 sayılı Belediye Kanunu ile 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları, il özel idareleri ile nüfusu 50.000'in üzerindeki belediyelerde stratejik planlama zorunlu hale getirilmiştir. Ayrıca 2007 yılında yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile kamu iktisadi teşebbüsleri (KİT) için de stratejik planlama zorunlu hale getirilerek KİT'lerin 2009-2013 dönemini kapsayacak şekilde ilk planlarını hazırlamalarına karar verilmiştir.

2006 mali yılı başından itibaren uygulamaya giren 5018 sayılı KMYKK'nin 3/n maddesine göre stratejik plan

*“kamu idarelerinin orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını içeren plan”*dır. KMYKK'nin 9. maddesinde *“kamu idareleri; kalkınma planları, Cumhurbaşkanlığı tarafından belirlenen politikalar, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak,*

Bakanlığı da kaldırılarak bakanlığın görev ve yetkileri T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'na devredilmiştir.

performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlarlar. Kamu idareleri, kamu hizmetlerinin istenilen düzeyde ve kalitede sunulabilmesi için bütçeleri ile program ve proje bazında kaynak tahsislerini; stratejik planlarına, yıllık amaç ve hedefleri ile performans göstergelerine dayandırmak zorundadırlar” denilmektedir.

KMYKK'nin ilgili maddelerine bakıldığında getirilen stratejik yönetim modelinin en önemli bileşenlerinden birinin stratejik planlar olduğu açıkça görülmektedir.

DPT tarafından pilot kuruluşlarda başlatılan stratejik planlama çalışmaları belirlenen geçiş takvimi çerçevesinde diğer kamu idarelerinin de dâhil edilmesiyle birlikte günümüze kadar aralıksız olarak devam ettirilmiştir. Sonuç olarak kamuda yaklaşık yirmi yıllık bir planlama tecrübesi elde edilmiş olup 2022 yılı itibariyle pek çok kamu kurum ve kuruluşunda dördüncü kez stratejik plan hazırlandığı ve halen uygulanmakta olduğu görülmektedir.

3. BELEDİYELERDE STRATEJİK PLANLAMANIN ÖNEMİ

13.07.2005 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda stratejik planlamaya ilişkin bazı hükümler yer almaktadır. Belediye Kanunu’nun 41. Maddesinde;

“Belediye başkanı, mahalli idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma planı ve programı ile varsa bölge planına uygun olarak stratejik plan ve ilgili olduğu yıl başından önce de yıllık performans programını hazırlayıp belediye meclisine sunar. Stratejik plan, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve belediye meclisi tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer. Nüfusu 50.000’in altında olan belediyelerde stratejik plan yapılması zorunlu değildir. Stratejik plan ve performans programı bütçenin hazırlanmasına esas teşkil eder ve belediye meclisinde bütçeden önce görüşülerek kabul edilir.” denilmektedir.

Bu maddeye göre belediyelerde stratejik planlama yükümlülüğü kanun koyucu tarafından belediye başkanına verilmiştir. Ayrıca belediye meclisince kabul edildikten sonra yürürlüğe giren stratejik planların yıllık

bütçelerin hazırlanmasına temel oluşturacağı belirtilmektedir. Buna ek olarak diğer kamu kurum ve kuruluşlardan farklı olarak belediyelerde stratejik planlama zorunluluğunun nüfus kriterine bağlandığı görülmektedir.

10.07.2004 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun büyükşehir belediyesinin organlarına ilişkin dördüncü bölümünde yer alan 18. maddede ise belediyenin kurumsal stratejilerinin belirlenmesi, bu stratejilere uygun olarak belediye bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve belediyenin stratejik plana uygun olarak idare edilmesi büyükşehir belediye başkanının görev ve yetkileri arasında sayılmaktadır.

Türk kamu mali yönetiminde 2000’li yılların başından itibaren hız kazanan reform girişimleri çerçevesinde belediyelerde uygulama olanağı elde eden stratejik planlama süreci; orta ve uzun vadeli önceliklerin tespit edilmesi, belediye bütçesinin hazırlık ve uygulama aşamasında mali disiplinin sağlanması, belediyelere tahsis edilen kaynakların stratejik önceliklere göre tevzi edilmesi ve bunların etkili ve verimli kullanılıp kullanılmadığının takip edilmesi ve bu bağlamda hesap verme yükümlülüğünün yerine getirilmesine esas oluşturmaktadır. Belediyelerde stratejik planlama süreci; belde halkının refahına tesir eden veya tesir etmesi mümkün şartların ortaya çıkarılması, tüm paydaşların ortak bir vizyon üzerinde uzlaşmaya varması ve belirlenen bu vizyona ulaşmak için mevcut kaynakların nasıl kullanılması ve nelerin yapılması gerektiğini tarif etmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 1-2).

Türkiye’de 2000’li yılların başında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu ile 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu yerel yönetimlerin yetki, görev ve sorumluluklarının artmasına neden olmuştur. Doğal olarak bu artış beraberinde belediyelerin mali kaynaklarını daha verimli ve etkin kullanımını ve yerel hizmetleri mümkün olduğunca en az maliyetle gerçekleştirmesini gerekli kılmaktadır. Elbette tüm bunların yerine getirilebilmesi için belediye hizmetlerinin belirli bir plan dâhilinde sunulmasına bir başka ifadeyle stratejik planlamaya gerek duyulmaktadır (İpek ve Akman, 2019: 360). Bu bağlamda belediyelerde stratejik planlamanın, belde halkının hizmet tercihleri ve öncelikleri ile bunların finansmanında kullanılacak kaynakların tespit edilmesi ve bunun yanı sıra

belediye kaynaklarının etkili ve ekonomik bir biçimde kullanımını açısından önem arz ettiği söylenebilir (Altan vd., 2013: 114).

Belediyelerde stratejik planlama, belediyelerin fiziki, beşeri ve mali kaynakları ile yürüttükleri faaliyetler ile bu faaliyetlerden elde edilen çıktı ve sonuçların önceden tahmin edilmesidir (Songür, 2008: 63). Stratejik planlama belediyelerin kurumsal açıdan güçlü ve zayıf yönleri ile çevresindeki etkenleri göz önünde bulundurarak belirlediği stratejilere, amaç ve hedeflere göre yönetilmesini sağlamaktadır. Belediyelerde stratejik planlama sürecinin başlıca özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Ateş ve Köseoğlu, 2011: 31-32):

- Belediyelerde stratejik planlama sürekli gelişime açık ve dinamik bir süreçtir. Bir başka ifadeyle bir veya birkaç defa tekrarlanıp son bulan bir yönetim yaklaşımı değildir.

- Belediyeler tarafından görülen yerel hizmetlerin hangi girdilerle sağlandığından ziyade hizmetlerin sonuç ve etkilerine odaklanmaktadır.

- Belediyelerin rutin ve günlük faaliyetlerine yoğunlaşmak yerine orta ve uzun vadeli bir bakış açısı kazandırmaktadır.

- Belediyelerde stratejik planlama esasında bütçeleme, hesap verme ve denetimi gibi yönetim süreçleriyle yakından ilişkilidir. Planlarda yer alan amaç ve hedeflere ulaşılma durumunun takip edilmesi ve elde edilen sonuçların denetlenmesine olanak sağladığı için belediye yönetiminin hesap verme sorumluluğunu yerine getirmesine yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda stratejik amaç ve hedefler ile performans göstergeleri belediyenin yıllık bütçeleri arasında bağlantı kurulduğundan daha etkili bütçeleme gerçekleştirilmesine imkân sağlamaktadır.

Belediyelerde stratejik planlama, kent yaşamını yerel halk için daha kolay hale getiren altyapı, çevre ve ulaşım gibi belli başlı hizmetlerin geleceğe yönelik olarak planlanmasını gerektirmektedir. Bu çerçevede belediyelerin, stratejik planlamayı bürokratik sebeplerle yerine getirmek veya kendileri için bir yük olarak görmek yerine kentte yaşayan vatandaşların yanı sıra sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve meslek

odaları gibi paydaşların katılımıyla hazırlaması son derece önemlidir (Ergen, 2015: 535).

4. BÜYÜKŞEHİR VE İL BELEDİYELERİNİN STRATEJİK PLANLARINDA YER ALAN GZFT ANALİZLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Belediyelerde stratejik planlama sürecinin ilk adımını durum analizi oluşturmaktadır. Belediyelerin ileriye dönük olarak stratejik amaç ve hedefleri ile bunlara ulaşmasını sağlayacak olan stratejilerini ortaya koyabilmesi için ilk olarak sahip olduğu kaynakları, geliştirmeye ihtiyaç olan yönlerini, kontrolü dışında olmasına karşın kendisini dolaylı bir biçimde etkileyen pozitif veya negatif gelişmeleri değerlendirmesi gerekmektedir. Durum analizi, belediyenin kendisi ve çevresi hakkında daha fazla bilgi sahibi olmasını sağlayarak stratejik planlama sürecinin sağlıklı bir biçimde yürütülmesine yardımcı olur (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2021: 14).

Durum analizi çerçevesinde kullanılan belli başlı metotlardan biri de GZFT analizidir. GZFT analizinde bir belediyeye dolaylı veya doğrudan tesir eden içsel ve dışsal faktörler sistematik bir biçimde ele alınmaktadır. Bu doğrultuda belediyenin güçlü ve zayıf yönleri ile belediyenin kontrolü dışında meydana gelmesine karşın belediyeyi olumlu veya olumsuz etkileme potansiyeli taşıyan fırsat ve tehditler tespit edilmektedir. GZFT analizinde kuruluş içi ve kuruluş dışı olmak üzere iki tür analiz mevcuttur. Güçlü ve zayıf yönler, belediyenin bizzat kendisi ile ilişkili olduğundan kuruluş içi analiz; fırsat ve tehditler ise belediyenin dışında meydana gelen gelişmeler olduğundan bunların belirlenmesi de kuruluş dışı analiz olarak nitelendirilmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 14).

4.1. Araştırmanın Metodolojisi

Araştırmanın amacı, Türkiye'deki belediyelerin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerini analiz ederek büyükşehir belediyeleri ile il belediyelerinin GZFT analizlerini karşılaştırmaktır. Bu bağlamda Türkiye'deki büyükşehir belediyeleri ile il belediyeleri tarafından

yayımlanan stratejik planlar incelenerek bu planlarda yer alan güçlü ve zayıf yönler ile fırsat ve tehditler değerlendirilmiştir.

Türkiye’de 2022 yılı itibarıyla 30 büyükşehir ve 51 il belediyesi mevcut olup bu doğrultuda araştırmanın kapsamını 81 belediye oluşturmaktadır. Araştırmanın kapsamına giren belediyelerin GZFT analizlerini değerlendirebilmek için öncelikle mevcut stratejik planlarına ulaşılması gerektiğinden T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı’na ait kamudaki stratejik yönetimle ilgili temel belgelerin yayımlandığı <http://www.sp.gov.tr/tr/> adresinden belediyelerin mevcut stratejik planlarına erişim sağlanmıştır. Ayrıca bu internet sitesinde yer almayan stratejik planlara ulaşabilmek için belediyelerin resmi internet siteleri ziyaret edilerek erişim sağlanmaya çalışılmıştır. Neticede 30 büyükşehir belediyesi ile 46 il belediyesinin stratejik planlarına ve dolayısıyla GZFT analizlerine ulaşılmıştır. İl belediyeleri arasında Artvin, Ardahan, Bayburt, Gümüşhane ve Hakkâri belediyelerinin stratejik planlarına erişim sağlanamadığı için araştırma 76 belediye üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Sosyal bilimlerde yoğun bir biçimde kullanılan içerik analizi, araştırmacıların yazılı belgelerde yer alan mesajları sistematik ve objektif olarak incelemesini ve spesifik özelliklerini tanımlamasını gerektirmektedir. Diğer bir ifadeyle içerik analizi, kişilerce yazılı veya sesli olarak dile getirilen şeylerin sayısallaştırılması sürecidir. Bu yöntemde yazılan ve söylenenlerin gruplandırılması ve ne sıklıkta olduklarının tespit edilmesi söz konusudur (Hepkul, 2002: 2). Bu çerçevede büyükşehir belediyeleri ile il belediyelerinin stratejik planlarında yer alan güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler içerik analizine tabi tutularak benzer nitelikte olanlar tek bir yerde toplanmak suretiyle gruplandırılmıştır.

Araştırma kapsamına dâhil edilen 73 belediyenin stratejik planı 2020-2024 dönemini, 2 belediyenin stratejik planı 2019-2023 dönemini ve son olarak 1 belediyenin stratejik planı ise 2019-2024 dönemini kapsamaktadır.

4.2. Araştırmanın Bulguları

Türkiye’deki büyükşehir belediyeleri ile il belediyelerinin GZFT analizleri üzerinden gerçekleştirilen araştırmanın ilk aşamasında bahsi geçen belediyelerin güçlü yönleri tespit edilmiştir. Belediyeler tarafından kontrol edilebilmesi mümkün, belediyelerin uzun vadeli hedeflerine ulaşırken faydalanabileceği, başarı gösterdiği ve belediyenin pozitif nitelikteki içsel özellikleri “güçlü yön” olarak kabul edilmektedir. Güçlü yönler, somut olabileceği gibi bazen de soyut nitelikler taşıyabilmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 25).

Büyükşehir belediyeleri ile il belediyelerinin stratejik planlarında yer alan güçlü yönler ile bunların sıklık ve yüzdeler dağılımları Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1: Büyükşehir Belediyeleri ile İl Belediyelerinin Güçlü Yönlerinin Karşılaştırılması

Sıra	Büyükşehir Belediyeleri	N	%	İl Belediyeleri	N	%
1	Ulaşım hizmetleri (toplu taşıma, raylı sistem, akıllı ulaşım teknolojileri vs.)	15	50,0	Dezavantajlı gruplara yönelik sosyal yardım ve hizmetler	18	40,0
2	Teknolojik altyapının güçlü olması	14	46,6	Hizmetlerin yerine getirilebilmesi için gereken araç ve ekipmanların yeterliliği	15	33,3
3	Spor, kültür ve sanatsal faaliyetler/organizasyon-lar (müze, tiyatro, festival, konser, sergi vs.)	14	46,6	Spor, kültür ve sanatsal faaliyetler/organizasyonlar (müze, tiyatro, festival, konser, sergi vs.)	15	33,3
4	Nitelikli personele sahip olması	13	43,3	Katılımcı, şeffaf ve hesap verebilir yönetim anlayışı	14	31,1
5	Sosyal belediyecilik	12	40,0	STK’ler ve diğer kamu kurumlarıyla işbirliği	11	24,4
6	STK’ler ve diğer kamu kurumlarıyla işbirliği	12	40,0	E-belediyecilik uygulamaları	10	22,2
7	Dezavantajlı gruplara yönelik sosyal yardım ve hizmetler	12	40,0	Sosyal belediyecilik	9	20,0
8	Deneyimli personele sahip olması	11	36,6	Deneyimli personele sahip olması	9	20,0

9	Katılımcı, şeffaf ve hesap verebilir yönetim anlayışı	10	33,3	Atık su arıtma tesisinin bulunması	9	20,0
10	Güçlü belediye başkanı imajı	9	30,0	Katı atık depolama tesisinin olması	8	17,7
11	Vatandaşların talep ve şikâyetlere hızlı cevap verme	8	26,6	İmar planı	8	17,7
12	İtfaiye hizmetleri	8	26,6	Hizmet sunumunda çözüm odaklılık	8	17,7
13	Kurumsal yapının güçlü olması	7	23,3	Ulaşım hizmetleri (toplu taşıma, raylı sistem, akıllı ulaşım teknolojileri vs.)	8	17,7
14	Hizmetlerin yerine getirilebilmesi için gereken araç ve ekipmanların yeterliliği	7	23,3	Çevreye duyarlı yönetim anlayışı	8	17,7
15	Meslek edindirme kursları	7	23,3	Elektronik belge yönetim sistemine geçilmesi	7	15,5
16	İlçe belediyeleri ile koordineli çalışma	7	23,3	Teknolojik altyapının güçlü olması	6	13,3
17	Altyapı sorunlarının çözülmüş olması	6	20,0	İçme suyu arıtma tesisinin bulunması	6	13,3
18	İmar planı	6	20,0	İtfaiye hizmetleri	6	13,3
19	Güçlü mali yapı	6	20,0	Yeşil alan miktarının yeterli olması	5	11,1
20	Sıfır atık projesi	5	16,6	Sokak hayvanlarının bakımına yönelik hizmetler	5	11,1

Tablo 1’de belediyelerin GZFT analizlerinde yer verilen güçlü yönler gösterilmektedir. Büyükşehir belediyelerince en sık yer verilen güçlü yönler arasında “ulaşım hizmetleri”, “teknolojik altyapının güçlü olması” ve “spor, kültür ve sanatsal faaliyetler/organizasyonlar” yer almaktadır. İl belediyelerince en sık telaffuz edilen güçlü yönler ise sırasıyla “dezavantajlı gruplara yönelik sosyal yardım ve hizmetler”, “hizmetlerin yerine getirilebilmesi için gereken araç ve ekipmanların yeterliliği” ve “spor, kültür ve sanatsal faaliyetler/organizasyonlar” şeklindedir.

Büyükşehir belediyeleri ile il belediyelerinin güçlü yönleri karşılaştırıldığında bazılarının her iki belediye grubunda da yer aldığı

görülmektedir. Belediyelerin benzerlik gösteren güçlü yönleri şunlardan oluşmaktadır;

- Ulaşım hizmetleri,
- Dezavantajlı gruplara yönelik sosyal yardım ve hizmetler,
- Teknolojik altyapının güçlü olması,
- Hizmetlerin yerine getirilebilmesi için gereken araç ve ekipmanların yeterliliği,
- Spor, kültür ve sanatsal faaliyetler/organizasyonlar,
- Katılımcı şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim anlayışı,
- STK'ler ve diğer kamu kurumlarıyla işbirliği,
- Sosyal belediyecilik,
- Deneyimli personele sahip olması,
- İmar planı ve
- İtfaiye hizmetleri.

Büyükşehir belediyelerinin güçlü yönlerine bakıldığında “*toplu taşıma, raylı sistem, akıllı ulaşım teknolojileri vs. ulaşım hizmetleri*”, “*spor, kültür ve sanatsal faaliyetler/organizasyonlar*”, “*dezavantajlı gruplara yönelik sosyal yardım ve hizmetler*”, “*vatandaşların talep ve şikâyetlere hızlı cevap verme*”, “*itfaiye hizmetleri*”, “*hizmetlerin yerine getirilebilmesi için gereken araç ve ekipmanların yeterliliği*”, “*meslek edindirme kursları*” ve “*altyapı sorunlarının çözülmüş olması*” gibi hizmet sunumu ve çeşitliliğini ön plana çıkaran güçlü yönlerine vurgu yapmaktadırlar (Bknz. Tablo 1).

İl belediyelerinin güçlü yönlerine bakıldığında ise büyükşehir belediyelerinden farklı olarak çevresel unsurların yoğun olduğu görülmektedir. Örneğin “*atık su arıtma tesisinin bulunması*”, “*katı atık depolama tesisinin olması*”, “*çevreye duyarlı yönetim anlayışı*” ve “*yeşil alan miktarının yeterli olması*” gibi nitelikler il belediyelerinin önemli güçlü yönleri arasında yer almaktadır.

GZFT analizinde belediyelerin performansına tesir edebilecek noksanlıklar “zayıf yön” olarak tanımlanmaktadır. Zayıf yönler, belediyelerin başarısız olup bu doğrultuda iyileştirmesi gereken alanlardır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 25).

Tablo 2’de büyükşehir belediyeleri ile il belediyelerinin GZFT analizlerinde yer alan zayıf yönlerin sıklık durumu gösterilmektedir.

Tablo 2: Büyükşehir Belediyeleri ile İl Belediyelerinin Zayıf Yönlerinin Karşılaştırılması

Sıra	Büyükşehir Belediyeleri	N	%	İl Belediyeleri	N	%
1	Hizmet binalarının dağınık ya da yetersiz olması	19	63,3	Trafik sorunu ve otopark yetersizliği	27	60,0
2	Gelir kaynaklarının yetersizliği	17	56,6	Hizmet içi eğitimlerin yetersiz olması	20	44,4
3	Birimler arası koordinasyon ve iletişim eksikliği	15	50,0	Belediye hizmetlerinin yeterince duyurulamaması/tanıtlanamaması	12	26,6
4	Trafik sorunu ve otopark yetersizliği	12	40,0	Birimler arası iletişim ve koordinasyon eksikliği	12	26,6
5	Denetimlerin yetersizliği	12	40,0	Altyapının yetersiz olması	12	26,6
6	Nitelikli personel yetersizliği	11	36,6	Nitelikli personel eksikliği	11	24,4
7	Büyükşehir statüsü ile birlikte hizmet sunulan alanın genişlemesi	11	36,6	Kentsel dönüşüm çalışmalarının yetersizliği	11	24,4
8	Engelli vatandaşlara yönelik hizmetleri yetersiz olması	10	33,3	Gelir kaynaklarının yetersizliği	8	17,7
9	Belediye hizmetlerinin yeterince duyurulamaması/ tanıtılamaması	9	30,0	Ulusal ya da uluslararası hibe ve fonlardan yeterince yararlanılamaması	8	17,7
10	Hizmet içi eğitimlerin yetersiz olması	9	30,0	Personelin yönelik sosyal etkinlik ya da tesislerin yetersiz olması	8	17,7
11	Sosyal ve kültürel tesislerin yetersizliği	8	26,6	Sosyal tesislerin eksikliği (gündüz bakımevi, kadın sığınma evi, kreş vs.)	7	15,5

12	Yeşil alanların yetersiz olması	7	23,3	Personelin yaş ortalamasının yüksek olması	7	15,5
13	Kaynakların plansız kullanımı	6	20,0	Kent ulaşım ana planının olmaması	7	15,5
14	Bisiklet yollarının yeterli olmaması	6	20,0	Makine parkı eksikliği	7	15,5
15	Performans izleme ve değerlendirme sisteminin etkin çalışmaması	6	20,0	Arşiv sisteminin elektronik ortama aktarımının tamamlanmaması	6	13,3
16	Coğrafi bilgi sisteminin etkin kullanılmaması	6	20,0	Performans izleme ve değerlendirme sisteminin etkin çalışmaması	6	13,3
17	Teknik personel yetersizliği	6	20,0	Hizmet binalarının dağınık ya da yetersiz olması	6	13,3
18	Personel yönetiminde liyakat sisteminin yeterince işletilememesi	6	20,0	Personel sayısının yetersiz olması	5	11,1
19	Bürokratik işlemlerin hizmetleri aksatması	5	16,6	İç kontrol ve denetimin yetersizliği	5	11,1
20	Kütüphane sayı ve kapasitelerinin yetersiz olması	4	13,3	Borç yükünün fazla olması	5	11,1

Tablo 2’de belediyelerin GZFT analizlerinde yer alan zayıf yönler gösterilmektedir. Büyükşehir belediyelerinin en sık dile getirdiği zayıf yönleri arasında “*hizmet binalarının dağınık veya yetersiz olması*”, “*gelir kaynaklarının yetersizliği*” ve “*birimler arası koordinasyon ve iletişim eksikliği*” yer almaktadır. İl belediyelerince en sık yer verilen zayıf yönler ise sırasıyla “*trafik sorunu ve otopark yetersizliği*”, “*hizmet içi eğitimlerin eksikliği*” ve “*belediye hizmetlerinin yeterince duyurulamaması/ tanıtılamaması*” şeklindedir (Bknz. Tablo 2).

Büyükşehir belediyeleri ile il belediyelerinin zayıf yönleri karşılaştırıldığında bazılarının her iki belediye grubunda da ortak olduğu görülmektedir. Büyükşehir belediyeleri ile il belediyelerinin ortak zayıf yönleri şu şekilde sıralanabilir;

- Hizmet binalarının dağınık veya yetersiz olması,
- Trafik sorunu ve otopark yetersizliği,
- Gelir kaynaklarının yetersizliği,
- Hizmet içi eğitimlerin yetersizliği,
- Birimler arası koordinasyon ve iletişim eksikliği,
- Belediye hizmetlerinin yeterince duyurulmaması/tanıtlanamaması,
- Nitelikli personel yetersizliği,
- Performans izleme ve değerlendirme sisteminin etkin çalışmaması.

Tablo 2'ye bakıldığında büyükşehir belediyelerinin bazı zayıf yönlerinin kurumsal yapıya ilişkin olduğu açıkça görülmektedir. Örneğin büyükşehir belediyeleri “birimler arası koordinasyon ve iletişim eksikliği”, “nitelikli personel yetersizliği”, “hizmet içi eğitimlerin yetersiz olması”, “performans izleme ve değerlendirme sisteminin etkin çalışmaması”, “personel yönetiminde liyakat sisteminin yeterince işletilememesi” ve “bürokratik işlemlerin hizmetleri aksatması” gibi kurumsal işleyiş ve personel sistemi ile ilgili birtakım sorunlarla karşılaştıklarını belirterek bunların geliştirilmesi gereken zayıf yönleri olduğunu kabul etmektedirler (Bknz. Tablo 2).

İl belediyelerinin zayıf yönlerinin ise çoğunlukla hizmet sunumuna ilişkin olduğu tespit edilmiştir. Örneğin “altyapının yetersiz olması”, “kentsel dönüşüm çalışmalarının yetersizliği” ve “gündüz bakımevi, kadın sığınma evi, kreş vs. sosyal tesislerin eksikliği” gibi bazı zayıf yönler il belediyelerinde hizmet sunumuna ilişkin birtakım sorunlarla karşılaşıldığına işaret etmektedir.

GZFT analizinde değerlendirilen dışsal faktörlerden biri de fırsatlardır. Fırsatlar, belediyelerin kontrolü dışında meydana gelen ve belediyelere üstünlük sağlayan faktörleri tasvir etmektedir. Belediyenin güçlü yönleri ile fırsatlar arasında duruma göre geçişkenlik olması mümkündür. Örneğin belediyenin bütçe olanaklarının iyi olması güçlü yön olarak kabul edilebileceği gibi genel bütçeden belediyeye aktarılan payların artırılması ise fırsat olarak algılanabilir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 25).

Tablo 3'te büyükşehir belediyeleri ile il belediyelerinin GZFT analizlerinde yer alan fırsatların sıklık durumu gösterilmektedir.

Tablo 3: Büyükşehir Belediyeleri ile İl Belediyelerinin Fırsatlarının Karşılaştırılması

Sıra	Büyükşehir Belediyeleri	N	%	İl Belediyeleri	N	%
1	Kentin turizm potansiyelinin yüksek olması	25	83,3	Kentin turizm potansiyelinin yüksek olması	27	60,0
2	Tarihi, kültürel ve doğal zenginliklere sahip olması	16	53,3	Tarihi, kültürel ve doğal zenginliklere sahip olması	26	57,7
3	Üniversitelerin bulunması	16	53,3	Üniversitelerin bulunması	25	55,5
4	Tarım arazilerinin verimli olması	13	43,3	Hava, kara ve deniz ulaşım imkanlarının olması	19	42,2
5	Hava, kara ve deniz ulaşım imkanlarının olması	13	43,3	Tarıma elverişli alanların olması	15	33,3
6	İklim koşulları	13	43,3	Coğrafi konum	11	24,4
7	Ulusal ya da uluslararası kuruluşlardan sağlanan hibe ve krediler	12	40,0	Teknolojik gelişmeler	11	24,4
8	Genç nüfusun yoğun olması	11	36,6	Kentsel dönüşüm	9	20,0
9	Coğrafi konum	10	33,3	Bölgesel kalkınma ajansları	9	20,0
10	Yenilenebilir enerji kaynaklarının varlığı	10	33,3	Doğal gaz kullanımının yaygın hale gelmesi	8	17,7
11	Sivil toplum kuruluşları ile işbirliği ve uyumlu çalışma	10	33,3	Toplu konut alanlarının mevcut olması	8	17,7
12	Sanayinin gelişmiş olması	8	26,6	Organize sanayi bölgesinin kurulmuş olması	8	17,7
13	Liman kenti olması	8	26,6	Sivil toplum kuruluşları ile işbirliği ve uyumlu çalışma	7	15,5
14	Nüfusun eğitim düzeyinin yüksek olması	6	20,0	Genç nüfusun yoğun olması	7	15,5
15	Metropollere yakın olması	5	16,6	Hayvan yetiştiriciliğine elverişli olması	7	15,5

16	Organize sanayi bölgesinin kurulmuş olması	5	16,6	Nüfusun eğitim düzeyinin yüksek olması	6	13,3
17	Ulusal ya da uluslararası organizasyonlara (festival, fuar vs.) ev sahipliği yapmak	5	16,6	Yenilenebilir enerji kaynaklarının varlığı	6	13,3
18	Su kaynakları bakımından zengin olması	4	13,3	Yatırımcılar için cazip olması	6	13,3
19	Mavi bayraklı plajlara sahip olması	4	13,3	Çevre bilincinin ve duyarlılığının artması	6	13,3
20	Spor tesislerinin yeterli olması	3	10,0	Merkezi yönetimin desteği ve uyumlu çalışma	5	11,1

Tablo 3'te belediyelerin GZFT analizlerinde yer alan fırsatlar gösterilmektedir. Büyükşehir belediyeleri ile il belediyeleri arasında benzerlik bulunan fırsatların sayısı oldukça fazladır. Her iki belediye grubunda da yer alan benzer fırsatlar şunlardır;

- Kentin turizm potansiyelinin yüksek olması,
- Tarihi, kültürel ve doğal zenginliklere sahip olması,
- Üniversitelerin bulunması,
- Hava, kara ve deniz ulaşım imkânlarının olması,
- Genç nüfusun yoğun olması,
- Coğrafi konum,
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının varlığı,
- Sivil toplum kuruluşları ile işbirliği ve uyumlu çalışma,
- Nüfusun eğitim düzeyinin yüksek olması,
- Organize sanayi bölgesinin kurulmuş olmasıdır.

Büyükşehir belediyelerince belirlenen fırsatlar ağırlıklı olarak çevresel faktörler ile doğal kaynakların zenginliğine ilişkindir. Bu bağlamda büyükşehir belediyeleri “tarihi, kültürel ve doğal zenginliklere sahip olması”, “tarım arazilerinin verimli olması”, “iklim koşulları”, “yenilenebilir enerji kaynaklarının varlığı”, “liman kenti olması”, “su

kaynakları bakımından zengin olması” ve “mavi bayraklı plajlara sahip olması” gibi bazı özelliklerin kendilerine avantaj sunduğunu belirtmektedir. İl belediyelerinde ise daha çok “tarıma elverişli alanların olması”, “hayvan yetiştiriciliğine elverişli olması”, “organize sanayi bölgesinin kurulmuş olması” ve “yatırımcılar için cazip olması” gibi üretim ve yatırım imkânları ile ilgili fırsatların öne çıkarıldığı söylenebilir (Bknz. Tablo 3).

GZFT analizinde son olarak belediyelerin kontrolü dışında ortaya çıkan ve belediyelerin başarısını sınırlandırması yahut negatif yönde etkilemesi mümkün ekonomik, siyasal, toplumsal, kültürel ve teknolojik unsurlar bir diğer ifadeyle “tehditler” ele alınmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 25). Büyükşehir belediyeleri ile il belediyelerinin GZFT analizlerinde yer alan tehditlerin sıklık durumu aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 4: Büyükşehir Belediyeleri İle İl Belediyelerinin Tehditlerinin Karşılaştırılması

Sıra	Büyükşehir Belediyeleri	N	%	İl Belediyeleri	N	%
1	Küresel iklim değişiklikleri	20	66,6	İşsizlik sorunu	24	53,3
2	Araç sayısındaki artışın kent trafiğini olumsuz etkilemesi	20	66,6	Deprem bölgesinde yer alması nedeniyle deprem riskinin yüksek olması	18	40,0
3	Deprem bölgesinde yer alması nedeniyle deprem riskinin yüksek olması	16	53,3	Araç sayısındaki artışın kent trafiğini olumsuz etkilemesi	16	35,5
4	Yoğun göç alması	16	53,3	Çevre kirliliği (hava, su, toprak vs.)	13	28,8
5	Hızlı nüfus artışı	14	46,6	Kaçak yapılaşma ve çarpık kentleşme	12	26,6
6	Mültecilerden kaynaklanan sosyo-ekonomik sorunlar	14	46,6	Bütçe imkânlarının sınırlı olması	12	26,6
7	6360 sayılı Kanunla birlikte görev ve sorumluluk alanının genişlemesi sonucu ortaya çıkan olumsuzluklar	13	43,3	Küresel iklim değişiklikleri	10	22,2
8	Kaçak yapılaşma ve çarpık kentleşme	13	43,3	Mültecilerden kaynaklanan sosyo-ekonomik sorunlar	9	20,0
9	Yangın, sel, heyelan gibi doğal afetler	12	40,0	Sanayinin gelişmemiş olması	9	20,0

10	İşsizlik sorunu	10	33,3	Yangın, sel, heyelan gibi doğal afetler	9	20,0
11	Tarım arazilerinin azalması	10	33,3	Hızlı nüfus artışı	7	15,5
12	Döviz kurundaki artış	9	30,0	İklim şartları	7	15,5
13	Kırsal nüfusun azalması	9	30,0	Mevzuatta çok sık değişiklik yapılması	6	13,3
14	Çevre bilincinin yetersiz olmaması	9	30,0	Kentlilik bilincinin yetersiz olması	5	11,1
15	Sanayileşme sonucu çevre kirliliğinin artması	6	20,0	Çevre bilincinin yetersiz olmaması	5	11,1
16	Kamulaştırma maliyetlerinin yüksek olması	6	20,0	Kamulaştırma maliyetlerinin yüksek olması	5	11,1
17	Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan payın yetersiz olması	4	13,3	Vergi afları	5	11,1
18	Mevzuatta çok sık değişiklik yapılması	4	13,3	Nitelikli göç verip nitelsiz göç alması	4	8,8
19	Uyuşturucu madde kullanımının artması	4	13,3	Kırsal nüfusun azalması	4	8,8
20	Kentin ve büyükşehir belediyesinin turizm gelirlerinden yeterince pay alamaması	3	10,0	Turizm tesislerinin yetersiz olması	4	8,8

Tablo 4’te belediyelerin GZFT analizlerinde yer verilen tehditler gösterilmektedir. Büyükşehir belediyelerinin analizlerinde en sık yer alan tehditler arasında “küresel iklim değişiklikleri”, “araç sayısındaki artışın kent trafiğini olumsuz etkilemesi” ve “deprem bölgesinde yer alması nedeniyle deprem riskinin yüksek olması” yer almaktadır. İl belediyelerinin analizlerinde en sık yer alan tehditler ise sırasıyla “işsizlik sorunu”, “deprem bölgesinde yer alması nedeniyle deprem riskinin yüksek olması” ve “araç sayısındaki artışın kent trafiğini olumsuz etkilemesi” şeklindedir (Bknz. Tablo 4).

Büyükşehir belediyeleri ile il belediyeleri tarafından GZFT analizlerinde yer alan tehditler büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Gerek büyükşehir belediyeleri gerekse il belediyelerinde tehdit olarak algılanan ortak unsurlar şunlardır;

- Küresel iklim değışiklikleri,
- Araç sayısındaki artışın kent trafiğini olumsuz etkilemesi,
- Deprem bölgesinde yer alması nedeniyle deprem riskinin yüksek olması,
- Hızlı nüfus artışı,
- Mültecilerden kaynaklanan sosyo-ekonomik sorunlar,
- Kaçak yapılaşma ve çarpık kentleşme,
- Yangın, sel, heyelan gibi doğal afetler,
- İşsizlik sorunu,
- Kırsal nüfusun azalması,
- Çevre bilincinin yetersiz olmaması,
- Kamulaştırma maliyetlerinin yüksek olması ve
- Mevzuatta çok sık değışiklik yapılması.

Büyükşehir belediyeleri ile il belediyelerinin GZFT analizlerinde yer alan tehditlerin sıklık durumuna bakıldığında ağırlıklı olarak “*işsizlik sorunu*”, “*döviz kurundaki artış*”, “*genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan payın yetersiz olması*”, “*vergi afları*” ve “*kentin ve büyükşehir belediyesinin turizm gelirlerinden yeterince pay alamaması*” gibi ekonomik ve mali yapıya ilişkin sorunlar ile “*hızlı nüfus artışı*”, “*mültecilerden kaynaklanan sosyo-ekonomik sorunlar*”, “*nitelikli göç verip niteliksiz göç alması*” ve “*kırsal nüfusun azalması*” gibi demografik yapı ile ilgili sorunlardan oluşmaktadır.

Büyükşehir belediyeleri ile il belediyelerinin tehditleri karşılaştırıldığında dikkat çeken hususlardan biri de sanayileşme ile ilgilidir. İl belediyelerinin % 20’si sanayinin gelişmemiş olmasını bir tehdit olarak görmesine karşın büyükşehir belediyelerinin % 20’si ise sanayileşme sonucu artan çevre kirliliğini bir tehdit unsuru olarak algılamaktadır.

Demografik yapıya ilişkin olarak hem büyükşehir belediyeleri hem de il belediyeleri, bir taraftan kentsel nüfus artarken, öteki taraftan da kırsal

nüfusun azalmasını dezavantaj olarak görmektedirler. Bir başka ifadeyle belediyeler, kırsaldan kente göçlerin yaşanması sonucu nüfus dağılımındaki dengenin bozulduğunu ifade etmektedirler.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türkiye’de kamu kesiminde stratejik planlama çalışmaları ilk olarak 2003 yılında sekiz pilot kuruluşta başlatılmış olup gerek merkezi idare gerekse yerel yönetimler düzeyinde bugün itibarıyla yaklaşık 20 yıllık bir planlama deneyimi kazanılmıştır. Pilot kuruluşlar arasında Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve Denizli İl Özel İdaresi’nin yer alması, politika yapıcıların yerel yönetimlerde stratejik planlama çalışmalarını önemseydiğini göstermektedir. Kayseri Büyükşehir ile Denizli İl Özel İdaresi tarafından başlatılan stratejik plan hazırlık çalışmaları öngörülen geçiş takvimi doğrultusunda il özel idarelerinin tamamı ile nüfusu 50.000’in üzerindeki tüm belediyeleri kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Belediyelerde stratejik planlama sürecinin en önemli aşamalarından biri de GZFT analizi yapılmasıdır. Bu analiz kapsamında belediyenin iç ve dış çevre değerlendirmesi yapılarak belediyenin kendisini diğerlerinden ayıran, ön plana çıkaran güçlü yönleri ve geliştirmesi gereken zayıf yönleri ile yerel halka karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirme veya hizmet üretme konusundaki performansını etkileyebilecek fırsat ve tehditler belirlenmektedir.

Belediyeler hizmet götürülen nüfus büyüklüğü, hizmet alanının genişliği, bütçe imkânları, gelir ve harcama yapısı, borçlanma durumu vs. pek çok etkene bağlı olarak birbirlerinden farklılaşmaktadırlar. Bu anlamda GZFT analizlerinde belirledikleri güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerin de değişebileceğini söylemek mümkündür. Dolayısıyla bu çalışma kapsamında Türkiye’deki idari yapılanma içerisinde iki farklı yerel yönetim türü olarak ele alınan büyükşehir belediyeleri ile il belediyelerinin GZFT analizleri karşılaştırılarak birbirlerine benzeyen veya farklılık gösteren özellikleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma sonucuna göre büyükşehir ve il belediyelerinin dört bölümden meydana gelen GZFT analizlerinde benzerliğin en yüksek olduğu bölüm tehditlerdir. Gerek büyükşehir belediyeleri gerekse de il belediyeleri

küresel iklim değışiklikleri, deprem riski, trafikteki araç sayısının artması, nüfus artışı, mültecilere ilişkin sorunlar, kaçak yapılaşma, çarpık kentleşme, işsizlik sorunu ve çevre bilincinin yerleşmemesi gibi bazı önemli hususları tehdit olarak görmektedirler.

Belediyelerin GZFT analizlerinden yola çıkarak farklılaşan yönleri ele alındığında büyükşehir belediyelerinin genel olarak güçlü yönleri arasında toplu taşıma, raylı sistem, akıllı ulaşım teknolojileri gibi ulaşım hizmetleri, itfaiye hizmetleri, spor, kültür ve sanatsal etkinlikler, yerel halkın istek ve şikâyetlerine hızlıca geri dönüş yapılması, dezavantajlı kesimlere yönelik sosyal yardım ve hizmetler ile meslek edindirme kursları vs. belediye hizmet sunumu ve çeşitliliğine ilişkin olumlu özellikleri yer almaktadır. İl belediyeleri ise çoğunlukla atık su arıtma ve katı atık depolama tesisinin bulunması, belediye yönetiminin çevreye duyarlı bir yaklaşım benimsemesi, kişi başına düşen yeşil alan miktarının yeterli olması gibi birtakım özelliklere değinmekte ve çevresel yönlerinin güçlülüğüne vurgu yapmaktadırlar.

Belediyelerin farklılık gösteren zayıf yönlerine bakıldığında büyükşehir belediyelerinin birimler arası koordinasyon ve iletişim eksikliği, bürokratik işlemlerin hizmetleri aksatması, personel yönetiminde liyakatin yeterince işletilememesi, performans izleme ve değerlendirme sisteminin etkin çalışmaması gibi kurumsal yapıya ilişkin zayıf yönlerinin ağırlıkta olduğunu söylemek mümkündür. Buna karşın il belediyelerinin zayıf yönleri arasında altyapı hizmetleri ve kentsel dönüşüm çalışmalarının yetersizliği, gündüz bakımevi, kadın sığınma evi, kreş vs. sosyal tesislerin eksikliği gibi hizmet sunumuna ilişkin unsurlar ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla hizmet sunumuna ilişkin unsurlar büyükşehir belediyelerinin güçlü yönleri arasında yer almasına karşın, il belediyeleri açısından ise bu unsurların zayıf yön olarak tanımlandığı görülmektedir.

Belediyelerin GZFT analizlerinde yer alan fırsatlar kıyaslandığında büyükşehir belediyeleri tarihi, kültürel, doğal zenginliklere sahip olması, tarım arazilerinin verimli olması, bölgenin su kaynakları açısından zengin olması ve mavi bayraklı plajlara sahip olması gibi çevresel ve doğal kaynakların zenginliğine ilişkin unsurları fırsat olarak nitelendirmektedir. İl belediyeleri ise tarım ve hayvancılığa elverişli alanların mevcut olması,

organize sanayi bölgesinin kurulması ve bölgenin yatırımcılar için cazip olması gibi üretim ve yatırım alanlarının genişliğine vurgu yapmakta ve bunların kendilerine avantaj sağladığını belirtmektedirler.

Büyükşehir ve il belediyelerinin GZFT analizlerinde yer alan tehditler bölümünün büyük ölçüde örtüştüğü ve benzerliğin yüksek olduğu görülmektedir. Bunlar arasında demografik, ekonomik ve mali yapıya ilişkin faktörlerin sayısı oldukça fazladır. Bununla birlikte her iki belediye grubunun yer verdikleri bazı tehditler birbirinden farklıdır. Örneğin büyükşehir belediyeleri il belediyelerinden farklı olarak 6360 sayılı Büyükşehir Kanunu ile birlikte görev ve sorumluluk alanının genişlemesini, genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan payın yetersiz olmasını, turizm gelirlerinden yeterince pay alınamamasını ve uyuşturucu madde kullanımındaki artışı birer tehdit olarak algılamaktadır. İl belediyeleri ise büyükşehir belediyelerinden farklı olarak çevre kirliliği, vergi afları, kentlilik bilincinin gelişmemesi, nitelikli göç vererek niteliksiz göç alması ve turizm tesislerinin yetersiz olmasının dezavantaj oluşturduğunu belirtmektedirler.

KAYNAKÇA

Allison, M. & Kaye, J. (2015). *Strategic Planning for Nonprofit Organizations: A Practical Guide for Dynamic Times*. John Wiley & Sons. Third Edition. New Jersey.

Altan, Y. & Kerman, U. & Aktel, M. & Öztop, S. (2013). “Kamu Yönetiminde Stratejik Planlama: Büyükşehir Belediyeleri Örneği”. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi. 18(3). 111-130.

Aktan, C. C. (2006). “Stratejik Yönetim ve Stratejik Planlama”. Kamu Mali Yönetiminde Stratejik Planlama ve Performans Esaslı Bütçeleme. Coşkun Can Aktan (ed.). Seçkin Yayıncılık. Ankara. 167-192.

Aşgın, S. (2006). “Ülkemizde Stratejik Planlama Kavramının Gelişmesi”. Türk İdare Dergisi. 451. 7-20.

Aşgın, S. & Görgün, S. & Altay, Ü. (2008). Kamuda Stratejik Planlama. T.C. İçişleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. Yayın No: 606. Ankara.

Ateş, H. & Köseoğlu, Ö. (2011). Belediyelerde Kurumsal Performans Yönetimi. İlke Yayıncılık. İstanbul.

Berry, F.S. (1994). "Innovation in Public Management: The Adoption of Strategic Planning". *Public Administration Review*. 54(4). 322-330.

Berry, F.S. (2007). "Strategic Planning as a Tool for Managing Organizational Change". *International Journal of Public Administration*. 30(3). 331-346.

Bryson, J. M. (1988). "A Strategic Planning Process for Public and Non-profit Organizations". *Long Range Planning*, 21(1), 73-81.

Erbaşı, A. (2008). Belediyelerde Kurumsal Performans Yönetimi. Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti. Konya.

Ergen, Z. (2015). "Yerel Yönetimlerde Kaynak Kullanımı: Stratejik Planlama ve Mali Yönetim". *İdari ve Mali Açından Türkiye’de Yerel Yönetimler*. Mehmet Mercek, Mesut Doğan ve Bekir Parlak (ed.). BEKAD Yayınları. Ankara. 535-552.

Hepkul, A. (2002). "Bir Sosyal Bilim Araştırma Yöntemi Olarak İçerik Analizi". *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 18(1). 1-12.

İpek, E.A.Ş. & Akman, Ç. (2019). "Son Dönemde Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Belediyelerde Stratejik Planlama Süreci". *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*. 2(2). 359-373.

Kesik, A. & Karagöz, N. (2010). "Yerel Yönetimlerde Stratejik Planlama". *Mahalli İdareler Maliyesi Üzerine Yazılar*. Figen Altuğ, Özhan Çetinkaya ve Selçuk İpek (ed.). Ekin Yayınevi Bursa. 131-150.

Kissler, G.R. & Fore, K.N. & Jacobsen, W.S. & Kittredge, W.P. & Stewart, S.L. (1998). "State Strategic Planning: Suggestions from the Oregon Experience". *Public Administration Review*. 58(4). 353-359.

Mutluer, M.K. & Öner, E. & Kesik, A. (2011). Bütçe Hukuku. 3. Baskı. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. İstanbul.

Nalcı Arıbaş, N. (2013). “Kamuda Stratejik Planlamanın ‘Katılımcılık’ Boyutu”. Akademik Yaklaşımlar Dergisi. 4(1). 80-100.

Özer, M.A. & Bozkurt, P. (2017). “Kamu Kurumlarında Stratejik Yönetim Uygulaması Olarak Stratejik Planlama”. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 4(9). 174-188.

Öztürk, C. (2016). Kamu Yönetiminde Stratejik Yaklaşımlar. SAGE Yayıncılık, Ankara.

Pindur, W. (1992). “Public Sector Strategic Planning for the Year 2000”. Journal of Strategic Change. 1(2). 101-117.

Resmî Gazete (24.12.2003). Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu. Sayı: 25326.

Resmî Gazete (03.07.2005). Belediye Kanunu. Sayı: 25874.

Songür, N. (2008). “Belediyelerin Stratejik Planlama Sürecindeki Gereklilikleri Yerine Getirme Durumları Üzerine Bir Araştırma”. Çağdaş Yerel Yönetimler, 17(4). 63-86.

Taş, H. C. (2005). “5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu Bağlamında Stratejik Planlama”. Türk İdare Dergisi. Sayı: 449. 102-114.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). Belediyeler İçin Stratejik Planlama Rehberi. Ankara.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2021). Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama. Kılavuzu. Sürüm3.1. Ankara.

T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2013). Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) Kamuda Stratejik Yönetim Çalışma Grubu Raporu. Ankara.

Usta, A. (2014). “Kamu Örgütlerinde Stratejik Planlama Süreci: Potansiyel Sorunlar ve Çözüm Önerileri”. Verimlilik Dergisi. 4. 83-117.

Yıldırım. M.F. (2011). Mahalli İdarelerde Yönetişim ve Belediye Stratejik Planlarının İyi Yönetişim İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi. T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı. Uzmanlık Tezi. Ankara.

58. Hükümet Acil Eylem Planı. (2003). <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/229/ekutuphane3.4.6.2.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, (Erişim: 24.02.2022).

**BM SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI
ÇERÇEVESİNDE EDİRNE BELEDİYESİ VE EDİRNE İL ÖZEL
İDARESİ 2015-2019 VE 2020-2024 STRATEJİK PLANLARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Geliş Tarihi: 16.06.2022
(Received)

Kabul Tarihi: 21.07.2022
(Accepted)

Emine AYDIN ÖZGÜR*

ÖZ

Bütüncül bir yaklaşımla ortaya atılan sürdürülebilir kalkınma kavramı sağlıktan, yoksulluğun önlenmesine, ekosistemlerin korunmasından, cinsiyetler arası eşitliğe uzanan birçok konuyu içermektedir. Birleşmiş Milletler (BM) öncülüğünde belirlenen ve 2030 yılına kadar ulaşılması beklenen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA), Dünya ülkelerince ulusal amaçların belirlenmesi ve bu doğrultuda eyleme geçilmesinin dayanağını oluşturmaktadır. Toplam 17 maddeden oluşan SKA'ya ulaşmada, nüfusu elli bin ve bir milyon arasında olan ve aracı şehir olarak adlandırılan kentlere önemli rol biçilmiştir. Bu doğrultuda yerel yönetimlerin ulusal öncelikler yanında küresel hedefleri de gözeterek stratejik planlarını hazırlanması ve uygulaması önemlidir. Bu çalışma ile Edirne Belediyesi ve Edirne İl Özel İdaresinin 2015-2019 ve 2020-2023 Stratejik Planlarının SKA çerçevesinde karşılaştırılması ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Değerlendirme sonucunda; Edirne Belediyesi ve Edirne İl Özel İdaresi Stratejik Planlarının SKA bağlamında 2020-2024 planlarının, önceki dönem planlarına göre daha kapsayıcı olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte Edirne Belediyesi, Edirne İl Özel İdaresine göre SKA'ya daha çok katkı sunacak içerikte bir Stratejik Plan hazırlamıştır. Alan yazında belediyelerin ve il özel idarelerinin Stratejik Planlarını SKA bağlamında inceleyen kısıtlı sayıda araştırma vardır. Bu araştırma ayrıca alan yazına ve yerel yönetimlerce SKA'ların Stratejik Planlara entegre edilebilmesine katkı sunabilir.

Anahtar Kelimeler: Yerel yönetim, stratejik plan, sürdürülebilir kalkınma amaçları.

* Edirne Valiliği İlyardım Eğitim Merkezi, Edirne, Türkiye, emineozgur@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7420-6368.

EVALUATION OF THE 2015-2019 AND 2020-2024 STRATEGIC PLANS OF EDİRNE MUNICIPALITY AND EDİRNE SPECIAL PROVINCIAL ADMINISTRATION WITHIN THE FRAMEWORK OF UN SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

ABSTRACT

The concept of Sustainable Development, which was put forward with a holistic approach, includes many issues ranging from health to poverty prevention, from protecting ecosystems to equality between genders. The Sustainable Development Goals (SDGs), determined under the leadership of the United Nations (UN) and expected to be reached by 2030, form the basis of the determination of national goals by the countries of the world and taking action in this direction. Cities with a population between fifty thousand and one million and called intermediary cities have been assigned an important role in reaching the SDG, which consists of 17 items. In this direction, it is important for local governments to prepare and implement their strategic plans by considering global targets as well as national priorities. This study aims to compare and evaluate the 2015-2019 and 2020-2023 Strategic Plans of Edirne Municipality and Edirne Special Provincial Administration in terms of SDGs. As a result of the evaluation, it has been determined that the 2020-2024 plans of the Edirne Municipality and Edirne Special Provincial Administration Strategic Plans in the context of SDG are more inclusive than the previous period plans. However, Edirne Municipality has prepared a Strategic Plan that will contribute more to SDG compared to Edirne Special Provincial Administration. There is a limited number of studies in the literature examining the Strategic Plans of municipalities and special provincial administrations in the context of SDGs. This research can also contribute to the literature and the integration of SDGs into Strategic Plans by local governments.

Keywords: Local government, strategic plan, sustainable development goals.

GİRİŞ

Günümüzde yaşanan pandemi ile daha da görünür olan ve derinleşen eşitsizliklerin giderilmesi, yoksulluğun önlenmesi, gelecek nesillerin haklarının korunarak ihtiyaçların karşılanması için son elli yıldır sürdürülebilir kalkınma kavramını içeren çalışmalar farklı alan uzmanlarınca gerçekleştirilmektedir.

Sürdürülebilir Kalkınma kavramı ilk kez 1972 yılında Stockholm’de BM tarafından gerçekleştirilen İnsan Çevresi Konferansında ifade edilerek, sosyoekonomik gelişmenin çevre ile bağlantısı ortaya konulmuştur (UN, 1992). 1986 tarihli Brundtland Raporu olarak bilinen Ortak Geleceğimiz adlı raporda Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından Sürdürülebilir Kalkınma; bugünün gereksinimlerini ve beklentilerini, gelecek nesillerin gereksinimlerini ve beklentilerini karşılama potansiyelini tehlikeye atmaksızın karşılanması olarak tanımlanmıştır (UN, 1986).

Bütüncül bir yaklaşımla ortaya atılan bu kavram ve çerçevesi sağlıktan yoksulluğa, ekosistemlerin korunmasından cinsiyetler arası eşitliğe uzanan birçok alanda yeni çalışmaların yapılmasının dayanağını oluşturmuştur. Bu gelişmelerden en önemlileri arasında 1978 Alma Ata Sağlık Geliştirilmesi Kongresi, sürdürülebilir insan yerleşimlerinin oluşturulması amacıyla gerçekleştirilen HABİTAT Konferansları, 1995 Pekin Kadın Hakları Konferansı sayılabilir.

BM tarafından düzenlenen ve 2000 yılında New York’ta dünya liderlerini bir araya getiren Binyıl Zirvesi (Liderler Zirvesi) 2015 yılına kadar tüm dünya ülkelerince ulaşılması gereken sekiz adet Binyıl Kalkınma Hedefini (BKH) ilan edilerek sona ermiştir. Bu bildirge ile tüm delegeler küresel düzeyde insan onuru, eşitlik, hakkaniyet, esenlik ilkelerinin güçlendirilmesinin dünya toplumlarının ortak sorumluluğunda olduğunu kabul etmiştir. Bu doğrultuda sekiz temel amaç belirlenmiş olup daha çok sağlığı önceleyerek, eğitim, cinsiyetler arası eşitlik, yoksulluğun bertaraf edilmesi ve çevresel sürdürülebilirliğe vurgu yapılmıştır (DTP, 2010; T.C. Dışişleri Bakanlığı, ?). BKH’lerinin temelleri 1992 yılında gerçekleştirilen Rio Çevre ve Kalkınma Konferansı ile atılmış ve sürdürülebilir kalkınma tüm insanlığın ortak hedefi olarak belirlenmiştir. Bu tarihten itibaren ülkeler, kentler kendilerine ait Yerel Gündem-21 hedeflerini belirleyerek eylem planlarını hazırlamışlardır. Bu hedefler, ihtiyaç ve isteklere bağlı olarak toplumun katılımı ile biçimlenmiş, küçük ölçekli projelerle hedefe katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Yerelden başlatılan ve birçok ülkedeki yerel yönetimlerce sahiplenilmiş ülkemizde de 1997 yılından itibaren çalışmalar başlatılmış olup aynı amaca yönelik kent konseyleri kurulmuştur (Deniz, 2013) Gündem-21 hedefleri BM tarafından BKH olarak tescil edilerek, daha

da etkin verimli çalışmaların yapılmasına, merkezi yönetimlerin katkısının artırılmasına imkân tanınmıştır (Bostancı, 2021: 114-123).

2015 yılına gelindiğinde ise insanlığın sonsuz istek ve ihtiyaçlarını karşılamakta geriye dönüşsüz bir şekilde hasar gören çevrenin bir sonucu olarak ortaya çıkan iklim değişikliği ile mücadele de önemli bir adım atılarak Paris Anlaşması yürürlüğe girmiştir (Dışişleri Bakanlığı, 2021). 2015 yılında Dünya Liderleri, BM temsilcileri ve STK temsilcileri bir araya gelmiş ve ikinci 15 yıllık SKA kabul etmişlerdir (UNESCO, ?). Bu hedefler Gündem-21'e atfen Gündem-30 olarak da ifade edilmektedir.

Gündem-21 hedeflerinin bir devamı olarak görülen Gündem-30 hedefleri sağlıkla ilgili hedeflerden ziyade, merkeze ekolojik çevrenin korunması yönündeki konuları ele almıştır. Çünkü iklim değişikliğinin beklenenden daha hızlı bir şekilde olumsuz etkileri gözlenmeye başlanmıştır (DPT, 2010). Öte yandan ulaşılamayan hedefler aynı hedeflerin devamını gerektirmiştir. Başarısızlığın en büyük nedeninin bu tür süreçlerde yöneticilerin sembolik düzeyde Gündem-21 oluşumlarını destekler gibi görünerek, yönetim alanlarına müdahalelerine pek sıcak bakmadıkları, çoğu ülkenin bazı grupları geride bırakmayı politika olarak benimseyerek uyguladığı ileri sürülmektedir (Bostancı, 2021: 114-123).

1. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI VE YEREL YÖNETİMLER

SKA daha yeşil, daha kapsayıcı ekonomilere ve daha güçlü, daha dirençli toplumlara yol açan bir toparlanma için hayati önem taşımaktadır. SKA 17 amaç, 169 hedef ve 234 göstergiyi içermektedir. Gündem-30 olarak da tanımlanan 17 SKA sırasıyla (UN, 2016):

1. Yoksulluğu ortadan kaldırmak,
2. Gıdaya erişimi kolaylaştırmak, açlığı bitirmek ve akıllı tarım yöntemleri uygulamak,
3. Her yaşta, herkes için sağlıklı ve refah yaşam hakkı tanımak,
4. Eğitime erişim ve yaşam boyu öğrenmeyi desteklemek,
5. Cinsiyet eşitliğini sağlamak ve kadınları, kızları güçlendirmek,

6. Su ve kanalizasyon hizmetlerinin sağlanması ve sürdürülebilir yönetimi,
7. Herkes için güvenilir, sürdürülebilir enerjiye erişimi sağlamak,
8. Kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi sağlamak, üretken istihdamı sağlamak,
9. Dayanıklı altyapılar, sürdürülebilir sanayileşme ve yenilikçi yöntemler geliştirmek,
10. Ülke içi ve ülkeler arası eşitsizlikleri azaltmak,
11. Şehirleri ve yerleşim yerlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir hale getirmek,
12. Sürdürülebilir tüketim ve üretim modelleri geliştirmek,
13. İklim değişikliği için eyleme geçmek,
14. Su kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir şekilde kullanımı,
15. Karasal ekosistemleri korumak, ormanları ve biyoçeşitliliği korumak, çölleşmeyle mücadele etmek,
16. Toplumların barışçıl ve kapsayıcı olmasını sağlamak, demokratik, etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlarla yönetim,
17. Amaçlara ulaşmada uygulama araçlarını ve küresel işbirliğini güçlendirmek.

Türkiye’de ve dünyada belirli yerleşim alanlarında hızlı ve plansız olarak yerleşimin getirdiği sorunlar nedeniyle, orta ölçekli şehirler için geliştirilecek politikalar ve müdahaleler daha fazla önemsenmektedir (Çelikyay, 2020: 265-298). Özellikle *aracı şehirler* olarak adlandırılan nüfusu 50.000-1.000.000 olan şehirlerin Sürdürülebilir Kalkınmadaki rolü daha önemlidir. Çünkü aracı şehirler sadece demografik özellikleri bakımından değil, eğitim, istihdam imkanları, temiz, düzenli ve yeşil çevre gibi olanakları ile ön plana çıkmaktadır. Aracı şehirler kırsal alanlar ile kentsel alanlar arasında yer alarak ekonomik faaliyetler sonucunda elde edilen ürünlerin dağıtımı, bilgi ve teknolojinin ulaştırılması yoluyla bölgesel eşitsizliklerin giderilmesini sağlamakta, büyük şehirlere göçün azaltılması

için çekici göç merkezleri olarak değerlendirilmektedir. Bu sayede ulusal düzeyde kalkınmanın anahtarı olarak görülmektedir (Çelikyay, 2020:265-298).

Edirne'nin de içinde olduğu Türkiye'deki aracı şehirler, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına ulaşmada önemli rol oynayabilir. Bu amaçlara en etkin şekilde ulaşmada il düzeyinde ana rol yerel yönetimlere düşmektedir.

Yerel yönetimler T.C. Anayasası'nın 127. maddesinde "Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileri" olarak tanımlanmaktadır (Mevzuat Bilgi Sistemi, 1982). Görüldüğü üzere yerel yönetimler, yerelde ortak istek, ihtiyaçların yerinde gözlenmesi ve maliyet etkin bir şekilde giderilmesinin temel anahtarı konumundadır.

2. BELEDİYELERİN YAPISI VE GÖREVLERİ

Belediyeler yerel yönetim birimleri içerisinde yer alan kuruluşlar olup ülkemiz nüfusunun %94,59'u belediye sınırları içerisinde yaşamaktadır (TÜİK, 2022). Ülkemizde modern anlamda belediyecilik Tanzimat ile başlamış, sonrasında yürürlüğe giren düzenlemelerle bugünkü halini alarak yerini 5393 sayılı ve 2005 tarihli Belediye Kanunu'na bırakmıştır (Yörükoğlu, 2009: 135). Söz konusu kanun çerçevesinde belediye idaresinin unsurları; belediye başkanı, belediye encümeni ve belediye meclisi olarak sıralanmıştır. Belediyeler sınırları içerisinde yaşayan vatandaşların müşterek olan ihtiyaçlarını en yakın noktadan ve en uygun yöntemlerle sunmakla görevlendirilmiştir. Belediye Kanunu'nda belediyenin görevleri; kentsel alt yapı, çevre sağlığı, atık yönetimi, ağaçlandırma, kültür ve sanat, ulaşım, mesleki ve beceri gelişim kursları, dezavantajlı gruplara özel hizmet erişim yöntemlerinin sağlanması, temiz su temini, turizm ve tanıtım, eğitim ve aktif yaşamın desteklenmesi, sosyal hizmet ve yardımlar, ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte, Atık PİL ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2004a) ile üretici firmalarla işbirliği ve üreticilerin denetimi; Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2004b) ile ilgili Bakanlık ile işbirliği

içerisinde su kaynaklarının korunması ve etkin kullanımı ve kirlenmesinin önlenmesi; Kullanım Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2006a) doğrultusunda depolama konusunda firmalarla işbirliği ve denetim; Kentsel Atıksu Arıtımı Yönetmeliği (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2006b) kapsamında atık suların toplanması, arıtılması, bu suların ve endüstriyel sektör kaynaklı atıksu deşarjının etkilerine karşı çevrenin korunması; Atık Elektrik ve Elektronik Eşyaların Kontrolü Yönetmeliği (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2012) ile söz konusu atıkların yeniden kullanımı, depolanması, bertaraf edilmesi ve il sınırları dışında İÖİ ile işbirliği yapılması; Atık Yönetimi Yönetmeliği (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2015a), Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2015b), Sıfır Atık Yönetmeliği (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2019a), Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2019b) doğrultusunda ilgili atıkların çevre ve insan sağlığına zarar vermeden yönetiminin sağlanması; Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2021a) ile döngüsel ekonomiye destek sağlama görevlerini yerine getirmeleri de hüküm altına alınmıştır.

Anılan yönetmelikler yanında Çevre Denetimi (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2021b) , Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2010a), Atıkların Yakılması (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2010b), Isınmadan Kaynaklanan, Sanayi Kaynaklı, Endüstriyel Kaynaklı Hava Kirliliği Kontrolü Yönetmelikleri (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2014a), Toprak Kirliliği Kontrolü (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2010c), Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2008), Ozon Tabakasını İncelten Maddelere İlişkin Yönetmelik (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2017), Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik (Mevzuat Bilgi sistemi 2014b), SKA ile uyumlu birçok görevin belediyelerce gerçekleştirilmesi için hukuki ve teknik esasları belirlemektedir.

3. İL ÖZEL İDARELERİNİN YAPISI VE GÖREVLERİ

Anayasamızda belirtildiği şekilde yerel yönetimler, belediyeler, İl Özel İdareleri (İÖİ) ve köylerden oluşmaktadır. Bu üç idare arasında yer alan İÖİ'nin kökleri 1913 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanununa kadar uzanmaktadır. 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununda İÖİ "*İl halkının mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişiliği*" olarak tanımlanmıştır. En üst düzeyde vali ile il genel meclisi, il encümeni İÖİ'nin yönetim organlarını oluşturmaktadır.

İlgili Kanun İÖİ görevlerini, belediye sınırları içerisinde; sağlık, aktif yaşam, tarım, çevre düzeni, toprağın korunması, kültür, sanat, turizm, bayındırlık ve iskân hizmetleri, sosyal hizmet ve yardımlar, eğitim alt yapısının desteklenmesi, sanayi ve ticaretin desteklenmesi belediyeye ait sınırlar dışında; kanalizasyon, katı atık, çevre, yol, ulaşım, acil yardım ve kurtarma, orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisi, içme suyu, sulama suyu temini, sağlık, eğitim, kültür, turizm, çevre hizmetleri, gençlik ve spor gibi hizmetlere ilişkin yatırımlar yapmak olarak sıralamaktadır.

Bununla birlikte belediyelere de atfedilen Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği (2021) kapsamında ambalaj atıkların önlenmesi, yeniden kullanımı, dögüsel ekonomi doğrultusunda bertaraf edilecek miktarın azaltılması, depozito yönetim sisteminin uygulanması, Sıfır Atık Yönetmeliği (2019) doğrultusunda kaynakların sürdürülebilir ve etkin yönetimi ile çevre ve insan sağlığının korunması, süreçlerin yönetimine yönelik sisteminin kurulması, takibi ve kaydının yapılmasına ilişkin görevler İl Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Müdürlükleri ve Belediye işbirliğinde yerine getirmesi gereken görevler arasındadır.

4. STRATEJİK PLANLAMA VE YEREL YÖNETİMLER

Kamu yönetimi çerçevesinde belediyelerin küreselleşme ile giderek genişleyen hizmet alanlarına yönelik görevlerini yerine getirebilmesi için stratejik planların İÖİ ve nüfusu 50.000'in üzerinde olan belediyelerce hazırlanması zorunlu kılınmıştır. Stratejik yönetimin bir parçası olan

stratejik planlama süreci; planlamanın planlanması, mevcut durumun belirlenmesi, GFZT (güçlü yönler, fırsatlar, zayıf yönler ve tehditler) analizinin gerçekleştirilmesi, misyon ve vizyonun belirlenmesi, bu çerçevede orta ve uzun vadede odaklanılmak istenen önceliklerin ve amaçların tespiti, hedeflerin ve ölçülebilir göstergelerin belirlenmesini içermektedir (Yılmaz ve Erkan, 2014). Stratejik planlar belediyeler için bütçenin planlanması ve uygulaması sürecinde kaynakların etkin kullanılıp kullanılmadığının takibi ve bu minvalde hesap verilebilirliğin geliştirilmesine temel teşkil etmektedir. Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununda Stratejik plan; *“kamu idarelerinin orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını içeren plan”* cümlesiyle tanımlamıştır (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2003).

Stratejik planların hazırlanmasında temel dayanak ulusal düzeyde hazırlanan ve yayımlanan plan, program ve belgelerdir. 11. Kalkınma Planının 2.5.2.3. bölümünde doğrudan yerel yönetimlere atfedilen sorumluluklar belirtilmiş olup bu çerçevede akıllı ulaşım ve kentsel çalışmalardan sosyal hizmetlere, atık bertarafından evde sağlık hizmetlerine kadar çok geniş bir hizmet kapsamını içermektedir (SBB, 2019a). Stratejik planların hazırlanması doğrudan üst yöneticilerin sorumluluğunda olmakla birlikte üst yöneticilerin bilgi becerilerine, görüşlerine bağlı olarak şekillenmekte ve idarelerin temel politika ve ilkelerini de yansıtmaktadır (Yaş, 2022: 1-22).

Stratejik Planlar İÖİ için vali, belediyeler için başkan tarafından, Mahalli İdareler Genel Seçiminin yapılmasından itibaren ilk altı ay içerisinde ilgili üst ulusal amaçlara uygun olarak hazırlanır, Belediye Meclisleri ve İl Genel Meclisleri tarafından onaylanarak yürürlüğe girer. Sonrasında ise stratejik plana uygun olarak bütçe görüşmeleri gerçekleştirilir. Bu bağlamda stratejik planlar ve bütçe arasında doğrudan bir ilişki söz konusu olup söz konusu planlar çerçevesinde kaynakların tahsis edilmesi, yıl sonu faaliyet raporlarında bütçenin planlarla uyumluluğunun ortaya konulması gerekmektedir. 5393 sayılı Belediye

Kanunu'nun 41. maddesi ve İÖİ Kanunu 31. maddesi söz konusu sürece yönelik dayanağı oluşturmaktadır (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2005).

Stratejik planlar “Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” çerçevesinde hazırlanmakta olup kamu idarelerinin sınıflandırılması uluslararası sınıflandırma sistemine uygun olarak yapılmıştır. Bununla birlikte stratejik planların ve bu kapsamda bütçe programlarının da uluslararası standartlara uygun şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2021). Stratejik planların rehberine uygun hazırlanması belirlenen göstergelerin nesnel ve ölçülebilir olması önem arz etmektedir. Bu sayede amaçlara ulaşma düzeyi, belirlenen stratejinin etkinliği ölçülebilecek, gerekli durumlarda tedbirlerin alınması, güncellemelerin yapılması olanaklı hale gelebilecektir. Bu aynı zamanda ulusal düzeyde gerçekçi sonuçları elde etme, kurumlar, iller ya da bölgeler arası kıyaslama yapmayı olanaklı kılacaktır. Öte yandan Kılıç (2018) tarafından gerçekleştirilen ve Edirne Belediyesi 2015-2019 stratejik planının değerlendirildiği bir çalışmada; planın hazırlık aşamasında katılımcılığın sağlanmadığı, yasal dayanaklar ve belirlenen amaçlar, hedefler arasında bağlantı kurulmadığı, planda amaç ve hedeflere ulaşmada sorumluların belirtilmediği, planda yer alan her bir amaç ve hedef için maliyetlerin açıklanmadığı, bunun yerine toplam maliyetlere yer verildiği, stratejik planın özensiz ve anlaşılması zor bir çerçevede hazırlandığı bildirilmektedir. Yasal düzenlemelerle zorunlu hale gelen stratejik planların hazırlanmasında kurumlar istekli olsalar dahi hazırlama becerisine sahip nitelikli personelin bulunmadığı (Mengi ve İşçioğlu, 2018), planlama sürecinin ve plan kapsamının yetersiz ve ilgili rehberine uygun yapılamadığı (Künter ve Özkiraz, 2020:20-37), genel geçer bir değerlendirme ve denetim modelinin bulunmadığı (Akçay, 2009:82-98) konuları alan yazında belirtilmektedir.

Stratejik planlara dayanak sağlayan ulusal amaçlar yanında iklim krizi, yoksulluk, bulaşıcı hastalıklarla mücadele, sağlık içme suyu temini, ormanların korunması gibi başarı için küresel amaç birliği gerektiren konuların da stratejik planlarda yer alması önem arz etmektedir. Sınırsız insan ihtiyaçlarının karşılanmasında kıt kaynakların en verimli, en etkin şekilde kullanarak hem ihtiyaçlarının optimum düzeyde karşılanması hem

de bu ihtiyaçların karşılanması süreçlerinde gelecek kuşakların haklarının korunarak yürütülmesi hayati önem taşımaktadır (Zengin, Başkurt & Es, 2014). Bu doğrultuda bu çalışmanın amacı Edirne Belediyesi ve Edirne İl Özel İdaresinin 2015-2019 ve 2020-2023 Stratejik Planlarının kurum bazında iki dönem arasındaki farklılıkların ortaya konması ve güncel Stratejik Planlarının 17 SKA çerçevesinde değerlendirilmesi olarak belirlenmiştir.

5. YÖNTEM

Tanımlayıcı nitelikte olan bu çalışmada, Edirne Belediyesi ve Edirne İl Özel İdaresi resmi internet adreslerinde yayımlanan 2015-2019 ve 2020-2024 yıllarına ait Stratejik Planlar incelenerek, iki dönem arasındaki farklılıklar ve Gündem-2030'da yer alan toplam 17 SKA'yı destekleme durumu belirlenmeye çalışılmıştır. Son olarak ise her iki kuruma ait toplam desteklenen alan sayıları elde edilerek 17 SKA'nın her biri ile örtüşen il düzeyindeki amaçlar, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan 2015-2021 yıllarına ait Edirne il verileri eklenerek değerlendirilmiş ve sonuçlar ulusal düzeyde 2019 yılında hazırlanarak BM'ye sunulan SKA Türkiye 2. Ulusal Gözden Geçirme Raporunda yer alan (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019b) sonuçlarla birlikte aktarılmaya çalışılmıştır. Bu çalışma, araştırılması hedeflenen olgular veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan nitel araştırma yöntemlerinden belge incelemesi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 187).

6. BULGULAR

Tablo 1'de Edirne İl Özel İdaresi tarafından hazırlanan 2015-2019 stratejik planında yer alan amaçlar ve bu amaçların 17 SKA ile ilişki durumu verilmiştir. Kurumlara ait Stratejik Planlarda yer alan amaçlar, hedefler göz önünde bulundurularak katkı sunma durumu ilgili hücreye artı (+) işareti konularak belirtilmiştir. Aynı amaç birden fazla SKA amacına katkı sunuyor ise, bu durumda aynı satırda ilgili hücrelere de artı işareti eklenmiştir.

Edirne İÖİ tarafından hazırlanan 2015-2019 Stratejik Planında toplam 3 Stratejik Amaç ve 16 Hedef bulunmaktadır. SKA çerçevesinde toplam 7

amaca katkı sunulmakta olup diğer 10 SKA'ya yönelik katkı sunan amaç tespit edilememiştir (Edirne İl Özel İdaresi, 2015; UN, 2016).

Edirne İÖİ tarafından 2020-2023 Stratejik Planı çerçevesinde belirlenen amaç sayısının bir önceki dönemdeki Stratejik Amaç sayısı ile aynı olduğu Tablo 2'de görölmektedir. Bununla birlikte, bu amaçlara ulaşmak için belirlenen hedef sayısı artırılmış ve 24'e çıkmıştır. 2020-2023 Stratejik Planı dâhilindeki amaçlar ve hedefler göz önünde bulundurulduğunda 17 SKA'nın 11'ine katkı sunulduğu belirlenmiştir (Edirne İl Özel İdaresi, 2020; UN, 2016).

Tablo 1: Edirne İl Özel İdaresi 2015-2019 Stratejik Plan Amaçları ve BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

KODU	AMAÇ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
		Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek	Açlığı bitirmek, gıda güvenliğini ve iyileştirilmiş beslenmeyi sağlamak ve sürdürülebilir tarımın desteklemesi	Sağlıklı yaşamların güvence altına alınması ve her yaşta esenliğin desteklenmesi	Kapsayıcı ve eşitlikçi, nitelikli eğitimin güvence altına alınması ve herkes için yaşam boyu öğrenimin desteklenmesi	Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi	Herkes için suyun ve sıhhi koşulların erişilebilirliği ve sürdürülebilir yönetiminin güvence altına alınması	Herkesin uygun fiyatta, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişiminin güvence altına alınması	Kesintisiz, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin, tam ve üretken istihdamın ve herkes için insana yakışır işlerin desteklenmesi	Dayanıklı altyapıların inşası, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin desteklenmesi ve yenilikçiliğin geliştirilmesi	Ülkeler içinde ve arasında eşitsizliklerin azaltılması	Şehirlerin ve insan yerleşimlerinin kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kalması	Sürdürülebilir tüketim ve üretim kalıplarının güvence altına alınması	İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele konusunda acilen eyleme geçilmesi	Sürdürülebilir kalkınma için okyanuslar, denizler ve deniz kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı	Karasal ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımının korunması, geliştirilmesi ve desteklenmesi, ormanların sürdürülebilir yönetimi, çölleşme ile mücadele, karasal biyoçeşitlilik kaybununun engellenmesi	Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumların desteklenmesi, herkes için adaletle erişimin sağlanması ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumların inşası	Uygulama araçlarının geliştirilmesi ve sürdürülebilir Kalkınma için Küresel Ortaklığın canlandırılması
1	Kırsal alanda fiziki altyapının oluşturulması						X			X	X	X						
2	İl genelinde sosyo-ekonomik altyapının oluşturulması				X							X						
3	İnovatif bir kurumsal kimlik kültürü oluşturmak																X	X

Tablo 2: Edirne İl Özel İdaresi 2020-2024 Stratejik Plan Amaçları ve BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

KODU	AMAÇ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
		Yokulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek	Açlığı bitirmek, gıda güvenliğini ve iyileştirilmiş beslenmeyi sağlamak ve sürdürülebilir tarımın desteklenmesi	Sağlıklı yaşamların güvence altına alınması ve her yaşta esenliğin desteklenmesi	Kapsayıcı ve eşitliği, nitelikli eğitimin güvence altına alınması ve herkes için yaşam boyu öğrenimin desteklenmesi	Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi	Herkes için suyun ve sıhhi koşulların erişilebilirliği ve sürdürülebilir yönetiminin güvence altına alınması	Herkesin uygun fiyath, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişiminin güvence altına alınması	Kesintisiz, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin tam ve üretken istihdamın ve herkes için insana yakışır işlerin desteklenmesi	Dayanıklı altyapıların inşası, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin desteklenmesi ve yenilikçiliğin güçlendirilmesi	Ülkeler içinde ve arasında eşitsizliklerin azaltılması	Şehirlerin ve insan yerleşimlerinin kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılınması	Sürdürülebilir tüketim ve üretim kalıplarının güvence altına alınması	İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele konusunda acilen eyleme geçilmesi	Sürdürülebilir kalkınma için okyanuslar, denizler ve deniz kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı	Karasal ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımının korunması, geliştirilmesi ve desteklenmesi, ormanların sürdürülebilir yönetimi, çölleşme ile mücadele, karasal bozulmanın durdurulması ve iyileştirilmesi ve biyoçeşitlilik kaybının engellenmesi	Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumların desteklenmesi, herkes için adalete erişimin sağlanması ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumların inşası	Uygulama araçlarının güçlendirilmesi ve Sürdürülebilir Kalkınma için Küresel Ortaklığın canlandırılması
1	Kırsal alanda fiziki altyapının oluşturulması		X				X			X	X				X	X		
2	İl genelinde sosyo-ekonomik altyapının oluşturulması		X		X			X		X	X	X				X		
3	İnovatif bir kurumsal kimlik kültürü oluşturmak																X	X

Tablo 3: Edirne Belediyesi 2015-2019 Stratejik Plan Amaçları ve BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

KODU	AMAC	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17		
		Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek	Açlığı bitirmek, gıda güvenliğini ve iyileştirilmiş beslenmeyi sağlamak ve sürdürülebilir tarımın desteklenmesi	Sağlıklı yaşamların güvence altına alınması ve her yaşta eşitliğin desteklenmesi	Kapsayıcı ve eşitlikçi, nitelikli eğitimin güvence altına alınması ve herkes için yaşam boyu öğrenimin desteklenmesi	Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi	Herkes için uygun ve sınırlı koşullarda erişilebilirliği ve sürdürülebilir yönetiminin güvence altına alınması	Herkesin uygun fiyatlı, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişiminin güvence altına alınması	Kesintisiz, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin, tam ve üretken istihdamın ve herkes için insana yakışır işlerin desteklenmesi	Dayanıklı altyapıların inşası, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin desteklenmesi ve yeniliğin güçlendirilmesi	Ülkeler içinde ve arasında eşitsizliklerin azaltılması	Şehirlerin ve insan yerleşimlerinin kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılınması	Sürdürülebilir tüketim ve üretim kalıplarının güvence altına alınması	İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele konusunda acilen eyleme geçilmesi	Sürdürülebilir kalkınma için okyanuslar, denizler ve deniz kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı	Karasal ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımının korunması, iyileştirilmesi ve desteklenmesi, ormanların sürdürülebilir yönetimi, çöllükleme ile mücadele, karasal bozulmanın durdurulması ve iyileştirilmesi ve biyoçeşitlilik kaybının engellenmesi	Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumların desteklenmesi, herkes için adalete erişimin sağlanması ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumların inşası	Uygulama araçlarının güçlendirilmesi ve Sürdürülebilir Kalkınma için Küresel Ortaklığın canlandırılması		
1	Sağlıklı çevreye sahip bir kent oluşturmak											X								
2	Sağlıklı çevre için halkı bilinçlendirmek			X	X	X						X								
3	Kenti hava, su, gürültü kirliliği ve diğer çevresel faaliyetler açısından yaşanabilir hale getirmek			X			X				X		X							
4	Yerel demokrasiyi geliştirmek											X								
5	Toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı belediyeçilik				X	X			X		X							X		
6	Dezavantajlı hemşehrilerimize yönelik belediyeçilik										X									
7	Ortak Yaşam kültürü ve kentlik bilincini geliştirmek				X							X								

Tablo 3: Edirne Belediyesi 2015-2019 Stratejik Plan Amaçları ve BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (Devamı)

KODU	AMAÇ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
		Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek	Açlığı bitirmek, gıda güvenliğini ve iyileştirilmiş beslenmeyi sağlamak ve sürdürülebilir tarımın desteklenmesi	Sağlıklı yaşamların güvence altına alınması ve her yaşta eşitliğin desteklenmesi	Kapsayıcı ve eşitlikçi, nitelikli eğitiminin güvence altına alınması ve herkes için yaşam boyu öğreniminin desteklenmesi	Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm kadınlara ve kız çocuklarına güvence	Herkes için suyun ve sıhhi koşulların erişilebilirliği ve sürdürülebilir yönetiminin güvence altına alınması	Herkesin uygun fiyatlı, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişiminin güvence altına alınması	Kesintisiz, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin, tam ve üretken istihdamın ve herkes için insana yakışır işlerin desteklenmesi	Dayanıklı altyapıların inşası, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin desteklenmesi ve yenilikçiliğin güçlendirilmesi	Ülkeler içinde ve arasında eşitsizliklerin azaltılması	Şehirlerin ve insan yerleşimlerinin kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılınması	Sürdürülebilir tüketim ve üretim kalıplarının güvence altına alınması	İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele konusunda acilen eyleme geçilmesi	Sürdürülebilir kalkınma için okş amurlar, denizler ve deniz kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı	Karasal ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımının korunması, geliştirilmesi ve desteklenmesi, ormanların sürdürülebilir yönetimi, çölleşme ile mücadele, karasal biyoçeşitlilik kayıplarının durdurulması ve iyileştirilmesi ve biyoçeşitlilik kaybının engellenmesi	Sürdürülebilir kalkınma için barsel ve kapsayıcı toplumların desteklenmesi, herkes için adalete erişimin sağlanması ve her düzeyde etkili, hesap verilebilir ve kapsayıcı kurumların inşası	Uygunlama araçlarının geliştirilmesi ve Sürdürülebilir Kalkınma için Küresel Ortaklığın canlandırılması
8	Tarihsel ve kültürel mirasın sürdürülebilirliğini sağlamak								X			X	X					
9	Hemşehrilerimize nitelikli ve ekonomik ulaşım hizmetini sağlamak			X								X	X					
10	Vatandaşların can ve mal güvenliğini sağlamak											X						
11	Kentsel estetiğe uygun sosyal ve fiziksel donatılar oluşturmak											X						
12	Gecekondusu ve kaçak yapısı olmayan modern bir kent oluşturmak												X				X	
13	Kurumsal iletişimi vatandaş odaklı hizmete dönüştürmek																X	
14	Bilgiye ve eğitilmiş insan gücüne dayalı bir yönetim sistemi					X												

Tablo 4: Edirne Belediyesi 2020-2024 Stratejik Plan Amaçları ve BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

KODU	AMAC	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
		Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek	Açlığı bitirmek, gıda güvenliğini ve iyileştirilmiş beslenmeyi sağlamak ve sürdürülebilir tarımın desteklenmesi	Sağlıklı yaşamların güvence altına alınması ve her yaşta esenliğin desteklenmesi	Kapsayıcı ve eşitlikçi, nitelikli eğitimin güvence altına alınması ve herkes için yaşam boyu öğrenimin desteklenmesi	Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi	Herkes için sorun ve sivil toplumların erişilebilirliği ve sürdürülebilir yönetiminin güvence altına alınması	Herkesin uygun fiyatta, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişiminin güvence altına alınması	Kesintisiz, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin, tam ve üretken istihdamın ve herkes için insana yakışır işlerin desteklenmesi	Dayanıklı altyapıların inşası, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin desteklenmesi ve yeniliğin güçlendirilmesi	Ülkeler içinde ve arasında eşitsizliklerin azaltılması	Şehirlerin ve insan yerleşimlerinin kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılınması	Sürdürülebilir tüketim ve üretim kalıplarının güvence altına alınması	İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele konusunda acilen eyleme geçilmesi	Sürdürülebilir kalkınma için okyanuslar, denizler ve deniz kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı	Karasal ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımının korunması, geliştirilmesi ve desteklenmesi, ormanların sürdürülebilir yönetimi, gölgesine ile mücadele, karasal bozulmanın durdurulması ve iyileştirilmesi ve biyoçeşitlilik kaybının engellenmesi	Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumların desteklenmesi, herkes için adaletle erişimin sağlanması ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumların inşası	Uygulama araçlarının güdümlenmesi ve sürdürülebilir kalkınma için Küresel Ortaklığın canlandırılması
1	Kentsel estetiğe uygun sürdürülebilir alanlar oluşturmak									X								
2	Doğal ve kentsel mirasın korunması									X								
3	Turizm potansiyelinin artırılması											X						
4	Toplu ulaşım sistemini nitelik venicelik açısından geliştirmek			X							X							
5	Akıllı belediyecilik hizmetlerini geliştirmek										X							
6	Bilgiye ve eğitilmiş insan gücüne dayalı bir yönetim sistemi oluşturmak																	X
7	Belediyenin mali yapısını iyileştirmek																	X
8	Sağlıklı çevreye sahip bir kent oluşturmak							X				X	X	X	X	X		

Tablo 4: Edirne Belediyesi 2020-2024 Stratejik Plan Amaçları ve BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (Devamı)

KODU	AMAÇ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
		Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek	Açığı bitirmek, gıda güvenliğini ve iyileştirilmiş beslenmeyi sağlamak ve sürdürülebilir tarımın desteklenmesi	Sağlıklı yaşamların güvence altına alınması ve her yaşta esenliğin desteklenmesi	Kapsayıcı ve eşitlikçi, nitelikli eğitimin güvence altına alınması ve herkes için yaşam boyu öğrenimin desteklenmesi	Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlaması ve tüm kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi	Herkes için uygun ve sivil koşulları erişilebilirliği ve sürdürülebilir yönetiminin güvence altına alınması	Herkesin uygun fiyatlı, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişiminin güvence altına alınması	Kesintisiz, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin, tam ve üretken istihdamın ve herkes için insana yakışır işlerin desteklenmesi	Dayanıklı altyapıların inşası, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin desteklenmesi ve yeniliğin güçlendirilmesi	Ülkeler içinde ve arasında eşitsizliklerin azaltılması	Şehirlerin ve insan yerleşimlerinin kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kalınması	Sürdürülebilir tüketim ve üretim kalıplarının güvence altına alınması	İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele konusunda acilen eyleme geçilmesi	Sürdürülebilir kalkınma için okyanuslar, denizler ve deniz kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı	Karasal ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımının korunması, geliştirilmesi ve desteklenmesi, ormanların sürdürülebilir yönetimi, çölleşme ile mücadele, karasal bozulmanın durdurulması ve iyileştirilmesi ve biyoçeşitlilik kaybının engellenmesi	Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumların desteklenmesi, herkes için adalete erişimin sağlanması ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumların inşası	Uygulama araçlarının güçlendirilmesi ve Sürdürülebilir Kalkınma için Küresel Ortaklığın canlandırılması
9	Kenti hava, su, gürültü kirliliği ve diğer çevresel faaliyetler açısından yaşanabilir hale getirmek			X			X					X	X	X	X			
10	Vatandaşların can ve mal güvenliğini sağlamak			X								X				X		
11	Dezavantajlı gruplara yönelik olarak sosyal politikalar geliştirmek	X			X						X							
12	Çocuk ve genç dostu belediye olmak																	
13	Ortak Yaşam kültürü ve kentlik bilincini geliştirmek																	
14	Toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı belediyeçilik hizmetlerini geliştirmek	X			X	X			X		X							
15	Yerel demokrasiyi geliştirmek																X	X

Tablo 5: İl Düzeyinde Yerel Yönetimlere Ait 2020-2024 Stratejik Plan Amaçları ve 17 SKA'yı Destekleyenlerin Sayı ve Oranları

KURUM ADI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	TOPLAM
	Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek	Açlığı bitirmek, gıda güvenliğini ve iyileştirilmiş beslenmeyi sağlamak ve sürdürülebilir tarımın desteklenmesi	Sağlıklı yaşamların güvence altına alınması ve her yaşta esenliğin desteklenmesi	Kapsayıcı ve eşitlikçi, nitelikli eğitimin güvence altına alınması ve herkes için yaşam boyu öğrenimin desteklenmesi	Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi	Herkes için uygun ve sağlıklı koşulların erişilebilirliği ve sürdürülebilir yönetiminin güvence altına alınması	Herkesin uygun fiyatlarda, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişiminin güvence altına alınması	Kesintisiz, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin, tam ve üretken istihdamın ve herkes için insana yakışır işlerin desteklenmesi	Dayanıklı altyapıların inşası, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin desteklenmesi ve yenilikçiliğin güçlendirilmesi	Ülkeler içinde ve arasında eşitsizliklerin azaltılması	Şehirlerin ve insan yerleşimlerinin kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılınması	Sürdürülebilir tüketim ve üretim kalıplarının güvence altına alınması	İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele konusunda acilen eyleme geçilmesi	Sürdürülebilir kalkınma için okyanuslar, denizler ve deniz kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı	Karasal ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımının korunması, geliştirilmesi ve desteklenmesi, ormanların sürdürülebilir yönetimi, çölleşme ile mücadele, karasal bozulmanın durdurulması ve iyileştirilmesi ve biyoçeşitlilik kaybının engellenmesi	Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumların desteklenmesi, herkes için adaletle erişimin sağlanması ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumların inşası	Uygulama araçlarının güçlendirilmesi ve sürdürülebilir kalkınma için küresel Ortaklığın canlandırılması	
EDİRNE İLİ	0	2	0	1	0	1	1	0	2	2	1	0	0	1	2	1	1	15
EDİRNE BELEDİYESİ	2	0	3	2	1	2	0	2	4	3	6	2	2	2	3	3	1	38
TOPLAM	2	2	3	3	1	3	1	2	6	5	7	2	2	3	5	4	2	53
%	3,8	3,8	5,7	5,7	1,9	5,7	1,9	3,8	11,3	9,4	13,2	3,8	3,8	5,7	9,4	7,5	3,8	100,0

Edirne Belediyesi tarafından 2020-2023 stratejik planı kapsamında toplam 14 stratejik amaç belirlenmiş olup Tablo 3'te görülmektedir. Edirne Belediyesi söz konusu 14 amaca ulaşmak için 53 hedef, 172 strateji ve 199 gösterge belirlemiştir (Edirne Belediyesi, 2015; UN, 2016).

Tablo 4'te belirtildiği gibi Edirne Belediyesi tarafından 2020-2023 döneminde toplam 15 stratejik amaç belirlenmiştir. Bu 15 amaca ulaşmak için 40 hedef, 201 gösterge belirlenmiştir. 2020-2023 Stratejik Planı dâhilindeki amaçlar ve hedefler göz önünde bulundurulduğunda 17 SKA'nın 15'ine katkı sunulduğu belirlenmiştir (Edirne Belediyesi, 2020; UN, 2016).

Tablo 5'te Edirne Belediyesi ve Edirne İl Özel İdaresi tarafından belirlenen stratejik amaçların SKA ile örtüşme oranları yer almaktadır.

Edirne Belediyesi ve Edirne İl Özel İdaresi resmi internet sitelerinde yayımlanan 2015-2019 ve 2020-2023 yıllarına ait faaliyet raporları incelendiğinde her iki kurum raporunda SKA'ya herhangi bir atıfta bulunulmadığı görülmüştür.

Bu bölümde, elde edilen bulgular 17 SKA çerçevesinde TÜİK tarafından Edirne ili için verilen ilgili yıllara ait veriler (TÜİK, 2015-2021) çerçevesinde, Türkiye SKA 2. Ulusal Gözden Geçirme Raporunda (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019b) belirtilen ulusal başarı düzeyi zemininde sunularak, Edirne'nin durumu ortaya konulmaya çalışılacaktır.

SKA 1 Yoksulluğun Tüm Biçimlerini Her Yerde Sona Erdirmek: Edirne İl Özel İdaresinin planlarında yoksulluğun sona erdirilmesi için herhangi bir amaç ve hedef bulunmamaktadır. Edirne Belediyesi 2020-2024 planında dezavantajlı gruplara yönelik politikalar geliştirerek özellikle engellilerin ihtiyaçlarının giderilmesi ve kadınların ekonomik yönden desteklenmesine ve istihdamına yönelik amaç ve hedeflere (Amaç11/Hedef, Amaç14/Hedef1) yer verilmiştir.

SKA Türkiye 2. Ulusal Gözden Geçirme Raporunda; ülkemizde ekonomik gelişim ve büyüme ve sosyal destek mekanizmaları sonucunda mutlak yoksulluk altında yaşayan nüfus oranının azaldığı belirtilmektedir

(T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019b). 2019 TÜİK verilerine göre kişi başı GSYH Türkiye ortalaması 9.213 dolar olarak görülmektedir. Öte yandan Edirne için bu değer 7.764 dolar olarak gerçekleşmiştir. Yine nüfusa göre girişim ve ihracat değerlerinin de Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir. Yoksulluğun giderilmesindeki en önemli unsur gelir dağılımı ve sonrasında destekleyici mekanizmaların oluşturulması ve işe koşulmasıdır. 2018 yılı TÜİK verilerine göre GİNİ katsayısı göz önünde bulundurularak ulusal düzeyde en adaletsiz üç kent arasında Edirne'nin de yer aldığını görmekteyiz. Bu durum yoksullukla mücadeleyi Edirne İli için daha ayrıntılı ele alınması gereken bir konu haline getirmektedir.

SKA 2 Açlığı Bitirmek, Gıda Güvenliğine ve İyi Beslenmeye Ulaşmak ve Sürdürülebilir Tarımı Desteklemek: Edirne Belediyesi güncel planında bu amaca hizmet eder amaç yer almamaktadır. Edirne İl Özel İdaresi planında ise YAS (Yeraltı Sulama Sistem) projesi (Aamaç1/Hedef6) ve İl Tarım ve Orman Müdürlüğü projelerinin artırılması, desteklenmesi (Amaç2/Hedef7) “sürdürülebilir tarımın desteklenmesi” olarak değerlendirilmiştir. Diğer taraftan tohum takas şenlikleri gibi yerel düzeyde farkındalık çalışmalarının gerçekleştirildiği göze çarpmaktadır. Edirne’de tarıma dayalı bir ekonomi söz konusu olup tarım için kullanılan toplam işlenen tarım alanı 326.066 hektardır (TÜİK, 2021). Bu anlamda SKA kapsamında bu alana yönelik durum analizlerinin gerçekleştirilerek gerekli amaçlara yönelik stratejilerin belirlenmesi ve planlarda yer alması sağlanabilir.

Bu amaca yönelik olarak ilgili ulusal raporda; uygulanan sosyal ve ekonomik politikalar sonucunda gelir dağılımında hakkaniyetin sağlanması, çocukların sağlıklı beslenmesi ve tarımsal alanda verimin artırılmasında uluslararası ortalamalara göre daha iyi bir konuma ulaşıldığı belirtilmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019b).

SKA 3 Sağlıklı ve Kaliteli Yaşamı Her Yaşta Güvence Altına Almak: İl düzeyinde belirlenen amaçlar arasında SKA’ye yönelik olanların oranı %5,7’dir. Doğrudan sağlığa yönelik amaç bulunmamakla birlikte temiz su, temiz hava ve gürültünün önlenmesi ulaşımda güvenliğin sağlanması bu kapsamda değerlendirilmiştir.

TÜİK tarafından il düzeyinde en son 2017 yılında bildirilen doğuştan beklenen yaşam beklentisi Türkiye için 78 iken Edirne için oranın 77.4 olduğu görülmektedir. Diğer taraftan yine sağlığın ve gelişmişliğin en önemli göstergeleri arasında yer alan Bebek Ölüm Hızı Türkiye ortalaması binde 10.2'den binde 9.1'e, 5 Yaş Altı Çocuk Ölüm Hızları binde 12,4'ten 11.2'ye düşerken, Edirne'de Bebek ölüm hızı 5,4'ten 7,2'ye ve Beş Yaş Altı Çocuk Ölüm Hızı 6,6'dan 8,3'e yükselmiştir. Edirne Türkiye ortalamasının altında değerlere sahip olsa dahi nedenlere yönelik çalışmalar gerçekleştirilerek yerel yönetimlerin desteği ile iyileştirici çalışmalar hayata geçirilebilir. Diğer taraftan nüfusa oranla hastane yatak sayıları ve hekim sayısı OECD ülkelerine göre düşük olsa da Türkiye ortalamasının üzerindedir.

SKA 3 göz önünde bulundurularak Ulusal Gözden Geçirme Raporunda; Türkiye'de gerçekleştirilen Sağlıkta Dönüşüm Programı çerçevesinde sağlık hizmetlerinin daha kapsayıcı olduğu, alt yapı ve hizmet kalitesinin artırıldığı belirtilerek, elde edilen sonuçlar bakımından uluslararası karşılaştırma yapıldığında SKA 3'e ulaşma düzeyi bakımından Türkiye'nin en iyi durumda olan ülkeler arasında olduğuna vurgu yapılmaktadır.

SKA 4 Kapsayıcı ve Hakkaniyete Dayanan Nitelikli Eğitimi Sağlamak ve Herkes İçin Yaşam Boyu Öğrenim Fırsatlarını Teşvik Etmek: Bu alanda her iki kurum tarafından bir amacın belirlendiği görülmektedir. Toplam örtüşen amaç içerisindeki bu amaca yönelik hedeflerin ağırlığı %5,7'dir. Edirne İÖİ tarafından eğitimlere yönelik olarak alt yapı çalışmalarının hedeflere eklendiği, Edirne Belediyesi tarafından ise cinsiyete dayalı ayrımcılığa karşı ve dezavantajlı grupların hayat boyu öğrenmelerinin desteklenmesi çalışmalarına yönelik hedefler belirlemiştir (Amaç 11 ve Amaç 14).

Edirne ilinin 2020 TÜİK İl göstergelerine göre okur-yazar oranı, ortaokul okullaşma oranı, derslik sayıları ve öğretmen başına düşen öğrenci sayıları bakımından Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Diğer taraftan ortaöğretim okullaşma oranı bakımından -özellikle kadınların okullaşma oranı bakımından- Türkiye ortalamasının altındadır (Edirne

%87,17-Türkiye %87,79). Bu bakımdan ilin demografik, kültürel özelliklerine uygun yöntemlerin belirlenerek eğitimin daha kapsayıcı olması desteklenebilir. Nitelikli ve erişilebilir eğitim, istihdam edilebilirliğin artırılması, gelir artışıyla birlikte yoksulluğun azaltılması, sağlığın geliştirilmesi gibi birçok alana etki eden önemli bir faktördür.

Ulusal Gözden Geçirme Raporunda; alana özel veriler sunularak öğretmen niteliklerinin artırılması başta olmak üzere eğitime erişimde kayda değer ilerlemenin sağlandığı, eğitimde fırsat eşitliğinin desteklendiği ifade edilmektedir.

SKA 5 Cinsiyet Eşitliğini Sağlamak ve Tüm Kadınlar ile Kız Çocuklarını Güçlendirmek: Stratejik planlarda yer alan amaçlardan %1,9'u SKA 5'e yönelik olup sadece Edirne Belediyesi planında yer almaktadır. Amaç 14 cinsiyet eşitliğine yönelik kadın istihdamının artırılması, ekonomik olarak güçlendirilmesi ve konuya yönelik farkındalık eğitimleri olarak belirlenmiştir. Diğer taraftan Edirne Belediye çalışanları içerisindeki kadın çalışan sayısına bakıldığında yıllara göre artış olsa dahi toplam çalışan personelin sadece %13,49'unu kadınların oluşturduğu görülmektedir. Edirne İl Özel idaresine ait kadın çalışan verisi faaliyet raporlarında yer almamaktadır.

SKA Türkiye 2. Ulusal Gözden Geçirme Raporunda bu amaca yönelik cinsiyet temelli ayrımcılığın ve kadına yönelik şiddetin engellenmesi, istihdam ve sağlık alanında yapılan çalışmalara yer verilerek, bu konunun insan odaklı kalkınmanın gereği olarak Ülkemizde ele alındığına vurgu yapılmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019b). Öte yandan Dünya Ekonomik Forumu tarafından, politik temsil, eğitim, sağlık gibi kadına ait veriler üzerinden değerlendirerek her yıl yayınlanan Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi'ne göre Türkiye 156 ülke arasında 2020 yılında 133. sırada yer almıştır.

SKA 6 Herkes İçin Erişilebilir Su ve Atık Su Hizmetlerini ve Sürdürülebilir Su Yönetimini Güvence Altına Almak: Her iki kurumunda SKA 6'ya katkı sağlayacak amaçlarının toplam içerisindeki payı %5,7'dir. Belediye tarafından (Amaç 8 / Hedef 3, Amaç 9 / Hedef 3) temiz içme suyunun temini ve atıksu yönetimi çalışmalarının yapıldığı, İl Özel

İdaresinin de kendi sorumluluk alanında söz konusu alana yönelik amaç ve hedefler (Amaç 1 / Hedef 2, Hedef 6) belirlediği görülmektedir. Yine kurumlar sınır ötesi iş birliği programları kapsamında elde ettikleri kaynaklar ile atık yönetimi konusunda proje bazlı çalışmalar yürüttükleri ilgili yıllara ait faaliyet raporlarında görülmektedir.

TÜİK tarafından yayımlanan il bazlı verilere göre atık hizmeti tüm nüfusa götürülmektedir. Atıksu arıtma hizmetinin ise nüfusun %39'una verildiği belirtilmektedir. Türkiye için aynı yıla ait (2020) bu veri %78'dir. Yine il düzeyinde nüfusun %98'ine kanalizasyon hizmeti verildiği görülmektedir. Ayrıca İçme/kullanma suyu verilen nüfusun toplam nüfusa oranı %98 olup, %66'sı arıtma suyu olarak verilmektedir. Ulusal düzeyde ise büyük oranda atık su ve içme suyu hizmetlerine erişimin sağlandığı görülmektedir.

SKA 7 Herkes İçin Karşılabilir, Güvenilir, Sürdürülebilir ve Modern Enerjiye Erişimi Sağlamak: Bu alanda İl Özel İdaresinin amaç belirleyerek 2019 ve 2020 yıllarını kapsayan palanda yer verdiği görülmektedir. Toplam içerisindeki payı %1,9 olup sorumluluk alanı içerisindeki alanlarda temiz ve yenilenebilir enerji kullanılmasına yönelik amaç belirlendiği görülmektedir. Bunun yanında Edirne'de kişi başı elektrik sarfiyatının Türkiye ortalamasının altında olduğu (2.979 kWh) TÜİK verilerinde yer almaktadır.

SKA Türkiye 2. Ulusal Gözden Geçirme Raporunda enerjiye erişimin temel ihtiyaç olduğu belirtilerek 2010 yılı itibariyle Türkiye'de tüm nüfusun enerjiye erişim sağladığı, toplam tüketilen enerji içerisinde yenilenebilir enerjinin payının ise %12 olduğu belirtilmektedir.

SKA 8 İstikrarlı, Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Ekonomik Büyüme, Tam ve Üretken İstihdamı ve Herkes İçin İnsana Yakışır İşleri Desteklemek: Bu alandaki amaç ve hedeflerin Edirne Belediyesince belirlendiği (Amaç 3, Amaç 14), toplam içerisindeki oranın ise %3,8 olduğu görülmektedir. 2019 TÜİK verilerine göre kişi başı GSYH Türkiye ortalaması 9.213 dolar olarak görülmektedir. Öte yandan Edirne için bu değer 7.764 dolar olarak gerçekleşmiştir. Yine nüfusa göre girişim ve ihracat değerlerinin de Edirne'nin Türkiye ortalamasının altında olduğu

görülmektedir. Diğer taraftan 2020 TÜİK İşgücü İstatistiklerine göre Edirne'nin içinde bulunduğu TR21 bölgesi en yüksek istihdam oranına (%50,9) sahiptir.

Edirne'de tarım ve turizm ekonomiye yön vermektedir. Nitekim sınır kenti olması nedeniyle Ülkemize gelen toplam 24.712.266 (TÜİK, 2021) yabancı turistin 2.599.609'nin Edirne'ye geldiği görülmektedir. Bu ziyaretler genellikle gününbirlik olmakla birlikte geceleyen turist sayısı sadece 223.930 kişi olarak gerçekleşmiştir.

Ulusal düzeyde geliştirilmesi gereken alanlar arasında; mesleki ve teknik eğitimin piyasanın ihtiyaçlarına göre şekillendirilmesi, finansal teknolojilerin geliştirilmesi, kadınların işgücü piyasasına katılımının artırılması, üniversite-sanayi iş birliği için yasal mevzuatın geliştirilmesi konularına değinilmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019b)

SKA 9 Dayanıklı Altyapılar Tesis Etmek, Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Sanayileşmeyi Desteklemek ve Yenilikçiliği Güçlendirmek: Bu amaca yönelik olarak her iki kurumda toplam 5 amaç tespit edilmiştir. Bu kapsamda en çok gerçekleştirilen faaliyet kentsel ve kırsal alanda yol ve kanalizasyon çalışmalarıdır. Afetlere dayanıklı altyapıların oluşturulması, bilgi teknolojilerinin sorumluluk alanlarındaki hizmetlere entegre edilmesi, hizmetlere erişimin kolaylaştırılması söz konusu hedefler arasındadır.

SKA 10 Ülkeler İçinde ve Arasında Eşitsizlikleri Azaltmak: Edirne'de yerel yönetimlerin SKA 10'a katkı sunacak amaçların toplam içerisindeki payının %9,4 olduğu görülmektedir. Söz konusu amaçlar göz önünde bulundurulduğunda Edirne Belediyesi kadınlar, engelliler ve gençlere yönelik eşitsizliklerin giderilmesine, İl Özel İdaresi kır – kent arasındaki eşitsizliklere odaklanmıştır.

SKA Türkiye 2. Ulusal Gözden Geçirme Raporunda Türkiye'nin 2000-2018 döneminde eşitsizliklerin azaltılması konusunda ilerleme kaydettiği, öte yandan giderek artan sosyoekonomik gelişmişliğin insani dış politikanın da etkisiyle Türkiye'yi göç için hedef ülke haline getirdiği bildirilmektedir. Bununla birlikte, önümüzdeki dönemde SKA 10'a erişilmesi için; vergide dikey hakkaniyete, eğitim ve istihdamda fırsat

eşitliğinin güçlendirilmesi (özellikle gençler ve kadınlar), bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması, katılımıcılığın artırılması ve göçmenlerin uyumunun desteklenmesi alanlarında politikaların geliştirilmesinin önemine dikkat çekilmektedir.

SKA 11 Kentleri ve İnsan Yerleşimlerini Kapsayıcı, Güvenli, Dayanıklı ve Sürdürülebilir Kılmak: Stratejik planlar göz önüne alınarak Edirne İl Özel İdaresi (Amaç 2 / Hedef 2 ve 3) ve Edirne Belediyesi (Amaç 2, Amaç 3, Amaç 4 ve alt hedefleri, Amaç 8 / Hedef 1 ve 3, Amaç 9 / Hedef 1) tarafından en çok katkı sağlanan SKA 11'dir (%13,2). Yerel yönetimlerin görev ve yetkileri ile birebir örtüşen bu amaç çerçevesinde; kültürel ve doğal varlıkların korunması, sit alanlarının sınırlarının belirlenmesi ve koruma altına alınması, tanıtım organizasyonlarının düzenlenmesi ya da bu organizasyonlara katılım, uluslararası hibe destekleri ile ortaklıklar kurularak turizm alanında kapasitenin desteklenmesi, Kırkpınar ve kültürel bazı alanlarda düzenlenen festivallerle kentin bilinirliğinin artırılması, doğal afet kayıplarının karşılanması, doğal afetlere hazır oluşun sağlanması, doğal afetlere dayanıklı altyapıların ve gerekli bakım onarım çalışmalarının gerçekleştirilmesi, ulaşımda engellilerin erişiminin fiziksel ve ekonomik olarak desteklenmesi, katı atık yönetiminin çevresel olumsuz etkileri ortadan kaldıracak şekilde sağlanması hedefleri bulunmaktadır. TÜİK il verilerine göre Edirne'de katı atık hizmeti verilen hane oranı %100 olup katı atık düzenli depolama, ayrıştırma ve bertaraf etme tesisine sahip olduğu görülmektedir.

SKA 12 Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim Kalıplarını Sağlamak: Ulusal SKA Gözden Geçirme Raporunda bu amaç ile ilgili bölümde "Dünyamızın sınırlı kaynakları dikkate alındığında günümüzün üretim ve tüketim kalıplarının devam etmesinin mümkün olmadığı açıktır." cümlelerine yer verilmiştir. Bu bölüm yine üretim süreçlerinin temiz üretim çerçevesinde verimliliğinin artırılması, temiz üretim konusunda toplumsal farkındalığın artırılması, katı atık yönetimi, tehlikeli atıkların uygun şekilde toplanması ve bertaraf edilmesi, çevre dostu üretim tüketim süreçlerinin planlanması konularını içermektedir. Edirne Belediyesi tarafından stratejik planda yer alan amaçlar arasında SKA 12'ye katkı sağlayan amaçların

(Amaç 8, Amaç 9) ağırlığı %3,8'dir. Edirne İÖİ 2020-2023 Stratejik Planı'nda SKA 12'ye katkı sunacak amaç bulunmamaktadır.

SKA 13 İklim Değişikliği ve Etkileri ile Mücadele İçin Acilen Eyleme Geçmek: Bu amaca katkı sağlayacak iki amaç (Amaç8, Amaç9) Edirne Belediyesi tarafından belirlenmiştir. İklim değişikliği ile mücadele kapsamında ortaya çıkan önemli gelişme Türkiye'nin Paris Anlaşmasını 29 Ekim 2021'de imzalaması ile Bakanlık ve taşra yapılanmasında ad değişikliğine giderek Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı/Müdürlüğü olarak anılmasıdır. Bununla birlikte Edirne Belediyesi dahil birçok Belediye bünyesinde İklim Değişikliği Müdürlükleri kurulmuştur. Bundan dolayı bir sonraki Stratejik Planlarda SKA 13'e yönelik daha çok katkı sunulacak amaç ve hedeflerin yer alacağı düşünülmektedir.

İklim değişikliğine bağlı olarak son yıllarda Ülkemiz sel baskınları, orman yangınlarının sıklıkla yaşandığı topraklar haline gelmiştir. Türkiye'de iklim değişikliği ile ortaya çıkan seller sonucunda yaşanan ekonomik kayıpların, depremlerden sonra en çok kayba neden olan afet türünü oluşturduğu bildirilmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019b). Bu doğrultuda iklim değişikliğine yönelik farkındalık çalışmalarının gerçekleştirilmesi, politikalara dahil edilmesi, uzun vadeli ve istikrarlı bütüncül planların uygulanması önemlidir diyebiliriz.

SKA 14 Sürdürülebilir Kalkınma İçin Okyanusları, Denizleri ve Deniz Kaynaklarını Korumak ve Sürdürülebilir Kullanmak: Bu alanda belirlenen İÖİ tarafından atık suların biyolojik olarak arıtılması çalışmalarını içerdiğini, Edirne Belediyesi tarafından ise atık yönetimini sağlamak ve su kirliliğini önlemek ifadeleri ile planlarda SKA 14'e katkı sunacak amaçları belirledikleri ve toplam içerisinde %5,7 orana sahip olduğu tespit edilmiştir. 2019 SKA Türkiye 2. Ulusal Gözden Geçirme Raporunda, su ürünlerinin sürdürülebilir üretimi ve stok yönetimi, ekosistemlerin korunması ve deniz kirliliğinin engellenmesi başlıkları altında konunun önemi ortaya konulmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019b).

SKA 15 Karasal Ekosistemleri Korumak, İyileştirmek ve Sürdürülebilir Kullanımını Desteklemek; Sürdürülebilir Orman Yönetimini Sağlamak; Çölleşme İle Mücadele Etmek; Arazi Bozunumunu Durdurmak ve Tersine Çevirmek; Biyolojik Çeşitlilik Kaybını Engellemek: Edirne Belediyesi tarafından bu amaca yönelik olarak orman yangınlarının önlenmesi ve erken müdahalesine yönelik eğitim ve ekipman alımını içeren projenin yürütüldüğü, İl Özel İdaresi tarafından vahşi sulamanın neden olacağı su ve toprak kaybının engellenmesine yönelik Yeraltı Sulama Sistemlerinin kullanımı konusunda amaçlarının olduğu görülmektedir. Ayrıca imar izinleri ve kaçak yapılaşma, atık yönetimi alanlarında konulan hedeflerde SKA 15 ile ilişkili olarak kabul edilmiştir. SKA'ya yönelik katkı sunan amaçların toplam içerisindeki oranı %9,4'tir.

SKA 16 Sürdürülebilir Kalkınma İçin Barışçıl ve Kapsayıcı Toplumlar Tesis Etmek, Herkes İçin Adalete Erişimi Sağlamak ve Her Düzeyde Etkili, Hesap Verebilir ve Kapsayıcı Kurumlar Oluşturmak: Sürdürülebilir kalkınmanın tesis edilebilmesi için herkesin temel haklara erişiyor olması gerekir. Sağlık, eğitim, işgücüne dahil olmanın yanında barış ve güven ortamının sağlanarak adalete erişim de elzemdir. Bu başlık altında belirlenen amaçların toplam içindeki payı %7,5 olup kurumsal kapasitenin geliştirilerek vatandaşların hizmetlere yönelik memnuniyetlerinin ölçülmesi, bilgi yönetim sistemlerinin hizmetlere entegre edilmesi ve erişimin artırılması, kurumların kalite standartlarını geliştirme ve belgeleme hedefleri SKA 16'ya katkı sunar niteliktedir.

SKA 16 çerçevesinde TÜİK tarafından 2016-2020 yılları arasında "Suç İşlenen ile Göre Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlü Sayısı" nüfusa oranlandığında Edirne için oran %0,54 Türkiye ortalaması ise %0,34 olarak bulunmuştur. Suç işleme oranları yıllar içerisinde ülke genelinde artış göstermiştir. Dolayısıyla bu amaçla ilgili olarak, uygulama süreçlerinde, daha çok suç işlemenin nedenlerine yönelik değerlendirmelerin yapılarak önlenmesi konusuna daha çok odaklanılması ve iş birliği gerekmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019b).

SKA 17 Uygulama Araçlarını Güçlendirmek ve Sürdürülebilir Kalkınma İçin Küresel Ortaklığı Canlandırmak: Çalışma çerçevesinde

Edirne Belediyesi ve Edirne İl Özel İdaresi'nin uluslararası iş birliğini destekleyen fonlardan yararlanma kapasitesine sahip olduğu ve yararlandığı görülmektedir. Toplam SKA'ya katkı sunulan katkı içerisinde %3,8'ini küresel işbirliği hedefleri oluşturmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkiye'nin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları çerçevesinde durumunun ortaya konulması amacıyla hazırladığı gözden geçirme raporlarının (VNR) ikincisi 'Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Türkiye 2. Ulusal Gözden Geçirme Raporu 2019' da, yerel yönetimlerin sorumluluk alanları; SKA 3- Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam; SKA 6- Temiz Su ve Sanitasyon; SKA 10- Eşitsizliklerin Giderilmesi; SKA 11- Sürdürülebilir Şehirler olarak belirlenmiş ise de görev sorumluluk ve yetki alanlarına baktığımızda hemen tüm amaçlara yönelik katkı sunmalarının mümkün olduğu görülmektedir.

Sürdürülebilir Kalkınma hedeflerinin hayata geçirilmesinde nüfusu elli bin ve bir milyon arasında olan Aracı Şehirler önem arz etmektedir. Bu anlamda yerel yönetimlerin tüm unsurlarında görevli yetkililerce Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının bilinmesi gerekmektedir. Bu sayede yerelde çalışmaların baş aktörü olarak görev alabilirler, toplumun tüm kesimlerini temsil eden gruplarla iş birliği yapabilir, uzun vadeli ve amaçlara yönelik net hedefler belirleyerek faaliyetlerini bu doğrultuda gerçekleştirebilirler. Edirne Belediyesi ve Edirne İl Özel İdaresi 2015-2019 ve 2020-2023 yıllarına ait Stratejik Planları ve Faaliyet Raporları incelendiğinde SKA'ya herhangi bir atıfta bulunulmadığı görülmüştür. Diğer taraftan 2020-2023 döneminde Edirne Belediyesi tarafından toplam 15 stratejik amaç ve 40 hedef ile 17 SKA'nın 15'ine, Edirne İl Özel İdaresi tarafından toplam 3 amaç ve 24 hedef ile 17 SKA'nın 11'ine katkı sunulduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte en çok SKA 11'de yer alan "*Kentleri ve İnsan Yerleşimlerini Kapsayıcı, Güvenli, Dayanıklı ve Sürdürülebilir Kılmak*" amacına katkı sunar nitelikte amaç ve hedef belirlenmiştir. Öte yandan belirlenen amaçlara ulaşma düzeyini net olarak ortaya koyacak göstergelerden Edirne İl Özel İdaresi Stratejik Planı yoksun iken Edirne Belediyesi Stratejik Planında 199 gösterge yer almaktadır.

TÜİK tarafından yayınlanan 2015-2021 Edirne İl Göstergeleri incelendiğinde SKA çerçevesinde Edirne İli için öncelikli ele alınması gereken konuların ulusal düzeyde iyileşme gözlendiği halde Edirne için azalan kadın ortaöğretim okullaşma durumu ve artan bebek ve çocuk ölümleridir diyebiliriz. Bununla birlikte ekonomisi tarıma dayalı bir kent olarak sürdürülebilir tarım standartlarına uyum düzeyi ve uyum önündeki engellerin tespit edilmesi, karaların ve suların kirlenmesinin engellenmesi, ekolojik denge için önem arz etmektedir. Söz konusu alanlarda sorunların kaynağına yönelik analizlerin tüm paydaşların katılımı ile belirlenerek çözüme yönelik stratejilerin, hedeflerin ve göstergelerin belirlenmesi, Edirne Belediyesi ve Edirne İl Özel İdaresinin bir sonraki Stratejik Planlarında bu amaçlara yer vermesinin sürdürülebilir kalkınma amaçlarına erişimde önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Gündem-2030 olarak anılan 17 SKA ulaşmak konusunda yasal olarak bağlayıcı herhangi bir düzenleme bulunmamakla beraber Türkiye dahil ülkelerin süreci sahiplenmeleri ve ilgili düzenlemeleri gerçekleştirerek uygulamaları beklenmektedir. 2030 Gündeminin başarılı olabilmesi için toplumun tüm kesimlerince sahiplenilmesine vurgu yapılmaktadır. Bu bağlamda yerel yönetimlerin Gündem-2030 farkındalıkları, stratejik planları ulusal önceliklerin yanında küresel öncelikleri de katarak hazırlamalarına imkân tanıyacaktır. Bu anlamda ulusal düzeyde yerel yönetimlere yönelik rehberlik edilmesi, Gündem-2030 ofislerinin ya da danışma kurullarının oluşturulması olumlu yönde etki edebilir.

KAYNAKÇA

Akçay, A. (2009). Kamuda Stratejik Plan Amaçlarının Gerçekleştirilmesine Yönelik Değerlendirme ve Denetim Modeli. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 2(1), 82-98.

Bostancı, S. (2021). Yerel Gündem 21'den Yerel Gündem 2030'a Geçiş Ne Tür Yenilikler Getiriyor? *Journal of Emerging Economies and Policy*, 6(1), 114-123.

Çelikyay, H. (2020). Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) Bağlamında Aracı Şehirler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 265-298.

Deniz, T. (2013). Kentleşme, Yerel Gündem 21 ve Kent Konseyleri, *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(12), 391-402.

DPT-Devlet Planlama Teşkilatı. (2010). Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu. http://www.surdurulebilirkalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2016/07/UNDP-TR-TR-2010-MDG-Report_TR.pdf. sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi: 16.06.2022.

Edirne Belediyesi (2020). 2020-2024 Stratejik Planı. <https://www.edirne.bel.tr/sayfa/mevzuat-raporlar> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Edirne Belediyesi (2015). 2015-2019 Stratejik Planı. <https://www.edirne.bel.tr/sayfa/mevzuat-raporlar> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Edirne İl Özel İdaresi (2015). 2015-2019 Stratejik Planı. <http://www.edirneozelidare.gov.tr/faaliyet-raporlari> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Edirne İl Özel İdaresi (2020). 2020-2024 Stratejik Planı. <http://www.edirneozelidare.gov.tr/faaliyet-raporlari> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Kılıç, Ö. (2018). Stratejik Planlama Süreci ve Edirne Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı Değerlendirmesi. *The Meriç Journal*, 2(3), 1-24.

Künter, B., & Özkiraz, A. (2020). Stratejik Planlama: Tokat İl Özel İdaresi Örneği. 5. İktisad International Congress On Social Scineces, Tokat, Türkiye.

Mengi, A., & İşçioğlu, D. (2018). Küreselleşme Sürecinde Yerel Hizmet Yerel Siyaset. Güler, M. & Karanuh Z., D. *Kentsel Yaşam Kalitesinin Belirleyicisi Olarak Belediye Hizmetleri ve Stratejik Planlar*. 285-310.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (1982) T.C. Anayasası. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2003). Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5018.pdf> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2004a). Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=7118&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2004b). Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=7221&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2005). Belediye Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5393.pdf> Mevzuat Bilgi Sistemi. (2003).

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2006a). Kullanım Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği. <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=10799&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeliği&mevzuatTertip=5> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2006b). Kentsel Atıksu Arıtımı Yönetmeliği. <https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetayIframe?MevzuatTur=7&MevzuatNo=9844&MevzuatTertip=5> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2008). Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=12188&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeliği&mevzuatTertip=5> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2010a). Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi. <https://mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetayIframe?MevzuatTur=7&MevzuatNo=14012&MevzuatTertip=5> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2010b). Atıkların Yakılması. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=14344&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2010c). Toprak Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=14026&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2012). Atık Elektrik ve Elektronik Eşyaların Kontrolü Yönetmeliği <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=16159&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeliği&mevzuatTertip=5> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2014a). Endüstriyel Kaynaklı Hava Kirliliği Kontrolü Yönetmelikleri. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/12/20141220-2.htm> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2014b). Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19678&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2015a). Atık Yönetimi Yönetmeliği. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150402-2.htm> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2015b). Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/12/20191221-1.htm> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2017). Ozon Tabakasını İncelten Maddelere İlişkin Yönetmelik. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/04/20170407-2.htm> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2019a). Sıfır Atık Yönetmeliği. <https://sifiratik.gov.tr/sifir-atik/mevzuatlar> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2019b). Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği. <https://cygm.csb.gov.tr/atik-yaglarin-yonetimi-yonetmeligi-guncellenmistir.-duyuru-411681> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2021a). Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği. <https://cygm.csb.gov.tr/ambalaj-atiklarinin-kontrolu-yonetmeligi-yayimlandi-duyuru-419106> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2021b). Çevre Denetimi Yönetmeliği. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/06/20210612-5.htm> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019a). Belediyeler İçin Stratejik Plan Hazırlama Rehberi. http://www.sp.gov.tr/upload/xSpKutuphane/files/2nABM+Belediyeler_Icin_Stratejik_Planlama_Rehberi.pdf sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019b). Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları 2. Ulusal Gözden Geçirme Raporu 2019. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/03/Surdurulebilir-Kalkinma-Amaclari-Turkiye-2nci-Ulusal-Gozden-Gecirme-Raporu_TR-WEB.pdf sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. 11. Kalkınma Planı. (2019-2023) http://www.sp.gov.tr/upload/xSPTemelBelge/files/NP104+ON_BIRINCI_

KALKINMA-PLANI_2019-2023.pdf sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2021). Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
<https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=38547&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi:16.06.2022.

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (?). Yerel Gündem21.
<https://www.mfa.gov.tr/HYPERLINK> "https://www.mfa.gov.tr/yerel-gundem-21.tr.mfa"/HYPERLINK "https://www.mfa.gov.tr/yerel-gundem-21.tr.mfa"yerel-gundem-21.tr.mfa sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi: 16.06.2022.

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2021). Paris Anlaşması.
<https://iklim.csb.gov.tr/paris-anlasmasi-i-98587> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi: 16.06.2022.

TÜİK. (2015-2021). İl Göstergeleri.
<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi: 16.06.2022.

TÜİK. (2022). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2021.
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayal%C4%B1-N%C3%BCfus-Kay%C4%B1t-Sistemi-Sonu%C3%A7lar%C4%B1-2021-45500&dil=1> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi: 16.06.2022.

UN-United Nations. (1986).
<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi: 16.06.2022.

UN-United Nations. (1992).
<https://www.un.org/en/conferences/environment/rio1992> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi: 16.06.2022.

UN-United Nations. (2016). Sustainable Development Goals (SDG).
<https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/#:~:text=The%20Sustainable%20Development%20Goals%20are,envi>

ronmental%20degradation%2C%20peace%20and%20justice sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi: 16.06.2022.

UNESCO Türkiye Milli Komisyonu. (?). Sürdürülebilir Kalkınma 2030 Hedefleri. <https://www.unesco.org.tr/Pages/108/219/S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilir-Kalk%C4%B1nma-2030-Hedefleri-%C4%B0htisas-Komitesi> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi: 16.06.2022.

Yaş, H. (2022). İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Stratejik Planlarının Toplumsal Refah Hizmetleri Bakımından Karşılaştırılması. *Trakya Üniversitesi Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi*, 2(1), 1-22.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (7. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, H. H., & Erkan, V. (2014) Belediyelerde Stratejik Planlama: Yaşanan Deneyimin Belirleyiciliğinde Önümüzdeki Döneme İlişkin Öneriler. *Türkiye Belediyeler Birliği Dergisi*, 58-69.

Yörükoğlu, F. (2009). Türk belediyeciliğinin gelişim süreci. *Mevzuat Dergisi*, 12:135.

Zengin, E., Başkurt, M., Es, M. (2014). Yerel Yönetimler ve Yerel Kalkınma *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 95-124.

E-HİZMET KALİTESİ İLE İLGİLİ YAZILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Geliş Tarihi: 05.07.2022
(Received)

Kabul Tarihi: 18.07.2022
(Accepted)

Senem ERGAN*

ÖZ

İnternetin hızlı gelişimi hem işletmelerin hem de tüketicilerin elektronik perakendeciliğe yönelmesini hızlandırmıştır. Özellikle pandemi süresince tüketicilerin e-perakendecilerden alışveriş yapmak zorunda kalması nedeniyle tüketici alışkanlıkları da değişmeye başladı. E-perakendeciliğe olan talebin artması işletmeler arasında rekabeti zorlaştırmaktadır. Bu durum işletmelerin verdikleri hizmetleri yeniden gözden geçirmelerini gerektirmektedir. Daha fazla tüketicinin dikkatini çekmek isteyen e-perakendeciler ürün çeşitliliği, kalite, fiyat gibi faktörlere e-hizmet kalitesini de eklemek zorundadırlar. Bu çalışma ile “elektronik hizmet kalitesi” kavramını temel alan lisansüstü çalışmaların bibliyometrik analizi yapılarak, bu konu ile ilgili yapılan çalışmaların derlenmesi ve “elektronik hizmet kalitesi” konusunu çalışmak isteyen araştırmacılara yol gösterilmesi hedeflenmektedir. Bu amaç kapsamında 2006 ile 2022 yılları arasında yazılmış ve YÖK Tez Merkezi’nde yayınlanmış yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiştir. Bibliyometrik analiz sırasında “e-hizmet kalitesi” ve “elektronik hizmet kalitesi” anahtar kelimelerine sahip 50 adet yüksek lisans ve doktora tezi belirlenmiştir. Bu tezlerin içerikleri, araştırma modelleri ve bu tezlerde kullanılan e-hizmet kalitesi ölçekleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Elektronik hizmet kalitesi, e-hizmet kalitesi, E-S-QUAL, bibliyometrik analiz, nitel analiz.

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF GRADUATE THESIS ON E-SERVICE QUALITY

ABSTRACT

The rapid development of internet has accelerated both businesses and consumers to turn to electronic retailing. Especially during the pandemic due to the fact that consumers had to shop from e-retailers the consumer behaviours started

* Dr.Öğr. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Gökçeada Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Türkiye, senemergan@comu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2155-2643.

to change. Increasing demand for e-retailing makes competition among businesses difficult. This situation requires businesses to reconsider the services they provide. E-retailers who want to attract more consumers' attention have to add e-service quality to the factors such as product variety, quality and price. With this study it is aimed to compile the studies about e-service quality by making a bibliometric analysis of graduate studies based on the concept of "electronic service quality" and to guide the researchers who want to study this subject. Within the scope of this purpose master's and doctoral dissertations both written between 2006 and 2022 and published in YÖK Thesis Center were examined. During the bibliometric analysis, 50 master's and doctoral dissertations with the keywords "e-service quality" and "electronic service quality" were determined. The contents, research models of these dissertations and the service quality scales which were used in these dissertations were examined.

Keywords: Electronic service quality, e-service quality, E-S-QUAL, bibliometric analysis, qualitative analysis.

GİRİŞ

Hizmet sağlayıcılar mal üreticilerine kıyasla standartlaştırma ve belli bir kalite sağlama konusunda daha çok çaba sarf etmektedirler. Hizmetlerin soyut olma özelliği ve hizmet üretiminde insan faktörünün önemi belli bir kalite standardının oluşturulmasını zorlaştırmaktadır. Tüketiciler, aldıkları hizmetten memnun kaldıkları ölçüde o hizmetle ilgili kalite algılarını yükselteceklerdir. Nitekim Zeithaml (2000), hizmet kalitesini tüketicinin hizmetten ne aldığı ve hizmetin sunulma şekli olarak tanımlamaktadır (Goutam vd., 2022: 244). Teknoloji ve internetteki evrim işletmelerin stratejilerinin yanı sıra tüketicilerin alışveriş alışkanlıklarını da etkilemiştir. Artık tüketiciler, fiziksel mağazalardan ziyade e-ticaret yoluyla alışverişe başlamışlardır. Fiziksel işletmeler de müşterilerle etkileşim kurabilmek için e-ticareti kullanarak rekabet avantajı elde etmeye çalışmaktadırlar. E-perakendecilerde (çevrimiçi işletmeler), düşük giriş engellerinin olması rekabetin pazara kolayca girebilmesine neden olmaktadır. Tüketiciler açısından bakıldığında ise bir e-perakendeciden diğerine alışveriş yapmak için geçiş maliyetleri neredeyse sıfırdır. E-perakendeciler için en büyük zorluk, müşteri memnuniyetini sağlamak ve bunu devam ettirmektir. İster fiziksel ister çevrimiçi olsun her türlü işletmede tüketicilerin yaşadıkları alışveriş deneyimi; yeniden satın alma niyeti, mağazayı tekrar ziyaret etme

niyeti ve ağızdan ağıza pazarlama (WOM) gibi gelecekte gerçekleşecek olan tüketici davranışlarını etkilemektedir ve etkileyecektir. Bu nedenle şiddetli bir rekabetçi e-ortamda hayatta kalmak için kilit başarı faktörü, işletmelerin hizmetlere odaklanan bir strateji izlenmesidir. Çünkü yüksek düzeyde müşteri memnuniyeti elde etmek için, işletmelerin genellikle olumlu davranışsal niyetlere yol açan yüksek hizmet kalitesine ihtiyaçları vardır (Rita vd., 2019:1). Hizmet kalitesi ise sadece B2C ticaret için değil, B2B için de gerekli ve önemlidir.

E-hizmet kalitesinin sadece hazır giyim, ayakkabı ya da genel tüketim malzemeleri satan işletmeler için geçerli olduğu söylenemez. Bir eğitim kurumunun, havayolu şirketinin, seyahat acentesinin ya da bir sağlık kuruluşunun e-hizmet kalitesine önem vermesi, sayfayı ziyaret eden tüketicinin söz konusu web sayfasını yeniden ziyaret eden sadık bir müşteriye dönüştürülmesi için önemlidir. İşletmelerin sattıkları mal ve hizmetlerdeki standartlaşma müşterileri o işletmede tutmak için farklı parametrelerin devreye girmesine neden olmaktadır. İşletmelerin rekabet avantajı elde edip, pazardaki varlıklarını sürdürebilmeleri için müşteriye rakiplerinden farklı ya da onlarda olmayan bir şey sunması gerekmektedir. Bu noktada işletmelerin müşterilerine sundukları hizmetin kalitesi ön plana çıkmaktadır (Bozbay & Akpınar, 2020:414).

Bu çalışmada e-hizmet kalitesi ile ilgili yazılmış lisansüstü tezlere yönelik bir bibliyometrik analiz yapılacaktır. Literatür incelendiğinde lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizine yönelik birçok çalışma bulunmaktadır. Tablo 1’de bu çalışmalardan örnekler gösterilmektedir.

Tablo 1: Lisansüstü Tezlerle İlgili Yapılmış Bibliyometrik Analiz Çalışmaları

Yazar (Yıl)	Yayın	Çalışma Konusu
Çağlayan, E., Kutlu, Ş. & Çekinmez, Ş. (2022)	Kültürel Miras Aktarımı ile İlgili Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi	Kültürel Miras Aktarımı
Ödemiş, M. (2022)	Turizm Talebi Kapsamındaki Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi (1994-2021)	Turizm Talebi
Türkoğlu, M., Duran, G. & Yetişen, S. (2022).	Türkiye’de E-Ticaret Üzerine Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi	E-ticaret
Baş, M. & Aksoy, G. (2021)	Marka Yönetimi ile İlgili Yazılan Ulusal Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi	Marka Yönetimi
Arıkan Saltık, I. (2020).	Turist Rehberliği Konulu Ulusal Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili (1989-2018)	Turist Rehberliği
Örnek, Ö. & Karamustafa, K. (2020)	Turist Rehberliği Alanındaki Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analiz ile Değerlendirilmesi (1989-2019)	Turist Rehberliği
Aydın, B. & Aksöz, E. O. (2019)	Destinasyon Alanında Yayınlanmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili	Destinasyon
Tayfun, A., Ülker, M., Gökçe, Y., Tengilimoğlu, E., Sürücü, Ç., & Durmaz, M. (2018)	Turizm Alanında Yiyecek ve İçecek ile İlgili Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi	Yiyecek ve İçecek
Sünnetçioğlu, A., Yalçınkaya, P., Olcay, M. & Okan, Ş. (2017)	Turizm Alanında Yazılmış Olan Gastronomiye İlişkin Tezlerin Bibliyometrik Profili	Gastronomi
Tayfun, A., Küçükergin, F. N., Aysen, E., Eren, A. & Özekici, Y. K. (2016)	Turizm Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlere Yönelik Bibliyometrik Bir Analiz	Turizm

Kaynak: Örnek ve Karamustafa (2020:118-9) çalışmasından uyarlanmıştır.

Bu çalışma ile elektronik hizmet kalitesi kavramını temel alan Türkiye’de yayınlanmış lisansüstü tezleri inceleyerek, bu konuda çalışacak araştırmacılara yol göstermek ve pazarlama alanyazınına katkı sağlamak amaçlanmaktadır. Bu amaçla çalışmada öncelikle e-hizmet kalitesi kavramı

ve bibliyometrik analiz açıklanacak, sonrasında konu ile ilgili yazılmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizine yer verilecektir.

1. E-HİZMET KALİTESİ

E-hizmet, mevcut veya potansiyel bir müşteriye internet üzerinden sunulan bir hizmettir. Hizmet kalitesi, bir müşterinin bir hizmetten beklentisi ile hizmetin uygulanmasına ilişkin değerlendirmesi arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır (Ighomereho, 2022: 2).

Hizmet kalitesi denildiğinde ilk akla gelen Parasuraman ve arkadaşlarının 1988 yılında geliştirdikleri SERVQUAL ölçeğidir. Ölçek, fiziksel özellikler, güvenilirlik, cevap verebilirlik, teminat ve duyarlılık olmak üzere 5 boyut ve 22 maddeden oluşmaktadır. Teknolojik gelişmelerle birlikte internette alışverişin yaygınlaşması araştırmacıları bu alanda çalışma yapmaya yöneltmiştir. Ancak elektronik hizmet kalitesini ölçmek için geçerli ve güvenilir bir ölçeğin olmaması, araştırmacıları elektronik hizmet kalitesini ölçmek için SERVQUAL ölçeğinden seçilen “genelleştirilebilir” maddeleri kullanmaya sevk etmiştir. Fakat yapılan çalışmaların tatmin edici olmadığı ve elektronik bir ortamda hizmet kalitesinin farklı olduğu konusundaki artan görüşe yanıt olarak, birkaç araştırmacı bu boşluğu doldurmaya çalışmıştır. Örneğin; Loiacono, Watson ve Goodhue'nun (2002)'de WebQualTM ölçeğini, Yoo ve Donthu'nun (2001) “SITEQUAL” ölçeğini ve Wolfinbarger ve Gilly'nin (2003) eTailQ ölçeğini geliştirmişlerdir. Ancak bu ölçekler, çok dar odaklı olduklarından veya hizmet kavramını bir web sitesi aracılığıyla müşterilere sunulan hizmet açısından ele almadıklarından dolayı araştırmacıların isteklerini karşılamakta yetersiz kalmışlardır (Boshoff, 2007:102). Bunun üzerine Parasuraman ve arkadaşları (2005), e-hizmet kalitesini ölçen ve etkinlik, yerine getirme, işlemi gerçekleştirme, gizlilik boyutlarından oluşan E-S-QUAL ölçeğini geliştirmişlerdir (Parasuraman vd., 2005: 8):

• **Etkinlik:** Siteye erişmenin ve siteyi kullanmanın kolaylığını ve hızını ifade etmektedir.

• **Yerine Getirme:** Sitenin sipariş teslimatını ve ürün mevcudiyeti ile ilgili taahhütlerini ne ölçüde yerine getirdiğini ifade etmektedir.

• **Sistem Uygunluğu:** Sitenin teknik işleyişinin doğru olduğunu ifade etmektedir.

• **Güvenlik:** Sitenin güvenli olmasını ve müşteri bilgilerini koruma derecesini ifade etmektedir.

Aynı çalışmada duyarlılık, telafi, iletişim boyutlarından oluşan e-hizmet telafi ölçeği E-RECS-QUAL ölçeği de geliştirilmiştir (Parasuraman vd., 2005: 8) ve e-hizmet kalitesi ile ilgili çalışmalarda sıklıkla kullanılmaktadır.

• **Duyarlılık:** Site aracılığıyla sorunların ve geri dönüşlerin etkin bir şekilde ele alınmasını ifade etmektedir.

• **Telafi:** Sitenin müşterilerin sorunlarını telafi etme derecesini ifade etmektedir.

• **İletişim:** Telefon veya çevrimiçi temsilciler aracılığıyla yardımın mevcudiyetini ifade etmektedir.

Parasuraman ve arkadaşlarına (2005: 5) göre e-hizmet kalitesi, bir müşterinin bir web sitesiyle etkileşimlerinin tüm aşamalarını kapsayarak geniş bir şekilde tanımlanmalıdır. Buna göre e-hizmet kalitesi; bir web sitesinin verimli ve etkili alışveriş, satın alma ve teslimatı ne ölçüde kolaylaştırdığıdır.

Elektronik ticaretin tüketiciler açısından sağladığı birçok avantaj vardır. Örneğin, daha fazla işletmeye ulaşabilmek ve işletmelerin sunduğu hizmetlerin çeşitliliğinin artması gibi. Bu avantajlar işletmelerin kaliteli hizmet üretme zorunluluğunu zamanla ön plana çıkartmıştır. Çünkü elektronik hizmetler müşterilerinin hizmet deneyimleri hızla arttırmakta ve müşterilerin kaliteye karşı daha duyarlı hale gelmesini sağlamaktadır. Fiziksel mağazalarda verilen hizmetler ile sanal mağazalarda verilen hizmetlerin kalite unsurları farklılık arz etmekte olduğundan tüketicilerin kalite anlayışı da farklılık göstermektedir. Bu nedenle işletmelerin sanal mağazalarda verdikleri hizmetin kalitesi ile ilgili ölçümleri müşterileri ile olan ilişkilerinin sürdürülebilir olması açısından önem arz etmektedir (Çelik & Başaran, 2008: 130; Faiz, 2018: 1677).

Literatürde e-hizmet kalitesi ile ilgili yapılmış birçok çalışma bulunmaktadır.

Marimon vd. (2012), çalışmalarında İspanya’da e-bankacılık hizmet kalitesinin e-sadakat ve e-memnuniyete etkisini belirlemeye çalışmışlardır. ESQUAL ölçeğinin kullanıldığı çalışmada etkinlik boyutunun müşterilerin e-sadakatini etkilediğini bulmuşlardır. Faiz (2018), çevrimiçi satın alınan seyahat hizmetlerinin kalitesinin, müşteri memnuniyetine ve sadakatine etkisini ölçmüştür. Yapılan analizler sonucunda e-hizmet kalitesinin e-memnuniyeti ve e-sadakati pozitif bir şekilde etkilediğini, yerine getirme boyutunun da diğer boyutlara nazaran modeli daha fazla açıkladığını tespit etmiştir. Taherdoost (2019), bilgi sistemlerinin araştırılmasında e-hizmet kalitesinin kullanılması ile ilgili bir ölçek geliştirmiştir. Bu çalışmanın açıklaması olarak da mevcut e-hizmet kalitesi ölçeklerinin araştırmacılar için yeterli olmaması olduğunu belirtmiştir. Purwanto (2022) ise çalışmasında e-hizmet kalitesinin e-sadakat ve e-memnuniyet üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğunu bulmuştur.

2. BİBLİYOMETRİK ANALİZ

Bibliyometrik analiz, bilimsel bir disiplinin bir kısmını veya tamamını incelemek için nesnel bir yöntem olarak yazılı kaynak belgelerinin (örneğin, akademik dergi makaleleri ve kitaplar) nicel bir araştırması için alıntı ve ortak alıntı analizlerine dayanmaktadır (Kim vd., 2021: 553).

Bibliyometrik analiz, ilk defa Pritchard tarafından 1969’da kullanılmıştır. Bu analizin amacı, çalışma yapılan alanın akademik anlamda gelişmesi yönünde katkı sağlamaktır. Bibliyometrik analiz kapsamında incelenen konu, kavram ya da alanda yayınlanan akademik yayınlar incelendikten sonra verilerin niceliksel analizi yapılmaktadır (Ramos-Rodriguez & Ruiz-Navarro, 2004: 981; Aydın & Aksöz, 2019: 617; Ergan, 2021: 1390-1).

Bibliyometrik analizler kapsamında değerlendirilen çalışmalar çeşitli parametrelere göre incelenmektedir. Bu parametreler; yazar(lar), yayınlanma yılı, kurumlar, anahtar sözcükler, araştırma temaları, alıntılar, yöntemler, örneklemeler vb.dir. Bu incelemeler sonucunda elde edilen bulgu ve sonuçlar sayesinde araştırma konusu öğelerin hem mevcut durumu hem

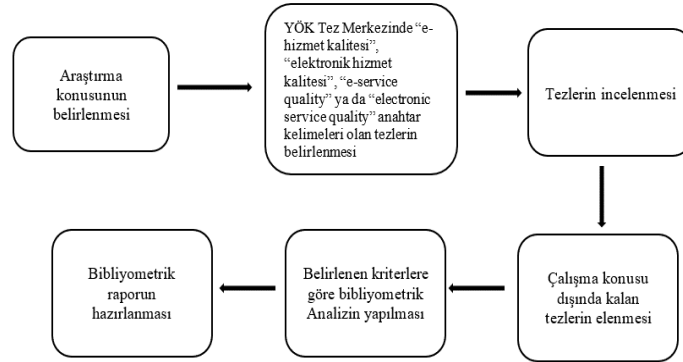
de zaman içindeki gelişimine yönelik değerlendirmeler yapılabilmektedir (Arıca& Çorbacı, 2019: 265).

Bibliyometrik yöntemler, bir araştırma alanındaki ilgili çalışmalar ve bunların haritalanması yoluyla araştırmacıya rehberlik ederek bir bilim alanındaki bilgiyi artırmayı/geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bibliyometrik analiz, belirli bir disiplindeki bilimsel üretimin analiz edilmesi ve yayınlar arası ilişkilerin istatistiksel tahminler yoluyla niceliksel olarak değerlendirilmesinden oluşmaktadır (Işık vd., 2022: 6). Ancak bibliyometrik analiz, her ne kadar nicel ve nesnel bir şekilde değerli veriler elde edilmesini sağlasa da son gelişmeleri betimleyememektedir (Ali vd., 2022).

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Deseni

Bu çalışmada “e-hizmet kalitesi” ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizini yapmak için Ulusal Tez Merkezi veri tabanında araştırma yapılmıştır. Araştırmanın evrenini e-hizmet kalitesi alanında yazılan tüm lisansüstü tezler kapsamaktadır. Araştırmanın örneklemini de Ulusal Tez Merkezinde yayınlanmış tüm yüksek lisans ve doktora tezleri oluşturmaktadır. Araştırma deseni Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1: Araştırma Deseni

Şekil 1’de görüldüğü üzere öncelikle araştırma konusu belirlenmiştir. İkinci adımda araştırma konusunu oluşturan anahtar kelimeler aracılığı ile

araştırmaya katılacak tezler belirlenmiştir. Bu amaçla veri tabanında aranacak alan kısmında tez adı, yazar, danışman, konu, dizin, özet, tez no bilgilerinin tamamını kapsayan “tümü” alanı seçilerek “e-hizmet kalitesi”, “elektronik hizmet kalitesi”, “electronic service quality” ve “e-service quality” anahtar kelimelerinin yer aldığı yüksek lisans ve doktora tezlerinin taraması yapılmıştır. Üçüncü adımda ise veri toplama aşamasında belirlenen lisansüstü tezlerin araştırma konusu olan “e-hizmet kalitesi” ile ilgili olup olmadığını tespit edebilmek için tezlerin her biri tek tek incelenmiştir. İnceleme sürecinde tezlerin anahtar kelimeleri, özetleri, araştırma modelleri ve araştırma yöntemleri okunmuş ve dördüncü adıma geçilerek araştırmaya dahil edilmesine gerek duyulmayan çalışmalar analiz sürecinden önce çalışmadan çıkarılmıştır. İlk etapta 52 lisansüstü tez incelenmiş, ancak 2 tanesinin araştırma konusu ile ilgili olmadığı belirlenmiş ve çalışmadan çıkarılmıştır. Beşinci adımda tez türü, yayınlanma yılı, örneklem, araştırma türü, kullanılan e-hizmet kalite ölçeği, araştırma yapılan sektör gibi analizde kullanılacak kriterler belirlenmiştir. Son aşamada ise bibliyometrik analiz sonucu raporlanmıştır.

Bu çalışma ile ilgili araştırma soruları aşağıdaki gibidir:

RQ1: Lisansüstü tezlerin yayınlanma yılları ve türüne göre dağılımları nedir?

RQ2: Lisansüstü tezlerin araştırma türlerine göre dağılımları nedir?

RQ3: Lisansüstü tezlerde kullanılan e-hizmet kalitesi ölçeğinin dağılımları nedir?

RQ4: Araştırma modellerindeki değişkenler nelerdir?

RQ5: Lisansüstü tezlerin araştırma yapılan alanlara göre dağılımı nedir?

3.2. Bulgular

Tablo 2’de araştırmaya dahil edilen lisansüstü tezler yazar adları, tez adları, yayınlanma yılları, türleri ve örneklemlerine göre gösterilmektedir. Görüldüğü üzere e-hizmet kalitesi ile ilgili yazılan ilk tez 2006 yılındadır. Bu nedenle araştırma 2006-2022 yılları arasında yayınlanan tezleri kapsamaktadır (Ulusal Tez Merkezi, 2022a, 2022b, 2022c, 2022d).

Tablo 2: Lisansüstü Tezlere Ait Yazar, Tez Adı, Yıl, Tür, Örneklem Verileri

No	YAZAR	TEZ ADI	YIL	TÜR	ÖRNEKLEM
T1	Serkan AKINCI	ELEKTRONİK HİZMET KALİTESİ VE HİZMET TELAFİ KALİTESİNİN İNTERNET BANKACILIK HİZMETLERİNE UYARLANMASI	2006	Doktora	1970 Akademisyen
T2	Bilgin ŞENEL	TEKNOLOJİ KABULÜNÜN SANAL ORGANİZASYONLARIN E-HİZMET KALİTESİNE ETKİSİ	2011	Doktora	Avmlerde teknolojik ürünleri satan mağazalardan alışveriş yapan 415 tüketici
T3	Meysure Evren KİPMAN	ONLINE (ÇEVİRİMİÇİ) ALIŞVERİŞ SİTELERİNDE E-HİZMET KALİTESİ ve E-HİZMET TELAFİ KALİTESİNİN ELEKTRONİK SADAKAT ÜZERİNE ETKİLERİ	2013	Doktora	Çevrimiçi alışveriş yapan 155 tüketici
T4	Mustafa KAYIK	İLİŞKİSEL PAZARLAMA KAPSAMINDA E-HİZMET KALİTESİ, E-MÜŞTERİ MEMNUNİYETİ VE E-MÜŞTERİ BAĞLILIĞI	2013	Doktora	Çevrimiçi alışveriş yapan 680 tüketici

		ARASINDAKİ İLİŞKİSİNİN ANALİZİ: BİR ALAN ARAŞTIRMASI			
T5	Esra DEMİRBAŞ	AN INTEGRATIVE MODEL ON THE FACTORS AFFECTING CONSUMER'S SATISFACTION, TRUST AND REPURCHASE INTENTION IN ONLINE SHOPPING	2014	Doktora	Türkiye'de faaliyet gösteren e-perakendecinin mağazasına kayıtlı 1334 tüketici
T6	Ahmad Mohammed Suleiman AL-HOURANI	MEASURING THE QUALITY OF E-GOVERNMENT SERVICES/ CASE STUDY JORDAN	2016	Doktora	e-devlet kullanıcısı 500 kişi
T7	Görkem ERDOĞAN	ONLINE (ÇEVİRİMİÇİ) KIYAFET SİTELERİNDE E-HİZMET KALİTESİNİN SADAKAT VE AĞIZDAN AĞIZA İLETİŞİM TÜRLERİ ÜZERİNE ETKİLERİ	2016	Doktora	313 üniversite öğrencisi
T8	Pelin ÇELİK	E-HİZMET KALİTESİ ÖLÇÜMÜ: UZAKTAN EĞİTİM HİZMETİ VEREN KAMU ÜNİVERSİTELERİ ÖRNEĞİ	2017	Doktora	Önceden belirlenmiş 30 üniversitede eğitim gören üniversite öğrencileri ve akademisyenler
T9	Riad MAHMOUD	THE INTERRELATIONSHIP BETWEEN E-	2019	Doktora	Libya'daki 591 özel

		SERVICE QUALITY, CUSTOMER SATISFACTION, AND CUSTOMER LOYALTY: A SURVEY ABOUT LIBYAN PRIVATE BANKING MARKET			banka müşterileri
T10	Zekeriya SÖNMEZ	KURUMSAL EŞBİÇİMLİLİĞİN YEREL YÖNETİMLERİN ELEKTRONİK HİZMET KALİTESİ ÜZERİNE ETKİSİNDE EDEVLET KAPISININ YERİ	2019	Doktora	5 belediyenin bilgi işlem çalışanları
T11	Ebru AYATA	EXPLORING THE FACTORS AFFECTING THE ADOPTION OF SMART HOME APPLIANCES: AN APPLICATION AND EXTENSION OF UTAUT2 MODEL AND E-S-QUAL	2020	Doktora	316 tüketici
T12	Mehmet DEMİRDÖĞMEZ	E-HİZMET KALİTESİ, WEB SİTESİNE DUYULAN GÜVEN VE ALGILANAN RİSKİN MÜŞTERİ MEMNUNİYETİ VE MÜŞTERİLERİN OLUMLU DAVRANIŞLARINA OLAN ETKİSİ	2020	Doktora	Çevrimiçi alışveriş yapan 520 tüketici
T13	İsmail Erkut ERGENÇ	ÇEVİRİMİÇİ (ONLINE) UZAKTAN EĞİTİM HİZMETLERİNDE E-HİZMET KALİTESİ BOYUTLARI; BİR KALİTE FONKSİYON GÖÇERİMİ ve AHP UYGULAMASI	2021	Doktora	En az bir kez çevrimiçi eğitim satın almış 177 kişi + 10 işletme

Araştırma Makalesi/ Research Article

T14	Yakup AKGÜL	ELEKTRONİK TİCARET SİTELERİNDE HİZMET KALİTESİ İLE MÜŞTERİ BAĞLILIGI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ VE BİR UYGULAMA	2010	Yüksek Lisans	Elektronik hizmetlerden yararlanan 207 bireysel müşteri
T15	Abdullah Behçet TEUMAN	RE-ASSESSMENT OF E-S-QUAL SCALE IN THE INTERNET BANKING SERVICES IN TURKEY	2011	Yüksek Lisans	İnternet bankacılığı kullanan 382 müşteri
T16	Nur ÖZER	e-HİZMET KALİTESİNİN e-MÜŞTERİ BAĞLILIĞINA ETKİSİ: ANADOLU ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ELEMANLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	2011	Yüksek Lisans	185 akademisyen
T17	Ashlan Güzin SELÇUK	SERVICE FAILURES AND RECOVERY RECOMMENDATIONS: A CONTENT ANALYSIS ON PRIVATE SHOPPING SITES	2012	Yüksek Lisans	158 şikâyet
T18	Kader Özge AKTÜRK	E-HİZMET KALİTESİ VE E-MAĞAZA İMAJININ E-TATMİN DÜZEYİ VE E-SADAKAT DÜZEYİNE ETKİLERİNİN AMPİRİK OLARAK ANALİZİ	2013	Yüksek Lisans	E-mağaza kullanıcısı 164 tüketici
T19	Ayşegül DONMAZ	E-PERAKENDECİLİK HİZMET KALİTESİ BELİRLEYİCİLERİNİN TÜKETİCİ	2014	Yüksek Lisans	Çevrimiçi alışveriş yapan 589 tüketici

		DAVRANIŞLARINA ETKİSİ ÜZERİNDE GÜVEN, TATMİN VE İTİBAR UNSURLARININ ROLÜ			
T20	Gökhan KARADİREK	TÜKETİCİLERİN ELEKTRONİK HİZMET KALİTESİ ALGILAMALARI: BİREYSEL İNTERNET BANKACILIĞI MÜŞTERİLERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA	2014	Yüksek Lisans	Bireysel internet bankacılığı kullanan 519 tüketici
T21	Hatice İrem GÜNEŞ	TRANSFORMATION OF TURKISH DOMESTIC TRAVELERS' BOOKING AND RESERVATION BEHAVIOURS	2014	Yüksek Lisans	213 yolcu
T22	Ali Ulvi İŞLER	BANKACILIK SEKTÖRÜNDE İNTERNET BANKACILIĞI VE MOBİL BANKACILIK UYGULAMALARININ E-HİZMET KALİTESİNİN KULLANICILARI TARAFINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: KUVEYT TÜRK ÖRNEĞİ	2015	Yüksek Lisans	91 personel, 9 müşteri
T23	Cenk ERÇETİN	ELEKTRONİK TİCARETTE TÜKETİCİLERİN SATIN ALMA DAVRANIŞ VE TERCİHLERİNİ ETKİLEYEN UNSURLAR: E-TİCARET SİTELERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA	2015	Yüksek Lisans	Son bir yıl çevrimiçi alışveriş yapan 33 tüketici

T24	Hacer ÇELİK	ANALİTİK HİYERARŞİ YÖNTEMİ İLE ELEKTRONİK HİZMET KALİTESİ PERFORMANS ANALİZİ: MEVDUAT BANKALARI ÜZERİNE BİR UYGULAMA	2015	Yüksek Lisans	5 mevduat bankası
T25	Mehmet ETLİOĞLU	ELEKTRONİK PAZARYERLERİNDE HİZMET KALİTESİ; EMLAK PAZARLAMASI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA	2015	Yüksek Lisans	254 emlak komisyoncusu
T26	Sercan YILDIZ	WEB TABANLI SEYAHAT ARACILARININ ALGILANAN ELEKTRONİK HİZMET KALİTESİ, MEMNUNİYET ve SADAKAT İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ	2015	Yüksek Lisans	300 akademisyen
T27	Emine ŞENBABAĞLU	E-SADAKAT OLUŞUMUNDA E-HİZMET KALİTESİ, E-MÜŞTERİ TATMİNİ VE E-MÜŞTERİ DEĞERİNİN ETKİSİ	2016	Yüksek Lisans	450 tüketici
T28	Yılmaz YAMAN	İNTERNET PERAKENDECİLİĞİNDE HİZMET KALİTESİNİN MÜŞTERİ MEMNUNİYETİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN BELİRLENMESİ	2016	Yüksek Lisans	Önceden belirlenmiş dört e-perakendeciden son 6 ayda en az bir kez alışveriş yapmış 590

					tüketici
T29	Ketevan MALAKMADZE	THE EFFECT OF CULTURE IN FORMING E-LOYALTY INTENTIONS IN THE TOURSİM INDUSTRY: A CROSS-CULTURAL ANALYSIS BETWEEN TURKEY AND RUSSIA	2017	Yüksek Lisans	157 Türk, 168 Rus toplamda 325 tüketici
T30	Mahmut BAKIR	HAVAYOLU İŞLETMELERİNDE E-HİZMET KALİTESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BÜTÜNLEŞİK BİR YAKLAŞIM	2017	Yüksek Lisans	Havaalanındaki 395 yolcu
T31	Oluwatobi Adegemi OGUNMOKUN	Interactions between Social Media and E-service Quality of Online Travel Agencies in Nigeria	2017	Yüksek Lisans	115 tüketici
T32	Serdar Aykut ERGÜL	TÜRKİYE'DE ELEKTRONİK PAZARYERLERİNDE HİZMET KALİTESİ, GÜVEN VE SATINALMA NİYETİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: YAPISAL EŞİTLİK MODELİ UYGULAMASI	2017	Yüksek Lisans	Çevrimiçi alışveriş yapan 305 tüketici
T33	Alhasan Thair ALDAHAN	USE OF MOBILE APPLICATION: EFFECTS OF E-SERVICE QUALITY AND PERCEIVED VALUE ON CUSTOMER SATISFACTION AND LOYALTY	2018	Yüksek Lisans	375 cep telefonu kullanıcısı

Araştırma Makalesi/ Research Article

T34	Huriye TEKELİ	MEASURING FACTORS THAT INFLUENCE ONLINE BANKING SERVICE QUALITY IN TURKEY	2018	Yüksek Lisans	İnternet bankacılığı kullanan 204 kullanıcı
T35	Filiz AKSOY	İNTERNET BANKACILIĞINDA ELEKTRONİK HİZMET KALİTESİNİN ANALİZİ	2019	Yüksek Lisans	875 tüketici
T36	Mahsa KARIMI	ONLİNE ALIŞVERİŞ SİTELERİNDEKİ ALGILANAN E-HİZMET KALİTESİNİN E-MÜŞTERİ MEMNUNİYETİ ÜZERİNE ETKİSİ: (Y-JENERASYONU ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA)	2019	Yüksek Lisans	Çevrimiçi alışveriş yapan 423 tüketici
T37	Onur ÇATALTEPE	ELEKTRONİK HİZMET KALİTESİ VE ELEKTRONİK HİZMET TELAĞİ KALİTESİNİN MÜŞTERİ MEMNUNİYETİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	2019	Yüksek Lisans	390 lisans ve lisansüstü öğrencisi
T38	Serkan GÜVERCİN	E-TİCARET KULLANICILARININ LOJİSTİK HİZMET KALİTESİNDEKİ ALGILARININ ÖLÇÜMÜNE YÖNELİK BİR ALAN ÇALIŞMASI: TR63 BÖLGESİ ÖRNEĞİ	2019	Yüksek Lisans	Çevrimiçi alışveriş yapan 390 tüketici

T39	Sıla TESLİM	E-HİZMET KALİTESİNİN ÖLÇÜMÜ: BİR YEMEK SİPARİŞİ SİTESİNDE UYGULANMASI	2019	Yüksek Lisans	Bir yemek sipariş sitesi ya da uygulamasından alışveriş yapan 171 tüketici
T40	İrem AKER	TÜRKİYE'DE FAALİYET GÖSTEREN E-PAZARYERLERİ SİTELERİNDE E-HİZMET KALİTESİ İLE E-AĞIZDAN AĞIZA PAZARLAMA ARASINDAKİ İLİŞKİDE ALGILANAN KALİTENİN ROLÜ	2020	Yüksek Lisans	753 tüketici
T41	Mehmet Ali SÜRÜCÜ	TÜRKİYE'DE FAALİYET GÖSTEREN HAVAYOLU FİRMALARI WEB SİTELERİNİN HİZMET KALİTESİNİN ÖLÇÜLMESİ VE ALGILANAN HİZMET KALİTESİNİN KARŞILAŞTIRILMALI DEĞERLENDİRİLMESİ	2020	Yüksek Lisans	Uçak biletini internetten alan 326 yolcu
T42	Taner AKTEKİN	IMPACT OF SERVICE QUALITY ON CUSTOMER LOYALTY IN B2C E-COMMERCE WEBSITES	2020	Yüksek Lisans	396 tüketici
T43	Türkan AKISKALI	ELEKTRONİK HİZMET KALİTESİ ALGISI:	2020	Yüksek	651 Türk, 582 İngiliz

Araştırma Makalesi/ Research Article

		KÜLTÜRLERARASI KARŞILAŞTIRMA: İNGİLTERE VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ		Lisans	toplamda 1233
T44	Yanrong FAN	ALGILANAN ÇEVİRİMİÇİ ALIŞVERİŞ KOLAYLIĞI VE ALGILANAN E-HİZMET KALİTESİNİN ÇEVİRİMİÇİ SATIN ALMA NİYETİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	2020	Yüksek Lisans	197 Türk, 207 Çinli toplamda 404 tüketici
T45	Ahmet Can AKBUĞA	HAVA YOLU BİLETİ SATAN ÇEVİRİM İÇİ SEYAHAT ARACILARI E-HİZMET KALİTESİNİN DAVRANIŞSAL NİYETE ETKİSİ	2021	Yüksek Lisans	Web tabanlı seyahat aracılarından havayolu bileti satın alan 408 yolcu
T46	Mustafa Abdulsalam M. ALSAMMARRAEE	ELEKTRONİK BANKACILIK HİZMETLERİNDE KALİTE	2021	Yüksek Lisans	Irak bankalarında hesabı olan 400 tüketici
T47	Mustafa BOLUK	KATILIM BANKASI MÜŞTERİLERİNİN E- HİZMET KALİTESİ, E-MÜŞTERİ MEMNUNİYETİ, MÜŞTERİ SADAKATI VE ALGILANAN DEĞER İLİŞKİSİ: BİR YAPISAL EŞİTLİK MODELİ UYGULAMASI	2021	Yüksek Lisans	278 katılım bankası müşterisi
T48	Şeyda KUYUCU	İNTERNET ALIŞVERİŞLERİNDE ALGILANAN E-HİZMET KALİTESİ, MÜŞTERİ TATMİNİ VE	2021	Yüksek Lisans	398 üniversite öğrencisi

		MÜŞTERİ SADAKATI İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ: ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA			
T49	Harun DUVARCI	MÜŞTERİ YORUMLARININ BAKIŞ AÇISINDAN TÜKETİCİ ŞÜPHECİLİĞİNİN KALİTE ALGISINA ETKİSİ	2022	Yüksek Lisans	455 tüketici
T50	Kaan İLHAN	İNTERNET ÜZERİNDEN ALIŞVERİŞLERDE ELEKTRONİK HİZMET KALİTESİ VE LOJİSTİK HİZMET KALİTESİNİN, MÜŞTERİ MEMNUNİYETİ VE SADAKATİNE ETKİSİ	2022	Yüksek Lisans	560 tüketici

Kaynak: Ulusal Tez Merkezi (2022a, 2022b, 2022c, 2022d).

Tablo 3'te ise tezlerin yayınlanma yılları ve tez türlerine göre frekans dağılımları gösterilmektedir. Araştırmaya dahil edilen 50 adet tezin 37'sini yüksek lisans, 13'ünü ise doktora tezleri oluşturmaktadır. 2019 ve 2020 yılları e-hizmet kalitesinin en fazla çalışıldığı yıllar olup, 2007-2009 yılları arasında bu konu ile ilgili yazılmış herhangi bir lisansüstü tez bulunmamaktadır.

Tablo 3: Yayınlanma Yılı ve Tez Türüne Göre Dağılım

Yayın Yılı	Yüksek Lisans Tezi	Doktora Tezi	Frekans	Yüzde (%)
2022	2	-	2	4
2021	4	1	5	10
2020	5	2	7	14
2019	5	2	7	14
2018	2	-	2	4
2017	4	1	5	10
2016	2	2	4	8
2015	5	-	5	10
2014	3	1	4	8
2013	1	2	3	6
2012	1	-	1	2
2011	2	1	3	6
2010	1	-	1	2
2009	-	-	-	
2008	-	-	-	
2007	-	-	-	
2006	-	1	1	2
Toplam	37	13	50	100,00

Tablo 4'te lisansüstü tezlerde kullanılan araştırma türüne bir frekans dağılımı gösterilmektedir. Tezlerin neredeyse tamamı (47 tez) nicel veriler üzerinden araştırmalarını yapmışlardır. Bu tezlerden 11'i doktora tezi iken 36'sı yüksek lisans tezidir. Sadece bir tez nitel araştırma türü olan içerik analizini kullanmış ve şikayervar.com sitesindeki şikayetleri incelemiştir. Hem nitel hem de nicel araştırma yöntemlerini kullanan ise 2 doktora tezi ve bir yüksek lisans tezi bulunmaktadır.

Tablo 4: Araştırma Türüne Göre Dağılım

Araştırma Türü	Frekans	Yüzde (%)
Nitel	47	92
Nitel	1	2
Karma	3	6
Toplam	50	100,0

Tablo 5’te çalışmalarda yararlanılan e-hizmet kalitesi ölçekleri incelenmiştir. Tabloya göre pazarlama literatüründe birçok e-hizmet kalitesi ölçeği yer almaktadır. Ancak çoğunlukla Parasuraman ve arkadaşlarının 2005 yılında geliştirdikleri E-S-QUAL ölçeğinin tercih edildiği görülmektedir. Bu çalışmaların birçoğunda yine Parasuraman ve arkadaşlarının aynı yayınında yer alan ve e-hizmet telafi kalitesi ölçeği olarak Türkçeye uyarlanan E-RECS-QUAL ölçeğinin de kullanıldığı görülmektedir. Çalışmalar incelendiğinde E-S-QUAL ölçeğinin dört boyuttan oluştuğu görülmüştür; etkinlik/verimlilik, sistem uygunluğu/kullanılabilirliği, işlemi gerçekleştirme/yerine getirme, gizlilik. Bunun yanı sıra E-RECS-QUAL ölçeği de duyarlılık, telafi, iletişim boyutlarından oluşmaktadır. Bazı çalışmalarda çeviri farklılıklarından dolayı boyutların isimlerinin benzer anlamlara gelecek farklı kelimelerle ifade edildiği görülmüştür. Örneğin, duyarlılık ve telafi boyutları yerine zararı karşılama ve çözüm bulma boyutları kullanılmıştır. Birkaç ölçekten derlenerek hazırlanan e-hizmet kalitesi ölçeklerinin birçoğunda da E-S-QUAL ölçeğinin bazı maddelerinin kullanıldığı görülmüştür. Çalışmalardan birinde ise Akıncı ve arkadaşlarının (2010), Parasuraman vd. (2005)’nin E-S-QUAL ölçeğini geliştirdiği yeni e-hizmet kalite ölçeğini kullandığı görülmektedir.

Tablo 5: Kullanılan E-Hizmet Ölçeğine Göre Dağılım

Ölçek	Frekans	Yüzde (%)
E-S-QUAL (Parasuraman vd. 2005)	19	38
E-Hizmet Kalitesi (birkaç ölçekten derleme)	18	36
E-SERVQUAL (Zavareh vd. 2012)	2	4
E-S-QUAL (Akıncı vd. 2010)	1	2
E-Hizmet Kalitesi (Wolfınbarger ve Gilly 2003)	1	2
E-Hizmet Kalitesi (Jiang vd. 2016)	1	2
Algılanan E-Hizmet Kalitesi (Roy vd. 2008)	1	2
Algılanan Hizmet Kalitesi (birkaç ölçekten derleme)	1	2
Ölçek belirtilmemiş	6	12
Toplam	50	100,0

Tablo 6’da araştırmaya dahil olan lisansüstü tezlerin araştırma modellerinde en fazla kullanılan değişkenler yer almaktadır. Tablodakiler haricinde müşteri tipleri, bilgi kalitesi, tüketici şüpheciliği, müşteri yorumları, tüketicinin kullanım niyeti, lojistik hizmet kalitesi, teknoloji kullanım modeli, e-yapışkanlık, kişilerarası iletişim ve etkilenim, güven araştırma modellerinde birer defa değişken olarak kullanılmışlardır.

Tablo 6: Araştırma Modellerindeki Değişkenler

Değişkenler	Frekans
Memnuniyet (e-müşteri memnuniyeti:8; e-memnuniyet algısı:1)	22
Sadakat (e-sadakat:9; sadakat niyeti:2)	21
Algılanan değer	10
Elektronik hizmet telafi kalitesi (E-RecS-QUAL)	9
Ağızdan ağıza iletişim/pazarlama (e-ağızdan ağıza pazarlama:3)	7
Güven (e-güven:1)	6
Müşteri bağlılığı (e-müşteri bağlılığı:4)	5
Tatmin (e-tatmin:3)	4
Yeniden satın alma niyeti	4
Algılanan risk	2

Tablo 7’ye göre e-hizmet kalitesi konusunun en fazla çalışıldığı sektör bankacılık sektörüdür. Yapılan analizde hem Türkiye’deki hem de yurt dışındaki bankacılık sektöründe toplamda 8 adet lisansüstü tez yazıldığı. Bunlardan birinin Libya, birinin Irak, altı tanesinin de Türkiye’deki

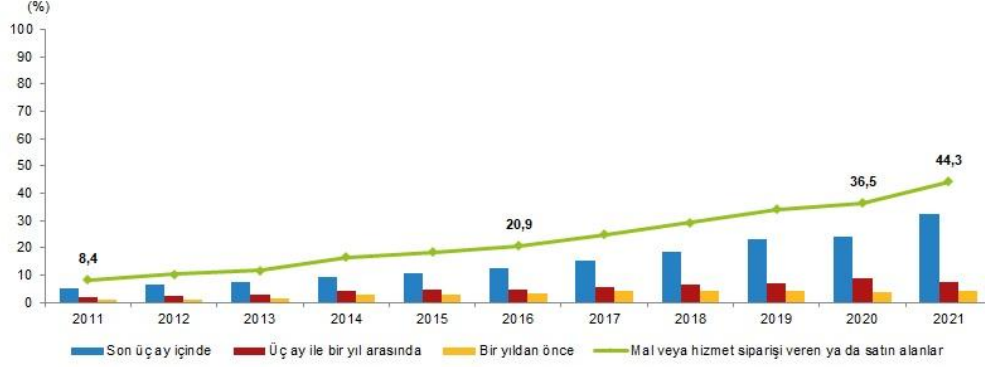
bankalara yönelik araştırıldığı görülmektedir. 30 çalışmada ise herhangi bir sektör belirtilmemiş, araştırmaya katılanların çevrimiçi alışveriş deneyimlerinin olması istenmiştir. Bu nedenle bu çalışmalara ait sektör bilgileri “genel” olarak analize dahil edilmiştir.

Tablo 7: Araştırma Yapılan Sektöre Göre Dağılım

Sektör	Frekans	Yüzde (%)
Bankacılık	8	16
Seyahat	6	12
Yemek	1	2
Emlak	1	2
Teknoloji	1	2
Belediye	1	2
GSM Operatörü	1	2
E-Devlet	1	2
Genel	30	60
Toplam	50	100,0

SONUÇ ve ÖNERİLER

2006-2022 yılları arasında 50 adet lisansüstü tezin “e-hizmet kalitesi” konusunu çalıştığı görülmektedir. E-ticaret, tüketici pazarlarından (B2C) endüstriyel pazarlara (B2B) uzanan geniş bir yelpaze içinde önemi giderek artan bir konuma gelmiştir. Özellikle COVID-19 pandemisinin yaşandığı süreç, tüketicilerin çevrimiçi alışverişe yönelmesine neden olmuştur. Hem pandemi sürecinde edinilen alışveriş alışkanlıkları hem çevrimiçi alışverişin zaman, yer, mesafe gibi kısıtlarının olmaması hem de ürün çeşitliliği ile birlikte birçok ürünün fiziksel mağazalara nazaran daha ucuza temin edilmesi çevrimiçi alışverişe gösterilen ilgiyi arttırmaktadır. Şekil 2’de TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu)’in 2021 yılında yapmış olduğu araştırma yer almaktadır. Görüldüğü üzere 2011-2021 yılları arasında çevrimiçi bir ürünü sipariş edenlerin sayısı her sene artmakta olup, 2020 yılında %36,5 olan oran 2021 yılında %44,3’e çıkmıştır (TÜİK, 2021).

Şekil 2: Çevrimiçi Sipariş Verme / Satın Alma Oranları (2011-2021)

Kaynak: TÜİK, 2021.

Tüketicilerin yoğun bir şekilde çevrimiçi alışverişe yönelmeleri işletmelerin arasındaki rekabeti artırmaktadır. Benzer ürünler satan, birbirine yakın hatta bazen aynı fiyatlar sunan işletmelerin sayısının çok olduğu e-ticaret ortamında işletmelerin farklılık yaratacağı konu e-hizmet kalitelerini diğerlerinden farklılaştırmak ve gerekirse iyileştirmek olacaktır. Bu çalışma sırasında incelenen tezlerin büyük çoğunluğu e-hizmet kalitesinin müşteri sadakatini, bağlılığını, güvenini, algılanan kaliteyi pozitif yönde etkilediğini göstermektedir. Bu nedenle e-hizmet kalitesi konusunda yapılacak akademik çalışmaların sonuçlarının sanal mağaza sahiplerine, girişimcilere ve akademisyenlere fayda sağlayacağı ve yol göstereceği aşikardır. Örneğin, yapılan analiz sonucunda B2B pazarlarla ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu durum pazarlama alanyazını için bir eksik olarak görülmektedir. İleride endüstriyel pazarlarla ilgili yapılacak akademik çalışmalarda e-hizmet kalitesi konusunun çalışılması, hatta sadece ulusal değil uluslararası boyutta da çalışılması pazarlama alanında çalışan araştırmacılar ve akademisyenler için önemli bir katkı sağlayacaktır.

E-hizmet kalitesinin sanal mağazalar için bu kadar önemli olmasına ve çevrimiçi alışverişe olan talebin her sene katlanarak artmasına karşın e-hizmet kalitesi ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerin sayısının oldukça az olduğu ve araştırma modellerinin belli değişkenler üzerinde kurgulandığı görülmektedir (Tablo 6'da detaylı bir şekilde gösterilmektedir). İleride

yapılacak çalışmaların farklı ve güncel değişkenlerle oluşturulması pazarlama akademisi ve sektör temsilcileri için daha anlamlı sonuçların ortaya koyulmasını sağlayacaktır.

Son olarak Tablo 3'teki verilere göre 2022 yılında 2 adet yüksek lisans tezi yazıldığı görülmektedir. Ancak bu çalışma 2022 yılının ilk 6 ayını kapsamaktadır. Bu nedenle henüz yayınlanmamış tezlerin olabileceği göz ardı edilmemeli ve çalışma buna göre değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

Ali, I., Balta, M., & Papadopoulos, T. (2022). Social Media Platforms and Social Enterprise: Bibliometric Analysis and Systematic Review. *International Journal of Information Management*, <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2022.102510>.

Arıca, R. & Çorbacı, A. (2019). Müşterilerin Ortak Üreticilik Rolünü Konu Edinen Araştırmaların İncelenmesi: Scopus Veri Tabanında Taranan Turizm ve Otelcilik Dergilerinin Bibliyometrik Açından Değerlendirilmesi. *Turizm Akademik Dergisi*, 5(1), 263-276.

Arıkan Saltık, I. (2020). Turist Rehberliği Konulu Ulusal Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili (1989-2018). *ÇAKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi/ Journal of Institute of Social Sciences*, 11(1), 45-69.

Aydın, B. & Aksöz, E. O. (2019). Destinasyon Alanında Yayınlanmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(1), 615-636.

Baş, M. & Aksoy, G. (2021). Marka Yönetimi ile İlgili Yazılan Ulusal Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *Usaysad Derg*, 7(1): 193-207.

Boshoff, C. (2007). A Psychometric Assessment of E-S-QUAL: A Scale to Measure Electronic Service Quality. *Journal of Electronic Commerce Research*, 8(1), 101-114.

Bozbay, Z. & Akpımar, H. M. (2020). Tüketicilerin Spor Ürünlerine İlişkin Çevrimiçi Tüketim Motivasyonlarının ve Elektronik Hizmet Kalitesi Algılarının Yeniden Satın Alma Niyetleri Üzerindeki Etkilerinin

İncelenmesi. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(22), 412-430. DOI: 10.47129/bartiniibf.754154.

Çağlayan, E., Kutlu, Ş. & Çekinmez, Ş. (2022). Kültürel Miras Aktarımı ile İlgili Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 8 (2), 155-164. DOI: <https://doi.org/10.24289/ijsser.1081173>

Çelik, H. & Başaran, B. (2008). Bireysel Müşteriler Tarafından Algılanan Elektronik Hizmet Kalitesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 129-152.

Ergan, S. (2021). Tüketici Sinizmi Konusunda Ulusal Pazarlama Alanyazınında Yayınlanmış Çalışmaların Bibliyometrik Analizi. *XV. International Balkan and Near Eastern Congresses Series on Economics, Business and Management, Plovdiv / Bulgaria, May 29-30 2021*, 1388-1398.

Faiz, E. (2018). Online Seyahat Alışverişlerinin Hizmet Kalitesinin E-Memnuniyet ve E-sadakat Üzerindeki Etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(68), 1675-1690.

Goutam, D., Ganguli, S., & Gopalakrishna, B. V. (2022). Technology Readiness and E-service Quality – Impact on Purchase Intention and Loyalty. *Marketing Intelligence & Planning*, 40(2), 242-255

Ighomereho, O.S., Afolabi, T. S., & Oluwakoya, A.O. Impact of E-Service Quality on Customer Satisfaction: A Study of Internet Banking for General and Maritime Services in Nigeria. *J Financ Serv Mark*, <https://doi.org/10.1057/s41264-022-00164-x>

Işık, C., Aydın, E., Doğru, T., Rehman, A., Sırakaya-Türk, E., & Karagöz, D. (2022). Innovation Research in Tourism and Hospitality Field: A Bibliometric and Visualization Analysis. *Sustainability*, 14, 7889, 1-21.

Kim, J., Kang, S., & Lee, K. H. (2021). Evolution of Digital Marketing Communication: Bibliometric Analysis and Network Visualization from Key Articles. *Journal of Business Research*, 130, 552-563.

Ödemiş, M. (2022). Turizm Talebi Kapsamındaki Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi (1994-2021). *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 10(1), 525-541.

Örnek N. & Karamustafa, K. (2020). Turist Rehberliği Alanındaki Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analiz ile Değerlendirilmesi (1989-2019). *Turist Rehberliği Dergisi*, 3(2), 115-138.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Malhotra, A. (2005). E-S-QUAL A Multiple-Item Scale for Assessing Electronic Service Quality. *Journal of Service Research*, 7(X), 1-21.

Paulo Rita, P., Oliveira, T., & Farisa, A. (2019). The Impact of E-service Quality and Customer Satisfaction on Customer Behavior in Online Shopping. *Heliyon* 5, e02690, 1-14.

Purwanto, A. (2022). The Role of Digital Leadership, E-loyalty, E-service Quality and E-satisfaction of Indonesian E-commerce Online Shop. *International Journal of Social and Management Studies (IJOSMAS)*, 03(05), 51-57.

Ramos-Rodriguez, A. & Ruiz Navarro, J., (2004). Changes in The Intellectual Srtucture of Strategic Management Research: A Bibliometric Study of The Strategic Management Journal, 1980–2000. *Strategic Management Journal*, 25: 981–1004.

Sünnetçioğlu, A., Yalçınkaya, P., Olcay, M. & Okan, Ş. (2017). Turizm Alanında Yazılmış Olan Gastronomiye İlişkin Tezlerin Bibliyometrik Profili. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5(2), 345-354

Tayfun, A., Küçükergin, F. N., Aysen, E., Eren, A., & Özekici, Y. K. (2016). Turizm Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlere Yönelik Bibliyometrik Bir Analiz. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, (1), 50-69.

Tayfun, A., Ülker, M., Gökçe, Y., Tengilimoğlu, E., Sürücü, Ç., & Durmaz, M. (2018). Turizm Alanında Yiyecek ve İçecek ile İlgili Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6, 523-547.

Taherdost, H. (2019). Electronic Service Quality Measurement: Development of A Survey Instrument to Measure the Quality of E-Service. *International J.Intelligent Engineering Informatics*, 7(6), 491-527.

TÜİK (2021). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2021. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20Kurumsal&text=Hanehalk%C4%B1%20bili%C5%9Fim%20teknolojileri%20kullan%C4%B1m%20ara%C5%9Ft%C4%B1rmas%C4%B1,Birimleri%20S%C4%B1n%C4%B1flamas%C4%B1%20\(%C4%B0BBS\)%201](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20Kurumsal&text=Hanehalk%C4%B1%20bili%C5%9Fim%20teknolojileri%20kullan%C4%B1m%20ara%C5%9Ft%C4%B1rmas%C4%B1,Birimleri%20S%C4%B1n%C4%B1flamas%C4%B1%20(%C4%B0BBS)%201) (Erişim tarihi: 27.06.2022).

Türkoğlu, M., Duran, G. & Yetişen, S. (2022). Türkiye’de E-Ticaret Üzerine Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(1), 447-460.

Ulusal Tez Merkezi (2022a). Anahtar Kelimesi “e-hizmet kalitesi” Olan Tezlerin Listesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim tarihi: 27.06.2022).

Ulusal Tez Merkezi (2022b). Anahtar Kelimesi “elektronik hizmet kalitesi” Olan Tezlerin Listesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim tarihi: 27.06.2022).

Ulusal Tez Merkezi (2022c). Anahtar Kelimesi “elektronik service quality” Olan Tezlerin Listesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim tarihi: 27.06.2022).

Ulusal Tez Merkezi (2022d). Anahtar Kelimesi “e-service quality” Olan Tezlerin Listesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Erişim tarihi: 27.06.2022).

Zeithaml, V.A. (2000). Service Quality, Profitability, and The Economic Worth of Customers: What We Know and What We Need to Learn. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 28(1), 67-85.

STRATEJİ ARAŞTIRMALARININ KURAMSAL TEMELLERİ

Geliş Tarihi: 25.07.2022
(Received)

Kabul Tarihi: 27.07.2022
(Accepted)

Burçak SOYER PARLIYAN*

Strateji Araştırmalarının Kuramsal Temelleri

Mahmut HIZIROĞLU

İstanbul: Efe Akademi, Ekim 2020, 325 sayfa.

ISBN: 978-605-60173-4-6

Strateji olgusunun karmaşık doğası, bu olgunun tanımlanmasını, sınırlarının ve içeriğinin belirlenmesini zorlaştırmaktadır. Alanyazında genel kanı, strateji olgusunun birbirini besleyen, ortak bir dilin ürünü olan tanımlamalarının bulunduğu yönündedir. Bu yaklaşım paralelinde strateji olgusunun bilimsel disiplin olma ve pratik yönü bir bütün olarak görülmektedir. Bu bağlamda stratejik yönetim alanının disiplinler ve kuramsal temellerinin anlaşılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Mahmut Hızıroğlu tarafından 2020 yılında okuyuculara sunulan “*Strateji Araştırmalarının Kuramsal Temelleri*” başlıklı eser, strateji olgusunu, stratejik yönetim alanının disiplinler gelişimini, bu alana hâkim düşünce okullarını ve stratejik yönetim süreci içinde yaşanan çeşitli tartışmaları konu almaktadır. Eserin ön sözünde yazar, bu çalışmayı kaleme almasının temel nedenini stratejik yönetim alanının yönetim bilimleri içerisinde genç ve hızlı büyüyen bir alan olmasının bir sonucu olarak yeni ve farklı pek çok kavram ve yaklaşımın varlığına bağlamaktadır.

Kitap ön söz, dokuz ana bölüm ve kaynakçadan oluşmaktadır. Hızıroğlu eserinde, stratejik yönetim alanında bir ilerleme sağlanabilmesi

* Öğr. Gör., Trakya Üniversitesi, burcaksoyer@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4002-3747.

için farklı düşünce ve yaklaşımların değerlendirilmesi ve bu düşünce ve yaklaşımların farklılık derecelerinin belirlenmesi gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Bu süreçte ortaya çıkacak tartışmaların birçok aktörü ilgilendirdiğine değinerek, söz konusu aktörlerin süreci benimsemesiyle stratejik yönetimin başarıyı yakalayabileceğine olanak sağlayan bir disiplin olduğunun altını çizmiştir. Bununla birlikte çalışmanın, strateji alanının teorik ve disiplinler temellerinin anlaşılmasına katkıda bulunacağını da belirtmektedir.

Çalışmanın ilk bölümü (s. 13-50), akademik araştırmalarda ve uygulamada strateji olgusunun tarihsel gelişimine ilişkin bilgi verilerek, olgunun pratik ve akademik anlamda kavramsallaştırılmasını içermektedir. Yazar, strateji olgusunun doğasının karmaşık olduğunu ve farklı yönlerinin inceleme konusu yapıldığını belirterek, bu doğrultuda çalışmasını, Mintzberg vd. (1998)'nin stratejik yönetim alanında on farklı düşünce okulu tasniflemesi yapılmasının nedenini “kör adamlar ve fil metaforu” örneğini kullanarak açıklaması üzerinden desteklemiştir. Diğer alt başlıklarda strateji olgusunun birbiriyle etkileşim içerisinde bulunan içerik, süreç ve bağlam olmak üzere üç farklı boyutu, kuram ve analiz düzeyleri ele alınmıştır. Bu süreçte yazar, bir bilimsel disiplin olarak strateji disiplininin stratejik araştırmaları yönlendiren temel soruları ve varsayımlarını netleştirmeye çalışmaktadır.

Çalışmanın “*Stratejik Yönetim Alanının Disipliner Gelişimi*” başlıklı ikinci bölümünde (s.51-92), stratejik yönetim disiplininin gelişimi ve ilerlemesinin hem akademik çevrenin entelektüel çabasının hem de tarihsel koşul ve uygulamaların ürünü olduğundan hareketle, strateji disiplininin gelişimine katkıda bulunan yönetsel uygulamalar ve entelektüel çabalar dönemsellerde ele alınmıştır. Bu bağlamda yönetsel anlamda stratejik yönetimin gelişim çizgisi; 1960 öncesi birinci evre, 1960-1980 yılları arası ikinci evre, 1980-1990 yılları arası üçüncü evre, 1990-2000 arası dördüncü evre ve 2000 yılından günümüze kadar geçen süreç beşinci evre olarak sınıflandırılmıştır. Yine strateji disiplininin gelişimine katkıda bulunan entelektüel çabalar kapsamında da, stratejik yönetimin bilimsel bir alan olarak doğduğu dönemden başlayarak kuramsal temellerin derinleştiği sürece kadar beş farklı akademik neslin katkısı değerlendirilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünü oluşturan “*Stratejik Yönetim Bilgisinin Epistemolojik Temelleri*” adlı bölümde (s. 93-124), stratejik yönetim alanında bilimsel bilgi üretiminin epistemolojik temellerini sorgulayarak farklı bilgi felsefelerinin bu alanda bilgi üretimine nasıl katkıda bulunacağı ele alınmaktadır. Bu bölüm pozitivism, yanlıslamacılık, yapısalcılık ve eleştirel gerçekçilik gibi çeşitli epistemolojilerin stratejik araştırmalara nasıl rehberlik edebileceğine odaklanmaktadır. Bahsi geçen yaklaşımlar ışığında, stratejik yönetimin temel hipotezi olan rekabet avantajı ile sürdürülebilir performans arasındaki ilişki göz önünde bulundurularak, bu yaklaşımların bilgiyi üretmedeki rolleri sorgulanmaktadır.

“*Stratejik Düşünce Okulları ve Egemen Kuramlar*” başlıklı dördüncü bölümde (s.125-169), stratejik yönetim alanında ortaya çıkan yaklaşım ve düşünce okullarına yönelik yapılan tasnifler ele alınmaktadır. Whittington (1993)’un 4’lü sınıflandırması ve Mintzberg vd. (1998)’in 10’lü sınıflandırması, alana egemen olan iki düşünce okuluna kaynaklık etmektedir. Bu kapsamda Whittington’un (i) klasik yaklaşım, (ii) evrimsel yaklaşım, (iii) süreçsel yaklaşım ve (iv) sistemsel yaklaşım; Mintzberg vd.’nin (i) Tasarım Okulu, (ii) Planlama Okulu, (iii) Pozisyon Okulu, (iv) Girişimcilik Okulu, (v) Bilişsel Okul, (vi) Öğrenme Okulu, (vii) Güç Okulu, (viii) Kültür Okulu, (ix) Çevre Okulu ve (x) Biçimleşme Okulu olarak yaptıkları sınıflandırmalar, stratejinin çok yönlü bir yapıya sahip olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu tasniflerden hareketle, farklı yaklaşımların “dıştan içe bakış açısı” ve “içten dışa bakış açısı” şeklinde iki kategoride ele alınarak sırasıyla Pozisyon Okulu ve Kaynaklara Dayalı Okul tarafından temsil edildiği vurgulanmaktadır.

Yazar, eserin beş, altı, yedi ve sekizinci bölümlerinde (s.171-286), “*Stratejik Yönetimde Paradigma Kırılması: Pozisyon Okulu ve Kaynaklara Dayalı Okul*” isimli yayımlanmamış doktora tezinden faydalandığını belirterek, bu bölümlerde stratejik yönetim alanında sürdürülebilir rekabet avantajının kaynakları, strateji geliştirme süreci, firmaların büyüme süreci, örgüt yapısı-strateji ilişkisi kapsamında kuramsal tartışmalara yer vermektedir. Bu bağlamda beşinci bölümde (s.171-198), stratejik yönetim alanında rekabet avantajının kaynakları ve sürdürülebilir rekabet avantajının araçları hakkında bir takım iddialar değerlendirilmiştir. Altıncı bölüm

(s.199-224), stratejilerin nasıl belirlendiği ve tasarlandığına dair temel kuramsal tartışmaları içermektedir. Bu kapsamda kuramsal ve ampirik temeller sunan Pozisyon Okulu ve stratejik düşüncenin gelişmesini ve derinleşmesini sağlayan Kaynaklara Dayalı Okul'un görüşleri üzerinden strateji formülasyonunun nasıl bir süreç izlediğine yönelik açıklamalar yapılmaktadır. Çeşitli argümanlar öne sürerek yapılan tartışmalar, altı ana başlık altında irdelenmeye çalışılmıştır. Bu ana başlıklar çerçevesinde; "stratejinin formüle edilip edilemeyeceği, söz konusu düşünce okullarının stratejiye bir bilim olarak mı yoksa bir sanat olarak mı yaklaştığı, strateji oluşum sürecinin yukarıdan aşağıya mı, aşağıdan yukarıya doğru bir süreci mi izlediği, strateji belirleme aşamasında ortaya konan amaçlar ve firma kimliğinin tanımlanması açısından odağa alınan olgunun farklılığı, dıştan içe formülasyona karşılık, içten dışa formasyon mu olması gerekliliği, Pozisyon Okulu'nun felsefesini oluşturan keşfetme olgusuna karşılık Kaynaklara Dayalı Okul'un yaratıcılık olgusu mu" soruları ile bu iki yaklaşımın ortak bir zeminde buluşup buluşamayacakları sorgulanmıştır. Bir diğer kuramsal tartışma konusunun ele alındığı yedinci bölümde (s.225-252) firmaların ne tür bir büyüme yolu seçtiklerine, seçtikleri büyüme şeklinin itici gücünün neyi oluşturduğuna ve benimsedikleri büyüme türü ile performansları arasındaki ilişkiye değinilmiştir. Yazar, kitabın sekizinci bölümünde (s.253-286) strateji ve organizasyonel yapı arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır. Strateji-yapı ve yapı-strateji arasındaki ilişkisinin nedensel süreçleri ortaya konularak tartışmada hangi tür organizasyonel yapının nasıl bir strateji anlayışı ile ele alınabileceği tartışması, tartışmanın belirleyicileri olan organizasyonel boyut, çevresel karakteristikler, firmanın mevcut çeşitlenme düzeyi ve şekli, büyüklüğü ve geçmişi dikkate alınarak yapılmaktadır.

Eserin dokuzuncu ve son bölümü olan (s.287-294) "*Stratejik Yönetimde Kuramsal Tartışmaların Bilimsel İlerleme Açısından Değerlendirilmesi*" başlığı altında yazar, bahsi geçen iki okulu karşılaştırmalı yöntem ile irdelerek stratejik yönetim alanındaki ilerlemeyi değerlendirmektedir. Öncelikle stratejik yönetimin bir bilim alanı olup olmadığı yönünde önemli fikir ayrılıkları bulunduğu dikkat çekilmektedir. Bu doğrultuda stratejinin bir yönetim disiplini ve araştırma alanı olduğu

yönünde yoğun görüşler bulunmasına rağmen, bu olgunun “paradigma öncesi” bir durum olduğu, dolayısıyla hiçbir zaman bir bilim olamayacağı yönünde görüşler de bulunduğu görülmektedir. Bununla birlikte çoğu sanatın ilerlemeye ihtiyaç duymadığı görüşünden hareketle, stratejinin ağır ilerleyen bir alan olduğunu düşünerek salt bu sebeple sanat olarak görüleceği, hatta strateji konusunun içeriğini ticari kaygıların oluşturduğu ve bu durumun bilimsel bilgi birikimine ve birikimin gelişmesine imkân vermeyeceği yönünde görüş beyan edenler de bulunmaktadır. Ancak yazarın önemle vurguladığı üzere, 1960’lardan bu yana gelişen düşünce okulları, kuramsal bilgi birikiminin hızla büyümesine öncülük etmiş, stratejik yönetim ve düşünce araştırmalarına yer veren uygulamaların varlığına vurgu yaparak stratejik yönetim alanının bilimsel olgunluk düzeyini tartışmıştır. Stratejik yönetim alanındaki bilgi birikiminin artması, değişen koşullarda başarı dinamiklerine ilişkin kavrayışlarına yön vereceği, nihayetinde birey, organizasyonel yapı ve ülke refahına olumlu etkilerinin görüleceğine değinilmiştir.

Strateji Araştırmalarının Kuramsal Temelleri, stratejik yönetim alanında disiplinler bir zemin oluşturulması bakımından hem akademisyenlere hem de uygulayıcılara zengin bir inceleme alanı sunmaktadır. Kavramlardan çeşitli tartışma alanlarına kadar geniş bir yelpaze sunan bu eserin, stratejik yönetim alanında yeni tartışma olanakları sağlayarak yapılacak araştırmalara ışık tutması yönüyle değer taşıyacağı aşikârdır.

**T.C. TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
KALİTE VE STRATEJİ YÖNETİMİ DERGİSİ
YAZIM KURALLARI**

T.Ü. Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi'nde, aşağıda belirtilen şartlara uyan eserler hakem değerlendirme sürecine alınmaktadır.

Çalışmalarını dergimize gönderen yazarlardan, Ana Makale Dosyası, Kapak Dosyası ve Telif Hakkı Anlaşması Formu talep edilmektedir. Hakem değerlendirme sürecinin gecikmeye uğramaması ve sürecin derhal başlatılabilmesi için yazarların dosyalarını aşağıda belirtildiği şekilde yüklemesi önem arz etmektedir.

Yazarlara çalışmalarında Türk Dil Kurumu'nun İmlâ Kılavuzu'na uyması tavsiye edilmektedir.

Çalışmalar Word programına göre 12 punto, Times New Roman yazı karakteriyle, tek satır aralığında yazılmalıdır. Paragraflar arasında önce 0 sonra 6nk boşluk bırakılmalıdır. Dipnot kullanıldığında dipnotlar iki yana yaslanmış olarak, 10 punto Times New Roman karakteri ile yazılmalıdır.

A4 kağıdına kenar boşlukları üst 6.2 cm, alt 5.5 cm, sağ ve sol 4 cm, üst bilgi 5.2 cm, alt bilgi 5 cm, cilt payı 0 cm olacak şekilde düzenlenmelidir. Varsa tablo, şekil vb. kenar boşluklarına uygun bir şekilde örnek makale dosyasında belirtildiği formatta düzenlenmelidir.

Çalışma 8000 kelimeyi geçmemelidir.

Telif Hakkı Anlaşması Formu

Form web sitesi üzerinden yazarlara sunulmaktadır.

Telif Hakkı Anlaşması Formu'nda, tüm yazarlara ait bilgiler eksiksiz doldurulduktan sonra çıktı alınmalıdır. Form tüm yazarlar tarafından ıslak olarak imzalandıktan sonra taratılarak sisteme yüklenmelidir.

Benzerlik Oranı

Dergimiz yayın politikası gereği çalışmaların benzerlik oranı %20'nin altında olmalıdır. Benzerlik raporları Editör Kurulu tarafından alınmaktadır. %20 benzerlik oranının altında olsa dahi Editör Kurulu metin üzerinde değişiklik yapılmasını talep edebilir.

Kapak dosyası

Örnek kapak dosyası web sitesi üzerinden yazarlara sunulmaktadır.

Ana makale dosyası

Örnek ana makale dosyası web sitesi üzerinden yazarlara sunulmaktadır. Ana makale dosyası yazım kuralları ve örnek dosyaya uygun bir şekilde düzenlenmeyen çalışmalar hakem değerlendirme sürecine alınmaksızın, ön kontrol sürecinde reddedilmektedir.

Ana makale dosyası Türkçe ve İngilizce başlık, öz ve anahtar kelimeler ile başlamalıdır.

Tüm paragrafların ilk satırı 1 cm içeriden başlamalıdır.

Ana başlıklar büyük harfle ve metin gövdesini ortalayacak şekilde, alt başlıklar ise her sözcüğün ilk harfi büyük olacak şekilde, 1 cm içeriden başlamalıdır.

Tüm başlıklar (Giriş ve Sonuç hariç) numaralandırılmalıdır. Her başlık altında açıklayıcı bir bölüm yazıldıktan sonra yeni bir başlık eklenmelidir.

Tüm tablo, şekil ve resimler numaralandırılmalı ve adlandırılmalıdır. Tablo adları üstte, şekil ve resim adları ise altta verilmelidir. Tüm tablo, şekil ve resim adları ortalımalı, 11 punto Times New Roman yazı karakteriyle yazılmalıdır. Kaynakları (varsa) altta, kaynakçadaki gösterilen uzun haliyle 10 punto Times New Roman yazı karakteriyle verilmelidir.

Tüm tablo, şekil ve resimler sayfa kenar boşluklarına uygun bir şekilde düzenlenmelidir.

Yazım Kuralları/ Author Guidelines

Çalışmalarda “metin içi kaynak gösterim” (APA 6) yöntemi kullanılmalıdır. Kaynakça kullanılan kaynak gösterme yöntemine uygun bir şekilde, tek bir başlık altında alfabetik olarak sıralanmalıdır.

Varsa ekler kaynakçadan sonra eklenmelidir.

Metin İçi Gösterim Yöntemi

İstifade edilen kaynaklar metin içerisinde kaynakça bağlacıyla “yazar ve yıl” yöntemine göre, yazarın soyadı, basım yılı ve sayfa numarası verilerek yapılmalıdır.

a. Yazarın adı yazı içinde geçiyorsa, kaynağın yılı parantez içinde yazılmalıdır.

Örnek: Yıldırım (1966). ya da sayfa no vererek, Yıldırım (1966: 70-97).

b. Bazı durumlarda yazarın adı parantez içinde verilebilir.

Örnek: Bu alanda yeni gelişmeler kaydedilmektedir. (Raths, 1967: 40-85).

c. Aynı yılda aynı yazar tarafından yazılmış iki kaynak gösterilecekse, aşağıdaki şekilde verilir.

Örnek: Gates (1967a: 45-50; 1967b: 130-170).

d. Kaynak iki yazarlı ise yalnızca soyadları yazılır.

Örnek: Massialas ve Cox (1966: 37-66).

e. Soyadları aynı olan iki yazarın aynı yılda yayınlanmış eserleri, adlarının ilk harfleri ile ayırılır.

Örnek: Smith, O. ve Smith, B. (1958: 251-251).

f. Kaynağın yazarı ikiden fazla ise, birinci verilişte bütün soyadları yer alır.

Örnek: Bursalıoğlu, Aydın, Kaya, (1995: 120-145).

g. Daha sonraki verilişlerde “vd.” kullanılır.

Örnek: Bursalıoğlu vd. (1995: 120-145).

h. Bir dizi biçiminde verilen kaynaklar en yeni tarihli olandan eski olana doğru sıralanarak bir parantez içine alınır ve noktalı virgül ile ayrılır.

Örnek: Bu konudaki son gelişmelere göre (Cobb, 1972: 221; Flanders, 1970:124; Bursalıoğlu vd., 1995: 31).

i. Yazarı belli olmayan internet kaynaklarına atıf yapılırken, parantez açılır, söz konusu internet kaynağının başlığından birkaç kelime seçilerek tırnak içine alınır, daha sonra yılı yazılarak parantez kapatılır.

Örnek: (“İnternette 1 saniyede”, 2017)

Kaynakça düzenlemesi

Çalışmada yararlanılan kaynaklar, tek bir Kaynakça başlığı altında verilmelidir. İnternet kaynakları da dahil olmak üzere tüm kaynaklar alfabetik olarak sıralanmalıdır.

İnternet kaynaklarına Erişim Tarihi: eklenmelidir.

APA 6 yöntemi için belirtilmemiş hususlarla ilgili olarak https://www.tk.org.tr/APA/apa_2.pdf adresine başvurulabilir.